

മാറ്റാലങ്കാര വീക്ഷണം.

සාර සම්මත නා

නාමය.

බාලවතාර විකා.

ආ කිතකවණ්ණනාපරිසරනා.

නවපුරසාම්මතාර, පසාචරියෙන
ලනමමබල බුබුසාස මහාපෙරෙන
වි ර වි කා.

සංඛ්‍යාබලසලපිරිවසිතවතානගරෙ
හසතිවිජයපුරාරාමපරිවෙණපිපතිනා
කාරකපුරකරෙන
ගණවජිස ජී. ගුණරත්නපෙරෙන
සං සො ධි නා.

විජාලබහාර පරිවෙණපිපතිනා
පරිකිතාවරිය
බමමකිනාති සිතිබමමාමසහිසසරෙන
ල. බකා යං ප ච්ඡ ම දි සා තු දි සා සු
පධාන සබ්බනාසකපුරකරෙන
ප වි ග්‍ය භි නා.

“ඇල්. ඩී. බෝගහලයෙ” ඉති නාමබෙයොන
දි සා ධි පති ව නාති සස රෙන
සවසමුවස යනනාලයෙ
මු ආ පි නා ව.

සිරිසුගතවසෙස

2244.

SARATTHA SANGAHA

A COMMENTARY ON THE

BALAVATARA

By

Uttama Mangala Buddhaghosa Mahathera

Revised and Edited

By

Rev. GUNARATANA THERA

Principal of the Vijayasundara Pirivena

Asgiri Vihara, Kandy

Approved By

Ven'ble Dharmakirti Sri Dharmarama

High Priest of Colombo and Chilaw and

Principal of Vidyalankara College

Published By

L. B. BOGAHALANDE

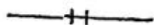
R. M. of Katugampola Hatpattu

Printed at the Satya Samuchchya Press

PALIYAGODA.

1901.

විඤ්ඤානර්ථි.

සිරිසුගහසාසනදිපසස රතනපාදිපාධාරණෙන ඉමස්මිං ලබ්භා දිපෙ මාගධසඤ්ජනකාරකානමාවරියාසභානා: පරමාරාගනෙසු වෙසකකරණගන්තෙසු බාලාවතාරපකරණං සඤ්ජනණ්ණවාවතරණේ සුපතීන්මිව මඤ්ඤානර්ථි සඤ්ඤා. තස්ස වන්වණ්ණතායො අනෙකා පොරාණිකා දිපභාසාය අධුනිකානමනිභිත්තිසිඤ්ඤාසිතියො යාවජ්ජනනාපි දිපෙස්මිං සංවිජ්ජනෙන. තථාපි අසෙසදෙසවාසිනං භිතාවතා තනතිභාසාමස්සි පොරාණිකා බාලාවතාරවිකා සුදුලලභා සෙව අභොසි, යතො විරතනනපොත්තිකාලසෙසු රාජණ්ණගවෙසා පෙනෙනතිපි තොපලබ්භා. තස්මා සා පොරාණිකා විකා එතරහි විතභිප්පායානෙව සුචුහි සලලකතිතා. සා භොපති තෙසං ගවෙසනා න යථාවතො සිඛා, විකා භෙසා ලබ්භාදිපෙසෙව සො ඛණ්ඩසෙලසිරිවසිත්තමහානගරවරෙ ගසගිරිවතාවිහාරෙ විජය සුඤ්ජාරාමපරිවෙණපොත්තිකාලසෙ විරකාලනොපභුති පාකටං පවතනා. කීනතු කමොච්ඡකරලිඛිතතායෙවස්සා තදකරාග භිඤ්ඤානං මනුං අපාකටනා ව අභොසි.

ගසගිරිවිජයසුඤ්ජාරාමපොත්තිකාලසෙ කිරෙස පුබ්බෙ තිසි ගලාධිස්සරකිනතිස්සිරිපසිගමහාරාජවරස්ස කාලෙ තෙනෙව මහාරඤ්ඤා සහන්තා දනනබ්බිතවිජනිපපදුනෙන සමාපිතගසගිරි විහාරමහානායකභානනතරස්ස සන්තාගමධාරිතො හදනනබ්බිමි භිඤ්ඤානායකනෙත්තරවරස්ස අමහාකං පාවරිසුතනමස්ස කාලෙ පතිභාපිතො අපරභාගෙ හදනුසිසෙසෙන ව අමහාකමාවරියවරෙන රතනනෙත්තර මහාපේරසාමිනා කතිපයසංවජ්ජරානි සාමිඤ්ඤෙසව ජ්ඣාචුන්තෙති සිරිපරමිඤ්ඤමඤ්ඤවසමගවජ්ජරස්ස මහාරඤ්ඤා ඤාසු පගභුතෙන ධම්මවිනයසඤ්ජනකාරකානමාවරියාසභානා සකමකමොජ්ජෙස්සා නි සමාදාය ඉතො සභිසංවජ්ජරතො පුබ්බෙ සදෙසං පඨාගගෙන සංවච්ඡිතිතො අභොසි; සො භාවරියමහානෙත්තරවරො අනතො අවමෙයන සාධිතං විජයසුඤ්ජාරාමපරිවෙණං සපොත්තිකාලසං නංසිසානං සුපෙසලස්ස සිකාකාමිතො සරණඤ්ජාරාගිධානස්ස පේරවරස්ස වෙව ගුණරතනාගිධානස්ස මයගවොගුතිනනං නිසං දෙවා දිවධගතො අභොසි. අභො අනස්සාස්සා සංඛාරා අමෙහති ව පන ජිතවරසාසනාගිච්ඡිතිවජ්ජනෙනති තස්මිං පොත්තිකාලසෙ සවිතානි සුදුලලභානි පොත්තිකානි පෙනෙනානං සාධුනං පඨනලෙඛනාදිනමන්තං නිසංදෙනෙනති යාවජ්ජනනා පරි

ජග්ගියනෙතව. තෙසං හි පොත්තකානමනතරෙ සිතායං කමෙබ්බා ජක්ඛරිකා බාලාවතාරවිකා ලොකෙ සුදුලලහා සාසනොප කාරගුතා කාලනතරෙන ජිණ්ණා මා විනයසිති සලලකෙතනෙන සන්තාගවගන්තමපරිදානිවිච්ඡන්තෙන සිරිසනසුගහසාසන මනුරක්කනෙනෙත ගයතිර්මතා පහාරාධිවාසිනා ගදනසිවිසිස දස්සානිධානමනානායකථරුත්තමපමුඛෙන කාරකමහාභිකඛු සංඝසන අනුමතො'හං අස්සගිරමහාවිහාරමඤ්ඤාචුත්ඤ්ඤා ගදනන ජිනදසංඛමමකිනා සිවිසුමඛලානිධානස්ස මහානායකථෙරවර සස ධම්මවිනයස්දසන්තිවිකිණස්ස ගණවරියස්ස ධම්මෙනෙතවාසි කො සමානි විජයසුඤ්ජරපරිවෙණෙ ගණවරියධුරකිරෙ (ගලගෙද ර) ගුණරත්තනථෙරො විජ්ජාලඛකාරපරිවෙණධිපතිනො පණ්ඩිතා වරිය ධම්මකිනාසිවිසුමමාරාමානිධානස්ස පධානසංඝනායකථෙර වරසස් දසාසුඛබ්බමමුපන්තොවෙව සඬාබුඤ්ඤානනස්ස "රණ රාජ කරුණානිලස මිත්තසුඤ්ජර දිසානායකවුදිසන්තෙ" ඉතානි යාගතනාට්ඨෙයස්ස දැල්. ටි. බෝගහලඤ්ඤ ඉතිපසිඬානිධානස්ස දිසාධිපතිවනඤ්ජරස්ස අජේඤ්ජකම පටිභා යථාබලං විකම්මං පරිසොධෙසිං ආ කිතකවණ්ණනොසානා, අවසිඬා ව කාරකත්ව ණ්ණනා සංසොධිතා කලාපස්සකස්ස උග්ගනාය නසිමසම්. වාරෙ මුද්දපිතා. නථාපංචලමෙබ්බෙනෙව සා වමෙහති පකාසියතෙ. විකාය පනස්සා කාරකො ආවරියාසහො කද්ද කසම්. වා රඬෙ විහාසිති න සකෙකාම නිණ්ණන්දා. අථව පනායං න සිහල දෙසියො සකම කමෙබ්බාජදිනමඤ්ඤකරදෙසියොනොවාති සලලකෙතව. උද්ග රණ්ණාථාසු පජ්ජානං විජාගමජේඤ්ජි කවි සමාසාදිතං පයොගා ජලඤ්ඤාලඛකාරානමපරිවණ්ණනාය කෙවලවෙයසකරණනා වාවරියස්ස ගමානෙ.

ඉතිස්සා ව පන විනය ඵකකෙනෙව කමෙබ්බාජක්ඛරපොත්ත කෙන උග්ගනිතෙරසපරිවජ්ජනෙ දුතියස්ස සරුපපොත්තස්ස අසමහ වෙ කිදිසො පසාසො වනිතබ්බො කථං වා පමාදබ්බමානං දුරිකරණං සියාති ව ගන්තොධිතඤ්ඤාභියෙව විඤ්ඤාත් විඤ්ඤායං. කිමති පප්පමෙ රාති.

බාලාවතාරවිකාමං දුතියවාරදිසු මුද්දපයනෙනති ව අමහාක මනුඤ්ඤායෙවෙසා මුද්දපසිතබ්බා නාඤ්ඤාථාති ව නිවෙදයාම.

බාලාවතාරථිකා.

මිමො නසා ගතවතො අරහතො සමොසමබ්බසා.

බාලතතකාරවිජ්ජොසාවතාරෙති ථනො උර.
 අවතාරෙති ධම්මොපි සබ්බසාවතරති යතො.
 බාලාවතාරං සමබ්බං ධම්මං සබ්බසංඝවජ්ජං
 පුබ්බාවර්ගසීතානං මහං නිසාය පාකටං.
 බාලාවතාරං සංඛෙපා චණ්ණසීයං හිතාය මෙ
 මඤ්ඤාණසීමං ගන්තං ථොකා දෙසා න තිඤ්ඤං.
 තිද්ධතානුද්ධිවෙවා වංසපඤ්ඤා න ජෙතගගා
 කිං හු පහස්සරෙ වඤ්ඤා සසලොඛාපි දිස්සතෙ.

පකරණරමෙහ කතනුතො සොගුතව සකලජිකතත්තබාය්හ
 භගවත්තසුඤ්ඤාචාර්යාසමිත්තා බුබුරුතනවඤ්ඤා කාතබ්බා ගන්තං
 පහවත්තසුඤ්ඤාචාර්යාසමිත්තා බුබුරුතනවඤ්ඤා කාතබ්බා ගන්තං
 අනුසමබ්බතාවබොධනන්තං, තං පන ඉමිසමිං ගගන්තං විඤ්ඤානං
 බහුමානුප්පාදනන්තං, තං සමමුදෙව තස්සගගන්තං ධාරණදික්කම
 ලබ්බාය සමොපට්ඨතන්තං සබ්බතිගස්සවත්තාදනන්තං ඵලං සපා
 යොජනං බුබුරුතනවඤ්ඤා කතනුතො මො උසමං තාව බුබුරුතන
 වඤ්ඤාභිධෙය්සකරණපකාරගන්තං භික්ඛානනිමිත්තපයොජනාති ද
 සොගුං බුබුරුතනිආදිමාග.

ඵලං හි බුබුරුතනිආදිමා බුබුරුතනිආදිමා බුබුරුතනිආදිමා
 බුබුරුතනවඤ්ඤා දස්සිතා. බාලාවතාරනති ඉමිතා අභිධෙය්සකර
 භික්ඛානනිආදිමා බුබුරුතනවඤ්ඤා කාතබ්බා ගන්තං
 ඉමිතා සමුද්ධිතොවතොගරතබ්බතාවදිපතො අවතරණකාරදිපත
 හො අන්තානුගතසමඤ්ඤාපරිදිපතො ව. බාලාවතාරනති ඉමිතා බා
 හිරනිමිත්තං. අබ්බතතරගුතා පනාවර්ගසා කරුණ ගන්තං
 නෙව විඤ්ඤායතිති විසුං න දස්සිතා. බුබුරුතනිආදිමා බුබුරුතන
 වඤ්ඤා භිධෙය්සකරණපකාරගන්තං භික්ඛානනිමිත්තපයොජනාති ද
 සොගුං බුබුරුතනිආදිමා බුබුරුතනවඤ්ඤා කාතබ්බා ගන්තං.

තත් රතනතනසපණමයසොජනං තාව බහුධා පපවෙනත්
 ආවරියා. විසෙසනො තු අනතරයවිසොසනං පමාසිංසනති. තථා
 හි චුත්තං “ආනුභාවෙන සොසෙඤා අනතරයෙ අසෙසනො” නි.
 බුබුරතනවඤ්ඤා හි අත්තො වඤ්ඤාකිරියාහිනිපථාදිකා කුසල
 වෙනතා. සා ච වඤ්ඤෙයාවඤ්ඤානං බෙත්තජ්ඣාසයසමදාහි දිඪි
 ධම්මවෙදනියභූතා යථාලඛසමානතිනිමිත්තාස්ස පුරිමකමස්ස බලා
 නුප්පද්‍යනවසෙත පුරිමකමතිපථනනස්ස විපාකසනනානස්ස අනත
 රා වෙමජෙක ආයතනි ආපතනති අනතරයාති ලඛනාමානං
 චකත්‍රුගෙහාද්‍යනන්තං විධායකානි උපපිලකුපවෙජ්ජකකමනි පති
 බාහිඤා තනනිද්‍යානං යථාධිපෙතත්‍යසිත්තිබාහිකානං. ගෙහාදි
 අනතරයානමපවතති. සාධෙති. අනතරයනාගෙහාද්‍යනං හි
 පසොගප්පතති චුපනිස්සාය තංතං පුරිමභවොපවිතා ලඛොකාසා
 කුසලවෙනතා නිරුඬාපි සමානා නංසභාවෙනෙව යථාධිපෙතය
 යොජනං. සාධෙති.

චුත්තං හි.

“කාලොපධිපසොගානං ගතියා ච යථාරහං

සමපතති ච විපතති ච කමමාගමම පච්ඡති” ති.

නති තං පණමවෙනතාය ඵලං කිංතු පුරිමකමසෙසව. යදි
 තස්සා ඵලං සියා කොච යොධො සමාගමෙ රිපුසිසං ජිඤ්ඤා
 රඤ්ඤා සනතිකා මහාසමනති. ලහති සාපි රිපුසිසවෙජ්ජකකම
 ස්ස ඵලං සියා. සො හි අනිතගෙව පාණං හන්තා දුතං දදතො
 පුබ්බෙ පාණවධකවෙනතාසදිසාහිනවකපාණවධකවෙනතාසංඛාත
 පසොගවිපතතිපච්ඡලාභාය පුබ්බද්‍යනවෙනතාය නිරුඬාපි තස්ස
 දිනනතතා මහාසමපතති. ලහති තස්මා තං පණමවෙනතාය
 ඵලං න ගොති. චුත්තං හි විතයවිකායං “නති රතනතනස්ස නමස්ස
 මානො තස්මි. බණේ පුඤ්ඤඵලං අලක්ඛි කිංතු අතප්පකං පුඤ්ඤ
 රසිං තද්‍ය අලහි තස්ස ච ඵලං පරලොකභාවි දිඪිධමම තු අනත
 රයවිසානො. තස්ස පුඤ්ඤස්ස ආනිසංසමත්තං තස්සානුභාවෙන
 හතනතරයොති ච චුත්තං න ච පුඤ්ඤඵලෙ අනුප්පනෙන තස්සානු
 භාවෙන හත්තනරයභාවො සිජ්ඣති න වෙතං තස්මි. සෙව බණේ
 දිඪිධමවෙදනියං අභොසි” ති. තස්මා ගන්තරමෙත බුබුරතනවඤ්ඤා
 යථාරඬස්ස ගන්තසානතනරයෙන පරිසමාපතත්‍යවෙව සොතුනව
 වඤ්ඤාපුබ්බධගමාය පවිපතති යා අනතරග්‍රහෙහුගහණ්ඩාරණදි
 සංසිජ්ඣනත්වං

අභිධෙය්‍යකථනනතු විදිතාභිධෙය්‍යසස ගන්තිය විඤ්ඤාභි උග්ගහණදිවසෙන පටිපජ්ජිතබ්බිභාවදස්සනන්. කරණප්පකාර පරිසාරනසඤ්ඤාසානිද්ධිසොතුනං සමුස්සාහනන්. අභිධානකථනං ලොභාරසුඛන්. නිමිත්තකථනං සොතුනං ගන්තේ භාරවුප්පාද නන්තරි අසමෙත් සමුද්දයන්තො. අයං පනාවසවන්තො, අහං බුඬ ඔප්පිලොචනං විකසිතනිද්දප්පලම්භි විලොචනං බුඬං පටිපිඬසබ්බ ධම්මං. නිධං කායවච්ඡිමනොවාරෙහි අභිවඤ්ඤා සකකම්මාදරෙන ගස ලාභකුලාචාරදිවිරහෙන ඵලවිසෙසප්පාදකෙන වඤ්ඤා බාලානම් විඤ්ඤාතසද්දලක්ඛණන්. සිංහානං බුඬිච්ඡිසා සුතවිනාභාවනා මයාස පඤ්ඤාස උපමුද්ගතාස බාලාවතාරං නාම ගන්තං භාසිස්සන්ති සමබ්බො.

තත් සයමෙව බුද්ධිතා වතාරි සවානි බොධෙතා පජ්ජන්ති බුඬො භගවා; යථාහ “නිගණ්ණාහං තාරෙය්‍යා බුඬො බොධෙය්‍ය” නතී. සවාසනාස වා අඤ්ඤාණනිද්දාස අවංගතවිගමතො බුද්ධියා ව විකසිතභාවතො බුඬවානි බුඬො; ඡායරණවිකසනත්වසෙන කස්ස විපි වා ඤෙය්‍යධම්මස්ස අනවබුඬස්සාභාවෙන ඤෙය්‍යවිසෙසස්ස කම්ම භාවෙනාගහණතො කම්මවචනිවජ්ජාසාභාවෙ අවගමනත්වසෙනෙව කතතුවනිද්දෙසො ලබ්භන්ති බුඬවානි බුඬො; යථා දක්ඛිතො න දදු තීති. අත්තො පන පාරමිතාපරිභාවිතො සයමිභුඤ්ඤාණෙන සවාස නාස විභවවිඬංසිතනිරවසෙසනිලෙසො මහාකරුණසබ්බඤ්ඤා තාදිඅපරිමෙය්‍යගුණගණධාරෙ බ්බසනනාතො බුඬො; යථාහ “බුඬොති යො සො භගවා සයමිභු අනාවරිසකො පුබ්බෙ අනුක්කසු ගෙසු ධම්මෙසු සාමං සවානි අභිසම්බුද්ධි තත් ව සබ්බඤ්ඤාතං පරෙතා”ති. සාමඤ්ඤාවචනෙනපි හි තිධාසලෙන් අභිවඤ්ඤාති සද්දනතරසනනිධානතො සබ්බසං සුචරිතද්වරිතකම්මානං කාය වාරදීහි අවිනාභාවතො ව වාරතතයමධිප්පෙතං. යථාහ “නිස්සො ඉමා භික්ඛවෙ වඤ්ඤා කතමා නිස්සො කායෙන වඤ්ඤා වාචය වඤ්ඤා මනසා වඤ්ඤා ඉමා බො භික්ඛවෙ තස්සො වඤ්ඤා”ති. “සෙ භික්ඛවෙ සත්තා පුබ්බිභ්බසමයං කායෙන සුචරිතං වරන්ති —පෙ—මනසා සුචරිතං වරන්ති”ති ව. විසිඨිතරගුණසොගෙන හි වඤ්ඤාරහභාවො වඤ්ඤාරහෙ ව කතා වඤ්ඤා සවාසිප්පෙතමන්. සාබ්බතීහි විසිඨිතරගුණතාදස්සනත්මාහ බුඬමුප්පිලොචනනතී.

තත් බුද්ධිතීහි බුඬං, අභිතනි සත්තා ඵතෙන සද්දං කරෙතති ජවනුපායගතාති අමු; අභි සද්දෙ; උදකං. තතො තසමිං වා ජනං අමු ජං, බුඬම තං අමුජවානි බුඬමුජං, තං නිද්දප්පලසද්දිසං තංමුහුත්ත ජතතරුණරතතාවච්ඡිකවකබ්බගණ්ඨසද්දිසව ඵිලොචනං යස්සත්ති තථා. චුත්තං හි “සො හි සිව්ච්ඡාරාජදිකාලෙ පහස්සරුති වකුඬුති

සකසත්‍යානුමානසස දිනනතතා බොවිතා මජ්ඣිමා ධර්මමණිගුප්පි කෙන විස මුද්‍රසිතිබතිලසුබ්‍රමමාපිතවසනුගණෙන නිලසුතතානෙ උමමාපුප්ථසද්ධිසාතිවිසුබතිලවණණන පිතසුතතානෙ කණිකාරපුප්ථසද්ධිපිතවණණන ලොහිතසුතතානෙ බහුජ්වපුප්ථසද්ධිලොහිතවණණන සෙනසුතතානෙ ඔසධිතාරසද්ධිසෙන වණණන කාලසුතතානෙ අද්දර්ථකසද්ධිසකාලවණණන විලොචනෙන සමන්තාගතො හොති”ති.

චුත්තං හි.

“තිලසුප්පාලං නගනං බඬුකරුවිරෙධරෙ”ති.

සථාන-“අභිනිලනෙතො හොති ගොපවුමොහොති”ති.

සතිපි හි මහාකරුණදීගුණනං සොනප්පසාදදිනං හත්ථපාදදි ලක්ඛණනව පසාදවගතාවෙ තෙ හි සලොධායියා මුලකාරණතා දීපනතො තෙසමධිගමුපායතාදීපනතොව සාතිසයෙන විලොචන සද්දෙන ගතවතො ථොමතා දස්සිතා. බුබො හි ය. ය. ආරමමණං පඨමං වසනුතා පඨකුතො දිස්වා තෙන තෙන සංවෙග්‍යතො හුඬා තුව්ච්ඡග්‍යො වා ගවෙසු විරතවිතො හුඬා වා බොධිසම්මා රෙ සම්මිතිඬා සබ්බඤ්ඤාතං පතොති.

“සුමෙබ්බා නාම නාමෙන වෙදසාගරපාරගු
තුමාමෙසි ගරුතං ඡීසා අවසානෙ ජනංතුරෙ.

රුසිවක්ඛකමමෙන දස්සිතං අමිතකිතං
අනෙකසතගබ්‍හෙසු නිවිතං තං උදික්ඛිස.

ධනං සනතිවිතං කඬා අග්‍රො මග්‍ගං පිතාදසො
ගතා ඥාසකමෙකමපි තෙවාදය දිවං ඉති” හි.

“වෙදජ්‍යං ජනං දිස්වා තුඬගඬං පමොදිතං
මරෙහිඬාග ගගතා මනුසෙස පුච්ඡ තාවදෙ” හි.

“නිමිතො වතුරෙ දිස්වා අසසාතෙන නික්ඛිමි”ති ව.

අථ වා බොධෙතබ්බතො විනෙතබ්බතො බුබා ව තෙ අමුජ්ඣ සද්ධිසතො අමුජ්ඣ චෙති බුබමුජ්; සතො. තෙ රුගවර්තාදිසමන්තා ගතෙ විනෙසාකමලාකරෙ විසෙසෙන සප්පායාදිතාකාරෙන ලොචනති ඔලොකසති ඵලතනාති බුබමුජ්විලොචනං; අනුච්චසනු. යුගො විනෙසාසතො විනෙසාකමලාකරෙ විබොධෙසිති චුත්තො.

අථ වා යථා කමලානි අඹුතො ජනනා අඹුජනිති පුළුඬුනි ඵලිං.
 සිතෙතස සත්තාති වචනතො සිතෙතසානුගතාති එත්ථ සිතෙතො
 උදකනති අඛගුත්තරගමිකාං චුත්තානා ව තෙ විතෙසාසත්තා
 සිතෙතසංඛාදකතො ජනනා අඹුජනි පුත්තාති—ඛොධෙධබ්බා
 ව තෙ අඹුජ වෙති බුබුඤ්ඤ සත්තා. අනෙත වා අභබ්බපුත්තලො
 පරිවරෙජ්ඣති. තෙ විතෙසතො ආසසානුසසාසිමුත්ථරිතාදිනා ලො
 වසති පසාති එතෙනාති බුබුඤ්ඤවිලොචනං, සුඤ්ඤවකු, පුච දස
 නෙ. තං යථා චුත්තං යසසාසීති බුබුඤ්ඤවිලොචනො, බුඬො—සො
 හි බුබුධමමසමනකු ඡන්ද්‍රිකසංඛාතෙහි පච්ඡි වකුඤ්ඤ සමනතා
 ගතානා උකුඤ්ඤාති පුත්තො—අනෙත වසස සාවකපභෙදකුබුඬෙහි
 අධිකතරගුණතා දසසිතා නොති. තෙපි හි අගගමගෙගත කුලසෙ
 සමුච්ඡේදනා අරහත්තපපතරිසා විජුඛිදෙවතාසාවෙන දිබ්බවකු
 ලානතාපසසානා නාම හොතති න පන සබ්බසුඤ්ඤාබුඬා විස පසාති
 සබ්බසුඤ්ඤාතාදිනව ඡඅසාධාරණකුඡන්තමනධිගතතො, චුත්තං
 හි සංපුත්තාගමිකාං. “දිබ්බවකුපසුඤ්ඤවකුසමනතවකුබුඬ
 වකුබුඬවකුසංඛාතෙහි කුඡන්තවකුඤ්ඤාති පසාති. පසාති ඵලිං”ති.
 බුබුඬවිච්ඡේදනාදසසනෙනෙව හි ගජාරමෙත තත්ථානමිධිමම
 සංඝාතං වඤ්ඤා දසසිතා—නථා හි පසුච්චවකුපරිසාසෙග විලො
 චනසද්දෙනාවසෙසා මගගඵලධමො තදධිගමගතතො පරිසතති
 තදුරමමණතරි නිබ්බානව තදධාරිතො බුඬසොරසපුත්තභාව
 තො සහතිකාවචරතො ව සංඝොපි ගතිනො. පධානතාපසාධන
 නිද්දෙසො වාසං. යථා රුජ ආගමජනිති—බුබුඤ්ඤවිලොචනතති
 ඉමිනා වාචරිසස වකුඤ්ඤවිකල්පං විකුඤ්ඤාති වදනති තදපුත්තං
 බුබුඬ හි තංතලකුඡන්ති විච්ඡේදනතො. ජනානං තංගං අභිග
 විකල්පාචාරජනතොති—නමෙව. බුඬමහිච්ඡේදනා සිරසා නමිනා
 වාචාස ථොමිනා මනසා පුජිනා කිං කරිසති ආග බාලා
 මනාරං භාසිසසනති. තත්ථ බලනති අපරිපක්කකුඡන්තො අසසත
 පසාසිතමනෙතන ජීවනති බාලා. අථ වා සංග්‍රහන්තසංඛාතෙ
 වෙ අවුඛිභො ලාසනති ගණනති බාලා. විසදුපපදෙ ලා අද
 නෙ. සපරිසසංඛාතෙ සගගමොක්ඛසංඛාතෙ සඤ්ඤාසමාරථි
 කන්තසංඛාතෙ වා පුත්තනති ජීවනති බාලා. පු ඡෙදනෙ. තෙ අව
 තරනති එතෙන සද්දමහොදධිං එත්ථාති වා බාලාවතානෙ බාලසද්දො
 යං. “බාලධමම”තඤ්ඤ ධර්මම. “බාලො ව පණ්ණිතමාති”තඤ්ඤ
 අපණ්ණිතො. “බාලොයං දුරකො”තඤ්ඤ දහරෙ. අයමිධාසිපො
 තො. කෙසමත්ථායාති ආග බාලානං බුඬිපුඬිසාති. සබ්බධමෙම
 බුජ්ඣති එතාසාති බුඬි, තසා චරිතතා බුඬිපුඬි—එවා තාව යථාසි
 පොතපසොජනනමිතං බුඬරතනවඤ්ඤාදිකං. විධාස බුබුඬවත
 ත්ථාධිගමසස අකාරකොසලලුලකතො තං පසිම. සමථාදෙතබ්බ
 නති අවිකුඤ්ඤාසසුඤ්ඤාසස චොගාගසිඤ්ඤාතො සද්දසත්ථං ලාභ

ලෙන පවත්නානේ සඳහන්විධානමාර්ගය—තථා හි අවිඤ්ඤාතකවර සඳහන් අකුරු සමුදායයට පෙළු තාමිකාදිසු වතුසු පදෙසු කුසලො න හොති තෙසු වාකුසලතා ධම්මවිනයෙසු කුසලො න හොති තෙසුකුසලතා යථාධම්මං පටිපත්තිතුමසකෙසාකෙසා පටිපත්තිං විරුධෙයා සංසාරදුක්ඛයොව භාගී භාගී නව සබ්බකම්පිතානං කුලපුත්තානං පනිච්ඡා ගම්භං සකෙසාති නාමිකාදිපදඤ්ඤායෙව හි අත්ථානුරූපං බෑජනං බෑජනානුරූපවත්තං සලලකෙතියා ධම්ම විනයෙසු කුලපුත්තෙ සිත්තාපෙතාං පටිවසාදිසු ව විනයකමෙසු තදනුරූපං කම්මවාචං කම්මා තංතං නිත්ථරිතුං සකෙසාති නාඤ්ඤා තෙනාහ “අකුරුකොසලො සුත්තනෙතසු සොපකාර” නති. අකුරු පදාදිසු අකුසලො පන අයථාපටිපජ්ජමානො තිවිධමපි සඛමං අනතරධාපෙති. තථා හි සො තෙසුකුසලො තංමුලිකං තාව පරිසත්තිං නාසෙති තාය ව නාසිතාය පරිසත්තිමුලිකා පටිපත්ති තංමුලකො ව පටිවෙධො නාසිතොව භොගී. තෙනාහ “අකුරු විපත්තිසං හි අත්ථසු දුතනසතා භොගී” ති—චුත්තමපි වෙතං ගත වතා “වෙමෙ භික්ඛවෙ ධම්මා සඛමමස්ස සමොසාය අනතරධා නාය සංවත්තනති කතමෙ වෙ දුතනිකම්පිතතව පදබෑජනං අත්ථා ව දුත්තිතො දුතනිකම්පිතසා භික්ඛවෙ පදබෑජනසා අත්ථාපි දුතනසො භොගී ඉමෙ බො භික්ඛවෙ වෙ ධම්මා සඛමමස්ස සමො සාය අනතරධානාය සංවත්තනති” ති.

එවං තාව සප්පයොජනං සාමඤ්ඤසඤ්ඤාවිධානං ගාරවලාඝ වත්තං වත්තබ්බං. තදනනතරං විසෙසසඤ්ඤාපරිභාසාලොපාදෙසාදි විධානං වත්තබ්බං—තත්ථාදිකං තාවදිං සුත්තං අකුරුපාදසො එකවත්තාලිසනති. එත්ථ හි සමබ්බාදයො නාසෙ චුත්තනයෙන වෙදිතබ්බං. අකුරුපාති සඤ්ඤානිඤ්ඤො නිවර්තයෙන ඤෙසො නිඤ්ඤොති කතා. ආදසොති සඤ්ඤාදී. එකවත්තාලිසනති සඤ්ඤාදී විසෙසනං. අපිපදෙයො ගෙඨාචුත්තාපෙකෙතො. තෙන සබ්බො ලොකිය ලොකුත්තරසංඛාරො වචනත්ථො යෙහි අකුරුරෙහි සඤ්ඤායතෙ තෙපි කතිප්පගෙදු කතමෙ වෙති—සුත්තනෙතසු උපකාර එක වත්තාලිසමත්තා අකාරදයො පවෙසකං. අකුරු නාම භොගතීති අත්ථො. අනුමතවචනත්තායෙවිදං සඤ්ඤාවිධානනති දඬබ්බං—නකුරුනති න බිසනතීති අකුරුති සමඤ්ඤා සා හි උදයබ්බයා භාවතො න කදපි බිසති විනයසතීති අකුරුති චුත්තා. තෙනාහ “නාමභොගතං න ජරති න විනයසතී” ති—නකුරුනති න වලනතීති අකුරුති වා පධානත්තා සර චුචනති. පධානත්තාභාවෙපි බෑජ නාති නිසස්සවොභාරෙන අකුරුති චුචනති. යථා “මවා කොස නති” ති. අකාරෙ ආදි යෙසමාආදිනං තෙ ආදයොති තග්ගුණසං විඤ්ඤාණොයං බහුබිබිති. ඉතරථා හි එකවත්තාලිසනති ගණනපරි

ඔව්ශ්ඨ ලොපම නත්තානාරොති හුමාදිනො අ ඉති ව න සුජ්ජ
යාති. එතො ව චන්තාලිසව තථා. අනෙත ව මාගධිකාය හාසාය
අනුරුපා අකුරි ඉතො උභාසිකා වා නන්ති දසෙති.

යථාලබසඤ්ඤ අකාරදයො සරුපතො දසෙති අභ ඉට්වා
දිනා—සුත්තභිතනති වුත්තතො අකුරපාසිකමෙසු සෑ සෑ හි හි
එ ඔහු ග හ ඉති අභ අකුරෙ වජ්ජනා අංකාරනාති අවනා
නිගහතිතනාති වුත්තං. අකුරති වානිත්සඤ්ඤ. විසෙසසඤ්ඤ,
විධානමාහ නිකේට්වාදි. අකුරති චන්තතො යා ව අං ඉති නිගහ
තිතනා නන්තිවසා විගතවිපරිණමෙන සත්තමානමති
සමඛික්කතිතාහ තත්තාති—නන්ති අකුරෙසුති නිධාරණන්තො
සුජ්ජත අකුරසමුදයතො තදෙකදෙසතුතානමාදො අකුරනමභි
සභිමාගුණො නිධාරිතමානතො; ඔදනනාති ඉමිතා ව හෙඨාතිදි
භානමකාරදිතං. විඤ්ඤාමානතො අකාරදයොති න වුත්තා. ම
අනෙතො යෙසබොත ඔදනනා, එකාදිනමභාරසනනානං සංඛාතං
සංඛෙයො වත්තනතො අභිසංඛාය පරිච්ඡිතො අනුභාසිකා අකුර
ති ගමනෙ. පචෙකං සරු නාම හොනතිති වචනසෙසො.
සරුති වානිත්සඤ්ඤ, සයමෙව සහ වා බාජනෙන රජනති අත්තං
පකාසයනති සරනති ගව්ශනතිති වා කතා, හෙඨාතිදිභිසරුපතො
අභ ඉට්වාදිනා වුත්තියං න සරුපතො සඤ්ඤානො දසිතා. සරුති
ව චන්තතො. හෙති ව හෙඨා විස සත්තමානනං සමඛික්කතිතාහ
සරෙසුති. ඉට්වාති නිධාරණතො. ලුහුයෙව මිත්තං යෙසනො
ලුහුමතො; හෙඨා විස සරුති ගමනෙ. නිකේට්වමෙසානමඤ්ඤ
තරෙන තුලිතො කාලො රසෙසා නාම. තංසංයොගා තබ්බතො
තාය වා රසසා. සඬාදිනො ණ. අවධිමාචාවධිමපෙකතිති විගතති
විපරිණමෙන පචමානෙතො රසසද්දෙති අභ රසෙසතිති. රසසා
ලතො විගුණෙන දිසෙන කාලෙනයොගතො තබ්බතතාය වා දිසා.
සඬාදිනො ණ. ඡන්දසි ව තථාගතොතාදිසු දියඛ්ඛමතත්තානං.
තකාරකාරනමෙකමතත්තතො තථා නිසඛ්ඛමතත්තානම එකා
රභකාරනං විමතතිකතොතෙව ගතිතතො එකමිත්තා රසසා
විමතතා දිසාති ව න වුත්තා. නති දිසානං රසසානමිචොචාරණං
සමගවති උචාරණකාලකතතො එමනමානාපචුරපභොගතො
යෙව සකකටතො රසසඤ්ඤ, ගහෙඨා එතෙච්චාදිසු පි යොජෙ
තබ්බා. තෙනාහ පරසමඤ්ඤ සමොගෙති. ඡන්දසි ව එ ඔ දිසා
යෙව දිසානති න රසසා.

අනන්තරා බාජනාති වචනෙන තම්චාදිසු තකාරඛ්ඛනමෙක
සරෙන සහයොගතොපි අකාරෙන විනමනමතත්තාදිසංයො
ගතා නන්ති දසෙති විනනං. නිණ්ණං වා බාජනානමෙකසරෙන

සහයෝගතතා සංයෝගො, සහසද්දන්තො හි අයං සංසද්දො,
 “පුබ්බං ව සන්තිවාසෙනානි ආදිසු වීථි. ඛිත්වානමොවා. එන්තානි
 කෙවලසෙසාකාරසෙසාදුහරණං, ඉතරං සමාජනස්ස, තථෙතරවසං,
 කම්මිතඤ්ඤා අනිඛපිතදෙසං පරිහරති. බ්‍යඤ්ඤාදි අන්තො එතෙ
 හිති බ්‍යජනා; සර්වත්තමං පටිපාදනෙ උපකාරකානි සථා සුපාදිති
 මදගස්සානි අනිත්තා. බ්‍යජනා පතාඛමන්තිකා.

වුත්තං හි.

“එකමනො හවෙ රසො දිඝො මත්තවසා සුතො
 පසුතො තිමනො විඤ්ඤාසෙක බ්‍යජනං අඛමන්තිකා”තති.

සාවිඤ්ඤාවටනෙතපි හි සෙසසද්දොනාධිපොතත්ථස්ස ගමා
 මානතො කාදසො නිශ්ශිතිනිනානි වුත්තං. කකාරදිසු අකාරෙ
 උචාරණන්තො. බ්‍යජනානි වත්තතෙ—තඛත්ථස්ස විහතත්ථපරිණ
 මෙන ඡදිතං. පමෙත්ඤ්ඤානිතං බ්‍යජනානනි නිඛාරණන්තොව
 වගහත්ථස්ස නිඛාරිතමානතො. පච්චෙක්ඛරවනොනි වත්තබ්බ
 වචනසොතපතිතවසෙන පච්චෙක්ඛො අක්ඛරවනොනි වුත්තං. අථ
 වා වාසද්දො වෙත්ථ උත්තනිද්දො සත්තමසත්තෙතඤ්ඤා වීථි.
 පච්චෙක්ඛාගෙහි වග්ගා නාම පච්චෙක්ඛරවනොනි වා වග්ගා
 නාමානි විතතං. සොපපට්ඨානමත්ථං දසෙසං සම්මවිබ්ඛිතාර
 භාවතො ගන්ථිතාරවග්ගා ව පුරිමපදලොපවසෙන අක්ඛරවනො
 නි වුත්තං—සථා දතොති. පච්චෙක්ඛිතංගෙහිති පච්චෙක්ඛිතා
 සුචාතොන්තො. විජ්ජානි සකාරදසොනි වග්ගා පථමඅක්ඛර
 වසෙන පන කවග්ගාදිවොගාරෙ. සකසමඤ්ඤා විධාස පරසමඤ්ඤා
 නමපි ඉධ ව පාලිසම සුත්තභාවදස්සනත්ථමාග. චන්ද්‍රිතමිවාදි.
 “වග්ගානං පඨමදුතියො යො වා භාසා”ති ව “භොසවනොන්තො
 ඤ්ඤ”ති ව බ්‍යක්ඛරණසුත්තං. අප්පකා භොසා අභොසා. සරසමඤ්
 ඤාති ඉමිනා “දස සමානා; තෙසං ඉව වෙ අන්ධඤ්ඤාසවණ්ණා;
 සරෙ අවණ්ණවරෙජා නාමී; අනුනාසිකා බ්‍යඤ්ඤානමා; අනුතථා
 සරලවා” ඉවාදිති සඤ්ඤාසුත්තානි සමගතිතානි—සරසමඤ්ඤා
 සමොගහිති. පරිනාසාසුත්තං. අසුත්තං. පරිවරෙජානි සුත්තං. මෙව
 භාසතිති කථා. එමනති සමගතිතානිපදමාකස්සිති—“ධාතුපච්චස
 විහතතිවජ්ජිතමත්ථං. ලිඛිතං; සබ්බාදිති සබ්බමානානි; පුබ්බාපරත
 මන්තොපලභිසං පදං; පාදසො උපසග්ගා; අනිවාදිති කම්මපච්චති
 යානි” ආදියදෙන “තතවග්ගානානි නිඛා” ඉවාදසො සමගතිතා-
 ඤ්. රසසරං නිසාස ගතිතමුච්චාරිතං අනෙකත්තො ධාතුනං.
 කාරණං. නිගග්ගෙකා පිලිනෙන ඉතං පවත්තං. නිගගතිතං.

වු න්න ව.

“කරණං නිගගගෙනාන මුඛෙනාවිවචනං සං

මුඛතෙ නිගගතිතං තං වුත්තං ඛිඤ්ඤ සරණං” න්නි.

ඉතිසද්දෙ වාචධාරණේ තෙනාකාරං නිවර්තනාති තෙනාන
අකාරතො පරමිඛාදි-ඉධාපි කිලාදිසඤ්ඤායො විස ඵකකාර
සඤ්ඤායො අකනා මහතිසා බවිහකකිස සඤ්ඤාය කරණං අනිත්
සඤ්ඤා විඤ්ඤාපනාත් ගරුසඤ්ඤාකරණනාති වුත්තං හොති-ගරු
සද්දෙ හි ඵත් මහනනෙත්තො යථා “ගරුභාරං උදබ්බති” ති-කිදිසං
නිගගතිතනාති ආහ ඛිඤ්ඤායාදි-මුලාස මකුටෙට්ඨිතො මණාකාරො
මණ්සදිසො යො ඛිඤ්ඤ තං නිගගතිතනාති මුඛතෙ-සරෝචං අකා
රෙ නිරත්තො සියාතාන කෙවලස්සාති කෙවලස්ස ඛිඤ්ඤාතොදෙව;
අසංසොගනනාති උමාරිතුමසකකුණසාත්තා; අකාරො සන්ති
තිසතෙ ධර්මානෙ-කථමකාරදිනමසකකුමො උපපනෙනාති ධාතා
දිවසෙන තෙසමුපපනතිකකමවිඤ්ඤාපනත්මාහ අකමන්ගෙඛාදි-
තිඨනාති ඵත් අකකර විතතජනෙත සතිපි අභිවෘත්තිවසෙනාති
ධාතං, කණ්ඩාදි-කං සිරං ධාරෙතිති කණ්ඩො, කණ්ඩෙ ඡායාතිති
කණ්ඩඡ-කර්මනෙන උමාරියනෙන ඵභතනාති කරණං-තත්
ජ්විහාමජ්ඣං නාලජනං ජ්විහොපග්ගං මුඛජනං ජ්විහග්ගං දනත
ජනං-සෙසා සකඨානකරණපසතනා-තත් පසතතිති පසතනං.
තමපන වණ්ණවාරණේ අභ්භතනරෙ ව බාහිරෙ ව උසාහො-
තත් අභ්භතනරපසතනං සංවට්ඨනමකාරස්ස, විවට්ඨනං සෙසසර්
නං සහකාරනව, පුඨිත්තං වග්ගානං, ඊසපුඨිත්තං යරලවානං,
බාහිරපසතනනතු සංවට්ඨනං කණ්ඩඡදිනං-තලති පතිඨාති ඵත්
රසොති භාලු, ඡු-උසනති තෙනාති ඔඝො-උස දුග්ගෙ, ගො-මුදං
තොසං දධාති ඵත්තාති මුඛා, අ-දුසනති ලුතනති ජිඤ්ඤති දංසනති
වා ඵතෙතිති දනනා, දු ලවනෙ, දංස දංසනෙ වා, තසාමසො-
නිගගතිතස්ස නාසිකා ධාතං, ඛිඤ්ඤනමානං සකඨානං නාසිකා ව-
ගස්ස වග්ගාපරමෙති යරලවෙති ව සුත්තස්ස උරෙ ධාතනති කෙවි-
ධාතනො හි පට්ඨාසගාතිසා විධිසමානකාරියසමුත්තවෙති පයොජන
සමුත්තා ධාතකකමෙති තෙසං උපනති වුත්තා.

සඤ්ඤා විධානං.

ଜଣାଦିଏ ଏହାକୁ ନା.

[illegible]

සරෙ, සම්මදනනරලා වාගමාතිමෙසං චුත්තියං වාගගණ්ණව නිර
 ඤානං සියා. තත්ති හි කො ඉමං පටිච්චි විජ්ජානති අසමාදෙ අමත
 පදනති ව උද්ගමං-තථා ව රථං දික්ඛා ඵනං අසං සො සාරථි ඵති
 සබ්බෙ-පෙ-සුමනා හවගා අපොඨි කප්පි හොතො අනාමසනති,
 කං නිං අසවසං, අසෙසාවථි මං අවසිමනති ව සරෙ කවිති සුත්ත
 සං වාසදාසං ව උද්ගරණං. තස්මා ජන්තූරකතනායොසෙව වණ්ණ
 බාවධාතො සස්සිකාරියං ඛොති. කවි පන වණ්ණබාවධාතොපි
 න ඛොති කුතො කාලබාවධාතොපි වණ්ණබාවධාතොපි ඛොතෙව
 සස්සිකාරියං. සථා විදුතගගමිති තාසාහං සනතිකෙති වානි අසමෙව
 භාරතො පමෙවතබ්බො-“වතුපදිකාස ගාථාස දුතිසපදනෙනන
 තතිසපදිස සස්සිභාවො න සද්ධි විතිතො”ති පජ්ජිවෙකපිකාසං
 චුත්තං-ඉදං පුබ්බලොපස්ස විධානං ඉදං පරලොපස්සාති කථං
 සද්ධන්තසහ අනනරමි පාදි-නාස්මාති චුත්තමෙවත්තං හෙතුසා
 වෙන පමාමසති පරලොපස්ස වක්ඛමානාත්තො. අනෙනාති
 ඉමිනා සුත්තෙන; පුබ්බස්සාති පුබ්බසරස්ස; සාමන්තියෙන ලබ්ඵල
 මාහ පනනෙව්වාදිනා-කෙනෙව්වාති පුබ්බලොපස්ස සද්ධන්තායෙව;
 සන්තමිතිද්දිඝස්ස පරසරස්ස; පරනාමිති පරභාවොපි; අසිකරිසති
 තාසි කාලෙ පුජ්ජතිතොත්තො; ආ පරිවෙස්සවසානා සරත්ති පදං
 අග්ගවත්තතෙති අසිප්පායො. සමපරෙත් සත්තමානං. තදිහ
 පරෙත්තිනාතිසමිකා පටිමනං සමිකකතො-සරති. පනෙතං
 පටිමනං පරස්සාවිදිත්තත්තා පමමාසං. තෙතොවග “සරමා
 අසරුපා පරෙ සරෙ”ති. වාසදො වවන්තිවිභාසාසං. තෙන පජ්ජි
 යාති තසස්ස ධම්මාති හවති. සමානං රූපං සුති අස්සාති සරුපො.
 අවණ්ණො අසද්ධමසද්ධසරුපො නාම, තථා ඉවණ්ණාදසො. න
 සරුපො අසරුපො; අවණ්ණො ඉවණ්ණාදිති අසරුපො නාම මිත්ත
 පටිපක්ඛො අමිත්තො විස-රූපජිහිගානු “අසවණ්ණො”ති චුත්තං
 තදස්සත්තං-ඵකාලෙකානනමෙව්වාසවණ්ණොති චුත්තත්තා. යදි හි
 අසරුපො අසවණ්ණො නාම සියා තෙහෙව්වාසවණ්ණාදසො දුසංතො
 න තු අවණ්ණාදිතො ඉවණ්ණාදසො සථා උච්ඡන්තිව සාලුන්තිව
 ධුමං යනු” ධුම ඉති-“ඉවණ්ණො යනනවාති-පෙ-උගගණ්ණව
 සිහගතිසා”ති රූපසිහිසං චුත්තං තදස්සත්තං. ඉවණ්ණගගණ්ණං
 සිහගතිසානුචුත්තතො විධිසුත්තානං මිත්තං ජිහවචනසුත්තං.
 හිති මස්ස විස අසිකාරසුත්තතොත්තො. විධිසුත්තානම තථානු
 චත්තනං නත්ති-සද්ධි ව අසිකාරසුත්තං මා කොතු සාමසද්ධිපොදනාස
 විසෙසෙ අවධානතො ධානාසනනවසෙං වා සාමන්තියෙන වා ඉවණ්
 ඤවණ්ණානමෙව්වාසාලෙකාන හන්ති නාසද්ධිථාති දඩ්ඩං-කවි
 නාසෙ පන න සවණ්ණො අසවණ්ණොති තජ්ජුරිසොපි අස්සිතො
 සො න සාරතො පමෙවතබ්බොති රූපසිහිවිකාසං චුත්තං-තං න

සුඤ්ජරං. මොග්ගලානපච්ඡිකායං කාතනතපච්ඡිකායං වඤ්ජවිකාදිසු ව ථෙවෙ අඤ්ඤාචඤ්ඤාසවණණාති සුතොත අසුවණණානං. සවණණසසද්දා කතාති සමානා වණණා සවණණා තතොඤ්ඤාසං න සවණණා අසවණණාති ව චුත්තත්තා-දුච්ඡොති බහුච්ඡිති තග්ගුණ තග්ගුණවසෙන. තස්ස සසා ගුණෙ විසෙසනං අවසවො වා අත්ති ආනසනාදිකිරියාය ව සමබ්බො භොති සො තග්ගුණෙ, සථා ධම්ම කපිකොතිකඛු, සප්පො තාපසො, ආදරො අක්ඛරං-සසා ගෙ සතති න පතානසනාදිකිරියාය සමබ්බො භොති සො අතග්ගුණෙ. සථා සාගරදිච්ඡා පුරිසො, පබ්බතාදිති බෙත්තාතිව්වාදි. තස්මා න ව තෙ අසුවණණා එකාරකාරතං ගුණ ගවන්ති න වාවසවා නාපි විසෙසනාතිති සවණණා අසවණණාති තප්පුරිසොව සාරතො පච්චෙ තබ්බො-උකාරභූතොති රූපසිඛිසං චුත්තං න පන උවණණාති-සථා වාමාරු කරිකරසමසභිතොරු කාවචොරු සප්ප්භොරු රත්තොරු සිසතනරොරු? වරිතොරු ධරොරුති-තත්තු ආදිත්තසමිති උරුසදෙදු සත්ථිපරියාසො ඉතරෙසු පන මහත්තපරියාසො-“අවණණ එව උතොත ඉධ චුත්තච්ඡිති භොති”ති රූපසිඛිසං චුත්තං තද උත්තංමෙව. අතෙවඤ්ඤා වොදකං පත්තං ගුණවිචාරකො පතොත පච්චාරසමිති ඉතිනාව සිජ්ඣනභොත-අති ඉව අඤ්ඤා, වි උදකං, තුවජ උදකෙ (අසඤ්ඤාමිති), පති උරසමිතිති ඡෙදෙ ඉවණණ උතොත අසවණණාසොදාහරණං-සසා ධානෙන සො ආසනෙනා සො තස්ස වසෙන තාලුප්ඤ්ඤාසකාසිකාලුප්පත්තා එකාරෙ ඔච්ඡිසසුකාරස්ස කණ්ඨොච්ඡිත්තා ඔකාරෙ ව භොතිති දස්සෙතුං ධානසනනාති චුත්තං-තෙනෙව අසුවණණානං වාසො චුඛිති පරිභාසා චුත්තා.

සමෙද-පෙ-සනති සං වචනං රූපන්ති වාති නාසෙ රූප සිඛිසව චුත්තං. තදඋත්තං. “සමෙතං පදිප්පසි, සදෙස ලොකාධිපති සසස්සි”වාදි ජතකපාළි-“සො නි, එතං පදිප්පසි, ලොකාධිපති සො එස නාගරුති” අභිකථාසං චුත්තං. තස්මා සො එදන්තස්සාති පදවෙජ්ජං කඤ්ඤා සමමද්දිතා මකාරගමෙ ලොපව නත්තුදිතා ඔකාරලොපෙ අකාරගමෙ ව රූපං-තෙනෙ වාස සො ආදෙසො භොතිති-අන්තගගනණං පද්ධිමජ්ඣගුතමෙකාරං අසරපරත්තා පරිවජෙත්ති සථා එති ගවෙසතිති-තථා වමොද දන්තාගතී.

වමො-සුත්ත අන්තගගනණං අන්තගගනණාධිකාර නිවත්තනත්තං. තෙනෙව සබ්බො චන්තිවාදිසු නාතිප්පසවෙනා-ඉවණණාති ඉ එව වණණා, ඉවණණා-වණණසදෙදු හි වණණා සති අත්තො එතෙතිති වණණාති අච්ඡිත්තසඤ්ඤාස සබ්බො අක්කරෙ වදති-එවසදෙදු සබ්බො භේ තතො නිවගෙත්ති-ඉකාරෙත නිත්තා

නතරා එකාලෙහි ගයනගීති-සබ්බො චන්දිති-“සදි හි පාසං වතාර විධානං ඉධාධිපෙතං සියා තද්ද සබ්බො වනෙනතති වදෙසං”ති රූපසිඛිටිකායං චුත්තං. තං තු පුත්තං. වනෙනතති වචනෙන නව සිජ්ඣානතො සබ්බගහණං නිරන්තරං සියා. සදි ව සබ්බගහණ මනනාදෙසනිවත්තනද්වයං සියා තද්ද මමොද්දනනානිගිහ පනානා ගහණණනානාදෙසසං නිවත්තනතනා-තථා හි පාසං වනෙනා රසෙසානිත අනතගහණණ විජ්ජමානෙහි අබ්භො අග්, අජ්ඣො අබ්භොද්දසුපි සබ්බගහණං න කතං. තථා සබ්බසං සො දුම්බි වා, වුඛස්ස පො ඉසිසෙසු, පසන්ධස්ස පො වාතද්දසුපි තථා විසෙසො අධිපෙතතෙහි සිජ්ඣානති-සදි හි සබ්බො චන්දිති වනා පසං විධිනිසෙධනතං අත්තසං වානතසානි වදෙසං තද්ද අනුසිසිතණ අනුසිටිතතං ආවෙසං නපනානිසිතණ අනිටිතනති. වනෙනතති වාචනා වාචනිති වචනං පුබ්බඉවාසාරන්තං-නිවේදනගාද්දසුපි ගුත පුබ්බගහණං සත්තඉවාසාරන්තං විස “අත්තසං වානතසං”ති අවනා අනිසං වානතසෙහි වචනමපි අනිසං වානතගුතඉසාරා කර්තකං ජර එව වාදෙසො හොති න පනාකරෙහි දස්සනතං-තෙතෙව අනිසිගණ අනිටිතනති හවති-අකුකුළු පන ඉතොතං ඉතෙව ඉතක පුත්තසානි හොතෙව-බ්‍රහ්මෙසු නිරුත්තිමි දසධා බ්‍රහ්ම වුඛස්ස සාන්තං සබ්බතනනිවාද්දසුපි සරම්පි බ්‍රහ්මනනි වුත්තං. තෙනාහ “ගරුකලුකව දිසරස්”ති-ගරුකාදිකො හි සරස්සෙව ගුණෙ න බ්‍රහ්මසානි-තථාපි නාතිපසසෙහි-තස්මා අවස්සවෙදං සම්පටිවල්ලාබ්බං-පුත්තානතගහණනානාදෙසෙ නිවත්තියමානෙහි පුත්ත සබ්බගහණං කතකසාරස්ස නිසානි දස්සනතනති තෙනාහ කතකසාරස්ස නිසානි. චුත්තං හි චුත්තියං “තිසද්දො බ්‍රහ්මෙ”ති. තථා ව සකාරසුත්තතසද්දස්සෙව වාදෙසභාවො දිස්සති-පණ්ඩිතං බාහුසම්මං පටිඛෙත නම්ති නම්මං ඉවාදි-තෙතෙව හි මොග්ගපුලාගබ්බකරණ “සමා-සරෙ පරෙ ඉවත්තෙවණ්ණානං. සකාරවකානදෙසා හොති වා සථාකකමං. බ්‍රහ්මතො ඉවත්තෙ අජ්ඣන්තමුත්තො සාගතං කාපනං ලාභිල”නති චුත්තං-පච්ඡාසම්පි “ඉවස්ස අජ්ඣන්තමුත්තොති ඉදං පනුද්ගතණ්ණං සාදෙසෙතෙව සිඛං තිස්ස චො අබ්බස්ස අජ්ඣො ව න විධාතබ්බොතිමිතා රූපසිඛි වචනං පටිඛෙතති”ති. අලමතිවාදෙන.

පරමෙ-“භවතං භාවො භි ව සො භාවො වාති විභාවො”ති කාතනතපච්ඡායං චුත්තං. විභාවො එව වෙභාවො, පරස්ස වෙ භාවො පරමෙභාවොති තප්පුරිසො හොතෙව-“පරසද්දස්ස බ්‍රහ්ම විසෙසනතො වෙභාවසද්දෙන අසුත්තන්තාය සමාසානුපපත්ති තො”ති රූපසිඛිටිකායං චුත්තං. තද්දසුත්තං-පරසද්දස්ස හි සබ්බ නාමපදනා බ්‍රහ්මවිසෙසනතොපි වෙභාවසද්දෙන සුත්තන්ත

තාය සමාසො හොතෙව-යදි හි න ගවෙසා තබ්බිපරිතොති එත්ත තස්ස විපරිතො තබ්බිපරිතොති සමාසො රූපසිඤ්ඤං කතො තථි තසද්දස්ස අවසද්දස්ස විසෙසනතොති විපරිතසද්දෙන අසුත්තත්ත තාය අසුත්තං. ගවෙසකති-තබ්බිපරිතොති තසද්දො උග්ගමහුසමබ්බො හොති-සාධුකං සුඤ්ඤම මනසිකරෙමාති එත්ත සාධුකසද්දො විධං. තස්ස ඔකාරස්සාති වචනෙනෙව සිඛෙපි තස්ස අවසද්දස්ස යද්ද උපපදෙ තිඨමානස්සාති වචනං. වුඨ්ඨිභූතඔකාරනිසෙධනත්තං, තෙන ඔකො ඔජ් ඔපගවො ඉච්චාදිසු උකාරෙන න හොති-දන්ත ජස්ස තකාරස්ස ජිවිතග්ගජානා ජිවිතොග්ගජෙත ජකාරෙන ධාතාසනනතා ව පටිආදෙසො හෙති-නග්ග ව රස්සෙන දිසොපි ගතිතො කථං. චණ්ණග්ගග්ගති ආන මණ්ණෙඤ්චාදි-සබ්බත්ත අවණ්ණාදිසු රස්සදිග්ගසමග්ගත්තං-සමානසද්දස්ස සවණ්ණෙ එව පාකටානාතාබ්බාසො-සුඛදුක්ඛං අදර්ශි අත්තා; ආහිතො අභනති මාතො එතාති වා අත්තා.

සමම-අසුබ්බස්ස චණ්ණස්ස උපපත්ති ආගමො නාම, ධාති නමාසිල්ලස්ස ගවජති පටිත්තතිති කථා. පකතාත්මාග සංසරූප මෙවාති අත්තතො සතාවමෙව; අදිධාරණඵලමාග න විකාරොති. ලොපො ආදෙසො ආගමො ව ඵස්සාගෙ නාම පතති. විනාසෙත්තා කට්ඨතිති කථා.

අබ්භතා-උපසග්ගතිපාතානථි සද්දසභාවත්තා සුතොග්ග ජථිවචනං. පාකටිකරමාග අභිස්සාති. සද්දස්සාති සොජෙතබ්බං. ඉතරථා හි තෙ ව ඛො අභි අධි ඉවෙවතො උපසග්ගා ඉවණ්ණෙ පරෙත් රූපසිඤ්චවනං අසුත්තං සිසා. අමෙම, රිග්ගතිතනති ඉධාපි ජථිත්තෙ පඨමාව. යථා “සබ්බෙ බුබ්බා බලප්පත්තා පවෙච්ඡානවා”ති ආදිසු.

ලොපම න-එතත්සද්දෙනොකාරස්සෙවං ලොපොති රූප සිඤ්ඤං. වුත්තං තදසුත්තමෙව සරාස්සකති බ්බජෙනති ඉතො අනු චර්තාමානස්ස බහුච්චනත්තස්ස සරසද්දස්ස නිරන්තරතා-සමපනන වරණ් ඉසෙ වතස්සනනං. සාවකමාගතෙ මිගමෙ සො වරමතං කො සු මෙ ඵලමාගරි වතුරෙ ඵලමුත්තමෙ අකරමහස තෙ කුචං අග්ගමක්ඛාසත්ති ආදිසු ඉසිසද්දො දුර්ධාසොවිභතති, බ්බජෙන පරෙ ඉමිතා ඉකාරලොපො අකාරගමො ව, සබ්බස්සොතිනමාඑති එ, සරලොපාදි-වතුරා නං.විභතති, නො ම මාදිභොතාදිතා වග්ගගණෙන සසමාගමො, ඉමිතා ව උකාරලොපො අකාරගමො ව-සාවකෙ ආගතෙ මිගෙ එසො ඵලෙ ආහරි ඵලෙ උත්තමෙ අක රමහසෙ තෙ අග්ගො අක්ඛාසති-සමමද්දිතා මාගමො, ඉමිතා ව එමතං ලොපො අකාරගමො ව හොති, වකාරෙන එකාරෙපි, අත්ඨමමවිදු ඉසෙ ඉච්චාදි.

වග්ගෙ සො—සුතො ධානෙ පථාසත්තං විතො. අසනිති යොජ්ජං-උත්ඝොසොති ආදිසු පරවෙහාමො ධානෙති අවසාදිමි කතො ඉමිනා පුබ්බකාරද්ධං. යථායොගං තතිසංසිමා-වුතො. භි නාසෙ “ඉදං භි නාසමුපතං විදධාති අථ ඛො පුබ්බසුතොතෙව සමුපතං නිසමෙති”ති-අතිපාඨො ඛො තාචාති පඨමනො පග සද්දොව, අභිගුත්තරගමිතිකායමි “අතිපාඨොති අතිවිස පඨො අති විස පාඨොති අනෙං න තාව ගතං නිඛාති”ති වුතො. න පත අතිපාඨ-මනධාති අවනධා, නහධාතු ඛකිනෙ.

වග්ග-වාසාරෙන සලලෙඛවුතස් පටිසල්ලාණෙ ඉමාදි.

ස සෙ ව-සාමිඤ්ඤවවතොපි සහසද්දො අඤ්ඤසාසුතතො නිමිත්තභූතෙන යතො සමිබ්බො හොතිති ආහ වෙන සකාති.

නිග්ග-සරෙ වා බාජනෙ වාහි අවිසෙසෙන වුතොපි ඛිත්වා ගමො රසසරසොව හොති නාඤ්ඤථා ගස රසාභුගතතො.

බාජ-පරකුරෙන සහ සුජ්ජිති සංයොගො; ඛිත්වාගමො, පුරිමවණොනා, විගතො සංයොගො අසමාති විසංයොගො, පඤ්ඤ විනාසංයොගොති විගතසංයොගො-පුබ්බලොපොති පුබ්බබාජ නසා ලොපො-නිගතනිතසා සරෙන බාජනෙන වා සහ විධානං නිග්ගතිනසංයොගො; ඛිත්වාගමො.

සමනං නලනදකාරානනති ආදිනාපි දුකාරසංයොගසා ඤ හොති-කාරගතගණෙන ඤො වං.

ඉදති සරුපතො අනිද්ධාතිපි පඨොගාති.

“වණණගමො වණණවිපරිසයො

වෙච්චාපරෙ වණණවිකාරනාසා

ධාතුසා අත්ථාතිසයෙන යොගො

තදුච්චෙන පච්චිධං නිරුත්තං”ති-

ලකුණෙන දසෙකුං වණ්ණනාමිමාදිමාහ. තත් අපුබ්බසා වණණස්සුපතති වණණගමො, යථා වාරෙ නිසුතො දෙවාරිකො-වණණං නං සිතඛාතතො අඤ්ඤත්ති නිවෙසනං වණණවිපරිසයො, යථා හිංසනිති සිහොති-හිංසමා අපුච්චයෙ කතෙ ගසානං විපල්ලා සො ව ඛිද්දලොපදිසා යථා විධි-අඤ්ඤසා වණණසා අඤ්ඤවණණ කරණං වණණවිකාරො, යථා නිසංයොගි-පදවිකාරෙති වණණවිකා ඉරෙනෙව සමගතිතො පදසාපි වණණසමුදයරුපතො, අඤ්ඤථා වණණසමුදයාදෙසසා විසුංගගණෙ ඡබ්බිධතොපතනිසා පච්චිධං නිරුත්තනති සංඛ්ඛාතිසමො න සුජෙය්ණා, යථා ඡවිසා සයනං,

ජාය සුභද්‍රෙයා සයනය සානාදෙයා, සුසානනනි-වණ්ණානං
ලොපො වණ්ණනායො, යථා මෙහනස්ස ඛස්ස මාලා මෙඛලානි-
විසිඬේ කන්ථි අපේ ධාතුප්පවනනි අන්තර්සලයන යොගො, යථා
මයුරේ-තථා හෙත් මයුරේ පාණ්විලෙසෙන රවනන්රියාසිසමි
ඛො-වාරිසද්දස්ස වාදෙයො වාහකස්සාදිනො ලාදෙයො, වාරිනො
වාහකො වලාහකොති තප්පරියො-ජිවනස්ස ජිද්දාදෙයො ජිමු
නො-උද්දස්ස උද්, ඛස්ස ඛලාදෙයෙ මිනෙත ව කහෙ උද්දකලං-
පිසිතායො, පිසිතමයනානි, පිසිතසද්දස්ස පිසද්දාදෙයො අසස්ස සාථා
දෙයො, පිසාවො-මන්සද්දස්ස මයුසද්දාදෙයො, රවසද්දස්ස වරේ,
මයුරේ-සකිං සද්දස්ස ඉකාරස්ස අ, බිඤ්ඤො මද්ද සරේ, සකද්දාසී
ඉථාදි යොජ්ජං-බහුනො භාවො බහුතනං, යථා සුමරතිනි-විජරී
තස්ස භාවො තථා සොත්ථි ඉථාදි යොජ්ජං-සරා සරේ ලොපනනි
ඉලොපො-සවමද්දිනා වාහමො, ඉනෙව-ලොපමාදිනා බැරගෙ
පරෙ ඉලොපො, අභාගමො, මද්දසරේ බිඤ්ඤො දෙ, තදම්නා-
කවිලොපනනි බිඤ්ඤොපො, වා සරො අසරාසාති අලොපො,
ලොපමාදිනා ඉලොපො, තස්ස වකාරොත ඵභාගමො, කෙහං-වාක්‍ය
සුමුච්චාරණං නාම ගාථායං සන්ධිවලයන සිලිඪිකථනං-ලොපමා
දිනා ඵලොපො, අභාගමො, අනර්මහස්ස තෙ-සං ඡන්දාභානිනනනි
වුතනං තත්ථ කිදිසං ඡන්දං නාමාති ආහ අක්කරනිසමොති-තොස
ජලනනහසොමරවිමාරුතභූමිදෙවසංඛාතෙති * යරගහජසමන
ඉති ඉමෙති අක්කරෙති නිසමො උපලක්ඛිතො විධිවිසෙසො අවජ්ජං
ජාදෙතිති ඡන්දං නාම හවෙ-ඉධ මඉති ගණස්ස ගරුතතයං නස්ස
තු ලුහුතතසව විකේශකයං-යථා.

‘නායතප්පණ්ණි අනුට්ඨිතං බුහනි පනති ව නුට්ඨිතං
ජගති අතිජගති සකකරි අතිසකකරි
අභි අතිඅභි වෙව ධුනි අතිධුනි තථා
කති පකති ආකති විකති සංකති තථා
අතිකති උකකති වෙව ඡන්දං සාධිකවිසති’ති.

වුතනාහෙද්දසාති ඵත්ථ කිදිසි වුතනි නාමාති ආහ ගරුලුහු
නිසමො හවෙ වුත්තිති. ගරුහි ලුහුති ව නිසමො වුත්තිති ඵතාසාති
වුත්ති නාම හවෙ-තථා හි අරිසාදිමිති ලියෙ ගරුවයං නකාරස්ස තු
ලුහුවතුකකථ දඬිබං-අරිසා හි සඬිමපාදෙ වාදසමනනා දුතිසපාදෙ
අඬාරස තතිසෙ වාදසෙව වතුනෙව පනනරසමනනා හවනනි. තත්ථ
යද්ද පඬිමතතිසපාදෙසු අධිකා හොනනි තද්ද දුතිසවතුනෙවසු උතා
හවනනිතිමිනා නයෙයාඤ්ඤාත්ථාපිදඬිබං

* යජගනර්විකොසභූමිජලනසොමමාරුතහහ.

අසං වුතතිසංගහො-

“වණ්ඩවුභිජයානාඛා සාණ්ණවා උලවො තථා
ඛාලං ජිවුතකො ලිලාකරා වුලා ව සිතකා
සමුදෙදුථ ගුප්තෙතා ව උචිතො වෙති දණ්ඩකා
මනනාසමකමරියා වෙතාලියාසිතකරා
වණ්ඩතකකුට්ඨානා ව විදුරිතිති ජාතසො”ති.

ගරුලුහු නාම කෙනි ආහ දිකොට්ඨාදි-දිකො ව ගරු හවෙ-
සංසොගාදිසුඛොති සංසොගවොහාරතො පුබ්බතුතො රසො,
ව ගරු නාම හවෙ-රසො පන ලුහු හවෙති සොජ්ජ-සථාතාදි
තෙසමුදුතරණං-ආ අසස අං අ-ඉදම්පි යොජ්ජ-ථිමං සථාවුතන
සෙන; භාතතිසා පාලියා; හිතා හිතාවහා; තෙතස්සාති තෙසදුසස
තාවාදෙසො පුබ්බතකාරලොපො තාවහිංසා, හාකාරසස රසතනං
අනතිමණ්ණකාරසස හකාරො සුතකිණ්ණ, රතියදෙදු ඉසස අ ජනස
යො රතනං, තෙලපලායාති ලසස රාදෙසො ඛින්නාතමො තෙරජ
රාස ඉවාදිසො අසසස පි සංහිතා ඉමිතාව සිමාති විසෙසසා—
වෙසසකරණා හි සරුපෙහාවුතනං පිසොදරාදිපකෙහිපෙන මුල
විගුජ්ජාදිපකෙහිපෙන වා සාධෙහති නිරුතතිලකිණ්ණම්පි ඉමිතාව
සංගණිතනි, අනුච්ඡාත මණ්ණානම්මාදි, අනුසා වණ්ණතො
වණ්ණානං සමා සනතිධාතසස අනුච්ඡාතතො අනතරිකාතාව
තො සංහිතා හාමාති සොජ්ජ.

ඉති විසුඛසංඛාතවිවිජයපටිමණ්ණතො උතනමමධගලොති ගරුහි

ගතිහදුගරනාමධෙසොන වෙසසකරණෙන පරහිතෙන

තිපිටකධරෙන කතා සනිබාලාවහාරසස

ලිතත්පසකාසනා සාරත්පසගහා

නාම විකා සමිතනා.

නා මි ක ව ණ්ණ නා.

එවං ජනවචනපකාරං සරඛාජගනිගතවොමිසසකසකි
වසෙන වතුබ්බිධං සකිවිධානං දසෙසො ඉද්දති ජනවචනප
කාරගුහං නාමං දසෙසෙනො ජිනවචනසුතනං ගිහි සබ්බානි
කාරොති ආදිමාග. තත් නාමනති අජාභිමුඛං නමනතො අතනති
වජ්ජස නාමනතො නාමං දබ්බාභිධානං-තං දුට්ඨං අනුජ්ජරුළුහි
වසෙන, තිට්ඨං පුමිත්තිපුංසකවසෙන, වතුබ්බිධං සාමකුඤ්ඤ
ගුණක්‍රියාසද්දිවජාවසෙන, පච්චිධං ජාතිගුණක්‍රියාදබ්බිනාමවසෙන,
ජබ්බිධං පුමිත්තිපුංසකවිලිඛගතිලිඛගාලිඛගවසෙන, සතනවිධං
සුඛනාමවිලිඛගතිලිඛගාලිඛගසමාසතභිතස්තකවසෙන, අභිවිධං
අවණ්ණවණ්ණවණ්ණකාරාගනිගතනපකතානාවසෙන.

ජිනවචනසුතනං ගිහි අයං යොගො සබ්බස්ස යොගෙසු අධිකා
රොගොතිති සඛකො-අධිකරොති අධිකරිසතිති වා අධිකාරො.
වුත්තාව.

“අධි කිවං අධිභානං අධි අත්ථෙහි ගවජති
පෙඨසෙඨකතාවෙන අධිකාරො විධිසතෙ”ති.

තසසො-ආවාසං අධි කිවංමපි ගවජති අධිභානමපි අධි අත්
ථෙහි සායං පෙඨසෙඨකතාවෙන ආවරසෙන අධිකාරොති විධිසතෙ
කරිසතෙ උචාරිසතෙති.

“සමබ්බො ව පදවෙව පදොපො පදවිගගහො
වොදනා පරිභාරො ව ඡබ්බිධා සුත්තවණ්ණනා”ති-

තනාසෙ වුත්තතතා සුත්තවණ්ණනං කරොතෙතන ඡබ්බ
සුත්තං කාතබ්බං. තසසො-සඛකොව ගෙගුඵලසඛකො;
සුත්තෙ පුබ්බාපරපදනං එකවාක්‍යතාස යොජනාසඛකො වා හො
ති; පදවෙව පදජිඤ්ඤං හොති; පදොපො සුත්තොපො හොති; පද
විගගහො සමාසාදිවසෙන පදවිගගහො හොති; වොදනාසුත්ත
ත්ථොදනා හොති; පරිභාරො ව තසා විසාර්ජනා හොතිති
පහෙදෙන ඡබ්බිධා ඡජාකාරා; සුත්තවණ්ණනා සුත්තවිතර්ජනා
හොතිති-කථං-කිමත්ථිදමුච්චතෙ? ජනවචනානුරුපමෙවලිඛං
නිපච්චතෙ තතොසෙව විගතනාදසො හොතතිති ඤාපනස්ම
අසමික සඛකො; ජනවචනානුත්තනති එකපදං, ගිහි එකපදං, විපද
මිදං අසමෙත්ථ පදවිගගහො; ජිනවචනසුතනනති ජනවචනසොගහ
නති අත්ථො; ගිහි අභ්බාජණොත්ථිතො-වුත්තවෙතං තනාසෙ.

“උපසග්ගා නිපාතා ව පච්චසා ව ඉමෙ තසො

පෙ-කෙ තෙකත්ථිසසා ඉති තෙරුතභිකාමුචු”නති-

පාදසො උපසග්ගා ඉගානති වාදසො නිපාතා හොතති පච්චසා

තභිතාදිපථයා භොනනීති ඉමෙ තයො සද්දා අනෙකෙ අනෙක
ස්විසයා නාතප්පතාරස්මිකාසා භොනනීති වචනං තෙරුතති
කා නිරුතතිඤ්ඤා අවරියා අබ්බුං කථෙසුනති අයො-තස්-

“උපෙව්වය්. සජ්නනීති උපසග්ගා හි පාදයො
අදිමජ්ඣාචසානෙසු නිපාතා නිපතනති හි”

තස් තෙසු තීසු සද්දෙසු යෙ සද්දා උපෙව්ව උපගනත්වා නාමා
ඛ්‍යාතානමස්මිං සජ්නනී පකාසෙනති හි යස්මා ඉති තස්මා තෙ පාද
යො සද්දා උපසග්ගාති අවරියෙන වුච්ඡන්ති; යෙ වාදයො නාමාඛ්‍යා
තානමාදිමජ්ඣාචසානෙසු හි යස්මා නිපතනති තස්මා තෙ අවරියෙ
න නිපාතාති වුච්ඡන්ති අයො.

“පට්ඨ කාරණං. තං තං එනතීති පථයාථව්‍යා
පට්ඨ සද්දනිප්ථතති ඉතො එතීති පථයා”

තස්සයො-සද්දා තං තං කාරණං පට්ඨ නිස්සාය එනතී” පථ
තනනති උපපජ්ජනති යස්මා තං තං කාරණං පථයාති අවරියෙන
වුච්ඡන්ති; අථව්‍යා සද්දනිප්ථතති පට්ඨ ඉතො සද්දතො එති උප
ජ්ජති ඉමෙ පථයා නාම භොනනීති අයො.

ජිනවචනානුරූපමෙව ලිඛිතනති අයමෙත්ථ පදනො; ජිනවා
ති ජිනො බුඛො, ජිනස්ස වචනං ජිනවචනං, ජිනවචනස්ස යුත්තං.
තෙපිටකස්ස බුඛවචනස්ස මාගධිකාය සභාවනිරුතතියා යුත්තං,
අනුරූපමෙවාති ජිනවචනයුත්තං.

වුත්තව.

“සා මාගධි මුලභාසා නරා යායාදිකපිකා

බ්‍රහ්මානො වස්සුතාලාපා සමුඛා වාපි භාසරෙ”

තස්සයො-අදිකපිකා පඨමකපිකා; නරා මහස්සා; බ්‍රහ්මා
නො රූපාවචරබ්‍රහ්මානො ව; අසුතාලාපා පරෙසං වචනං.
අසුත්තනා කුමාරා පදෙසභාසාදිරහිතා අත්තනො ධම්මාය
භාසමානා යාය මුලභාසාය භාසරෙ, සමුඛා වාපි සබ්බඤ්ඤා
බුඛාපි ධම්මං දෙසෙනා යාය අපරිවන්තනසභාවාය සබ්බසත්ත
මුලභාසාය සාවකානං නිරුතතිපටිසමුත්තිදුපකාරාය භාසාය භාස
නා සා මාගධි නාම භොති

සා මුලභාසා සබ්බභාසානමපි සත්තානං එකභාසායෙව
අත්ථාවබොධනතො, සක්කවදෙසභාසාදිහි බුඛා ධම්මං න දෙසෙ
නති නිරුත්තකභාවතො අභිප්පසඛනතො වාති--කස්මා ඉතෙ
වෙදමුචතො නාදිමතීති වොදනා, සක්ඛිපකරණෙ පන න සබ්බෙන
සබ්බං විසදිසං අඤ්ඤානුපකාරකාරපරිවර්ජනා, ඉ්ඛ පන
සබ්බවා ලිඛිතාදිනං විසදිසභාවස්ස පනත්ථිදමුචතෙති පරිභාණේ

අඵවා-අධිකාරො පන තිවිධො සිහමණ්ඩකස්ථානුපුරිකව සෙන. තත්ඵ යථා සිසො මිගරාණ ඵකස්මිං ධාතෙ නිපනෙනා පුබ්බාපරං ඵලොකෙති ඵවං සිහගතිකොපි, යථා පන මණ්ඩකා උප්පතිනා උප්පතිනා ගවජනති ඵවං මණ්ඩකගතිකොපි, ඉතරෙ පන පටිපාටිවසනෙව චිත්තති. අයං සොගො සිහගතිකොති චෙදිතබ්බො; තෙනෙව අක්කරපි තු ජිනච්චනානුරූපාදයොති අයො පුජ්ජති-තෙන වුත්තං මුඛමත්තසාරෙ-“නසොයං සිහග තිකාධිකාරො පරිදිපිතො”ති-අයං නයො අයං සොගො සිහගතිකාධිකාරෙ ඉති ආචරිසෙන පරිදිපිතො පනාසිතො තායො-අයමෙත්ථ පරිභාරො.

ලිඛිතව නිපච්චනො-ජිනච්චනායොගං ජිනච්චනානුරූපං ලිඛිතං ඵපිසති නිපාදයති; වසඤ්ඤා කිරිසං ඵපිසති වසඤ්ඤා රූපසිඤ්ඤා ධාතවො ඵපිසනෙත.

තෙන වුත්තං මුඛමත්තසාරෙ.

“ලිඛිතමිවාදිසුත්තමිති ක්‍රියා ඵපිසතිති ව

සමුච්චෙනත්ථ වසඤ්ඤා ධාතවො රූපසිඤ්ඤා”ති.

තත්ඵ ලිඛිතමිවාදිසුත්තමිති වසඤ්ඤා ක්‍රියා ඵපිසතිති චචනං සමුච්චෙන සමපිණ්ඩතෙ රූපසිඤ්ඤා ධාතවො ඵපිසනෙතති චචනං වසඤ්ඤා සමුච්චෙනති සමුච්චො-ඵත්ඵ ච ලිතමත්තං ගමය තිති ලිඛිතං, ලිතසඤ්ඤාපභවෙ ගමු සප්ප ගතිමතිති ධාතු. අත්ඵ ලිඛිතත් ගමෙති ඤ්ඤාපෙතිති ලිඛිතං, ලිඛි ගතිමතිති ධාතු. සඤ්ඤා සයො පන ලිඛිතතෙ ගමනෙ අයො ඵතෙතාති ලිඛිතත් වුත්තං-ලිඛිතති රුක්ඛං ඉමිවාදි; ලිඛිතො රුක්ඛයොතාදි.

වුත්තච මුඛමත්තසාරෙ.

“රුක්ඛොති චචනං ලිඛිතං ලිඛිතො තෙන දිපිතො

ඵවං ලිඛිතච ලිඛිතත්ථ ඤ්ඤා ඤ්ඤාපභව පණ්ඩිතො”ති.

රුක්ඛොති චචනං රුක්ඛොති සඤ්ඤා පණ්ඩිතෙන ලිඛිතත් දිපිතො පකාසිතො; ලිඛිතො තෙන දිපිතො තෙන රුක්ඛොති චචනෙන සඤ්ඤා දිපිතො අයො ලිඛිතොති පණ්ඩිතෙන පකාසිතො ඵවං වුත්තතසෙන ලිඛිතච ලිඛිතත්ථ ඤ්ඤා පණ්ඩිතො සඤ්ඤා සොපභවති අයො.

ඵත්ඵ ලිඛිතං ප්‍රතිධං අනිත්ථරූප්ඵවසෙන, යථා පංසුකාලිකො මතිසොයාදි: තිවිධං පුමිත්ථාපුංසකචසෙන. යථා රුක්ඛො මාලා ධනන්තාදි. තත්ඵ ව ඉත්ථ ලිඛිතං ආච්ඡිකලිඛිතතෙමිතතිකාසිඤ්ඤා සමුප්පන්නවසෙන කුරියාජ්ඣතිගුණදබ්බවසෙන සාමිඤ්ඤාගුණ මොපපාතික යාදිච්ඡතවසෙන වා වතුරිකිධං-තත්ඵ ඵසකං අකාරි

වණ්ණවණ්ණනතවසෙන පවවිධහති තං සබ්බං විසති විධං. භොති. පුලලිංගං පන වුත්තතසෙනෙව වතුබ්බිධං තත්ථ ඵලකං. අවණ්ණවණ්ණවණ්ණනතවසෙන ඡබ්බිධහති තං සබ්බං වතු විසති විධං. භොති ඉතරං පන වුත්තතසෙනෙව වතුබ්බිධං තත්ථ ඵලකං. අකාරිකාරුකාරනතවසෙන නිවිධනති තං සබ්බං. වාදසංඝං. භොතිති ඵලං ඡපකද්දසංඝං. භොති සමාසතභිතක්කකුණාදිරුළුති සද්දවසෙනාපි බහුධා ගහෙතබ්බං. තං සබ්බං ඉධ සිපෙතබ්බං නිප්පාදෙතබ්බවසෙන ගතිතං. තත්ථ ඵ ආවණිකං නාම වෛජ්‍යදමෙව් බලිවද්දෙතසාදි-ලිඛිතිකං. දණ්ඩි ඡතනි කපිතසාදි-තෙමිතතිකං. බ්‍රාහ්මණසාදි-අධිබ්බප්‍රප්පනනං. සිරිවංශිකසාදි-කුරියාපාවසොතසාදි-ජාතිරුකෙඛාතසාදි-ගුණො නිලොතසාදි-දබ්බං විසාණිතසාදි-සාමඤ්ඤං රුකෙඛාතසාදි-ගුණං නිලොතසාදි-මපානිකං වෛජ්‍යසාදි-සාදිවජ්ජකං. සිරිවංශිකසාදි-තත්ථ අවන්තං විදිතං නාමං ආවණිකං, ලිඛිතං විදිතං නාමං ලිඛිතිකං, නිමිත්තෙන සමගුතං. තෙමිතතිකං, වචනත්ථමතපෙකතිචා සප්‍රප්පනනං. අධිබ්බප්‍රප්පනනං, කරණං කිරියා, ජතනං. ජාති සාමඤ්ඤං. දබ්බනිසංගො ගුණො, විසෙස්සං දබ්බං, උපපත්තිතො සමගුතං මපපාතිකං, සභාවමතපෙකතිචා සදිවජ්ජවසෙන පටිත්තං සාදිවජ්ජකං.

ධාතුප්‍රවේශවිගතතිවජ්ජතමත්ථසුත්තං සද්දරූපං ලිංගං නාම භොතිති යොජනා. ඵලං ඵ ලිංගං අබ්ගතති ලිංගං, අපානවො අවගමො, පුරිසොතිආදීනං හි පකතිපමසාදිවිභාගකප්පකාය නිප්පාදිතානං සද්දපතිරූපකානං නාමිකපදානං පඨමං සිපෙතබ්බං. පකතිරූපං අපාකවත්තා අවගමත්තා ඵ ලිංගනති වුච්ඡති; අථවා, විසද්ධිසද්දගසරතිකාකාරවොඤ්ඤාං. බාහෙත නිවිධ ලිංගෙන සහිතත්ථස්ස තබ්බිනිමිත්‍රගතපසගාදිතමත්ථස්ස ඵ ලිංගස්ස ගමනතො වා ලිංගහති අනිත්තනාමවසෙන වා ධාතුප්‍රවේශවිගතතිවජ්ජතමත්ථං ලිංගනති වචනතො පරසඤ්ඤා වසෙන වා ලිංගහති පඨමං සිපෙතබ්බං රූපං ලිංගං නාම.

වුත්තව.

“ලිංගං අබ්ගතති ලිංගනති නිප්පානනං පුරිසාදීනං

සිපෙතබ්බං. පඨමං රූපං ලිංගනති වුච්ඡති”ති.

තස්ස භො-ගං සද්දරූපං ලිංගං පටිවේගනං අබ්බං අවගමං. භොති යස්මා ඉති තස්මා තං ආවරිතෙන ලිංගනති වුච්ඡති; නිප්පානනං. පුරිසාදීනං සද්දනං රූපං පඨමං. සිපෙතබ්බං ඵලං ලිංගනති ආවරිතෙන වුච්ඡති කවිසති.

ධාතුප්‍රවේශවිගතතිවජ්ජනනති ධාතුඉවා ව පටිවේශ ව විගතති යො ව තෙහි වජ්ජනං තථා අසන්න සුත්තං තථා සද්දනං.

පුරිසොතිආදීතං රූපං සද්දරූපං; තත්ථ සප්පති සොගවිසේඤ්ඤා
යාතාවං උපගච්ඡතිති සද්දො, විතොතාතුරො-සප්පති උච්චාරිතති
ති වා සද්දො, විතොතො, සප්ප උච්චාරණෙන හි ධාතු-සුසතීති වා
සද්දො, විතොතාතුරො, සු සච්ඡෙතති හි ධාතු-සද්දොති මුඛෙන
කම්පතීති වා සද්දො, විතොතො, සද්ද කථනෙන හි ධාතු-අනො
පකාරතො විතොතොපිධ ගණතො.

තථා හි වුත්තං සච්ඡෙදිති.

“සද්දො හි දුට්ඨො විතොතොකාරදොතුරොදර *

සද්දදානොපකාරතො විතොතොපිධ ගණතො

සාසනසොපකාරතො මාගධොපිධ ගණතො

සො භානුසාවනමුපිසමහිද්ද ව පච්ඡෙයා”ති.

තත්ථ හි තදම්මා සච්චං තං පුරිමච්චනං ඉමිනා පච්ඡිම
ච්චනෙන සච්චනති අනො; සද්දො දුට්ඨො චිප්පකාරො භොති
තෙසු චිප්ප විතොතො සද්දො අකාරාදි, උතුරො සද්දො උදරසද්දාදි,
අනොපකාරතො ලොකිකලොකානරසමමුතිසංඛාතස්ස අත්ථස්ස
උපකාරතො විතොතො එව සද්දො ඉධ ගණෙ ගණතො; සාසනස්ස
පරිසත්තිපට්ඨපත්තිපට්ඨෙධසංඛාතස්ස සාසනස්ස උපකාරතො
මාගධො එව සද්දො ඉධ ගණෙ ගණතො හි සච්චං සො මාගධො
සද්දො අනුසාවනං පුනප්පුතං සච්චිතො පටිසමහිද්ද නිරුත්ති
පටිසමහිද්දඤ්ඤාස්ස පච්ඡෙයා ව භොතිති අනො.

ජිනවචනසොගතති ජිනවචනානුරූපං; ජිනවචනං තාම
තෙපිටකබ්බච්චනං. ඉධාති ඉමිසමිං තාමාසකරණෙ, බුබ්බ ඉති
බිනොති ධර්මපතබ්බතිජරාදගබ්බච්චෙන බුබ්බ ඉති ලිඛිතො.

නනො ව විහරාතියො-කමොදිවසෙන එකතොදිවසෙන ව
විවිධා භාජිතතීති විහරති, සොදි; කමොදයො වා කාරකො එක
ච්චනබ්බච්චනවසෙන විහරතීති විහරති-විහරිතබ්බා සද්දණ
නාතිපි විහරති; විහරතති අනො එතායාති විහරති-සතිපි
ජිනසාසනෙ අවිහරාතීති අද්දසෙ සබ්බෙත සබ්බං විහරාතීති
විතො අත්ථස්සාති අද්දිතිතබ්බො විසෙසෙන විවිධෙන වා ආකා
රෙන භජනති සෙවනති තං පණ්ඩිතාති විහරති-වකාරෙන
තාසං විහරාතීති එකච්චනාදිසද්දො ව භොති වකාරෙන තාසං
විහරාතීති. පඨමාදිසද්දො ව භොතිති සමුච්ඡා.

තෙන වුත්තං මුඛමිත්තසාරෙ.

* කාලව්‍යවධානමනාදර්ශයක කතො සමාසොති මඤ්ඤාම.

“තතො වාදො වසදෙන තාසකච්චතාදිකං

පඨමාදිසඤ්ඤං සාධෙති ආචරියො නාසකාරකො”ති.

වකාරෙන නවෙනාදිපඨයනනාතිසාහචාරො පිහතන්සො පඨ භොගති. ගෙන චුතතං. මුඛමතතසාරෙ.

“වකාරෙන ව තුනාදිපඨයනනාතිසාහචාරො

පිහතන්සො පඨ භොගතිවොත මුඛපසිපාචරියො”ති.

සිංහො—පෙ—සමිංසුති පුතොන සකදසො අනතතො සඤ්ඤං ලගහති සමිංසො. ඉදං සඤ්ඤාධිකාරපරිභාසාධිසුතොසු සඤ්ඤාසුතතති දඨබ්බං.

මුතතවෙන. මුඛමතතසාරෙ.

“සිංහොතාදිසුතතතතු සඤ්ඤාසුතතති ජාතිසා

අඤ්ඤාථා පුබ්බසුතොනපෙකසොතො කතො සියා”ති.

තත් අඤ්ඤාථා අඤ්ඤාන පකාරෙන ඉතො අත්තතතෙ සති පුබ්බසුතොනපි එකසොතො ආචරියෙන කතො සියා තාතො.

සිංහො ඉති පඨමාති එත් සි ඉති සො ඉති වෙ පිහතන්සො පඨමා නාම භොගති අතො. සෙසසසුපි එසෙව නො. නාස තති රාසං පිහතන්සං; අතිසමසසසසෙති අතිසමෙන අනෙක තතතො පසසෙති සමගතො; වත්තිවත්තවසාති වත්තතො පුබ්බා වරියසා ඉවත් වත්තත්ත, තාස වසා වත්තත්තවසා, තසා කරත්තෙත් ජවම් වත්තත්තවසෙතාති අතො; තාසං පිහතන්සං අතිසමසසසෙති වත්තත්තවසෙත පඨමා භොගති සමිංසො. ලිඛතෙත් පඨමාති එත් ලිඛතත්තසරුපං දසෙසසාම් කථං.

“එකාකාරෙ පුමතොදි මුඛසාපරිකපිතො

වොහාරත්තො ලිඛතත්තො පුමතොවාදසො යථා”ති.

තත් මුඛසා පඤ්ඤා; පරිකපිතො පිහතන්සො; පුමතොදි පුමත්තපුංසකතොවාදි; එකාකාරෙ එකතොසාසපකාරෙ; සො කො පඤ්ඤාසුතොදි වොහාරත්තො පුමතොවත්තවසෙතපුංසකතොවාදසො පරමත්තො යථා ලිඛතමෙවත්තො ලිඛතත්තො නාමාති අතො. එත් හි පුමාදිතොකො පුමතොවාදිතො පරමත්තො විය පුමාදිතො තුකා පුමතොවාදිකා එකා පඤ්ඤාතති දඨබ්බං.

“සෙන යං සද්ධං නාම තමෙව න ව තමිවෙ

හිනනානං සද්ධතොන තෙසමොපමතා ගවෙ”ති.

එත් සෙන පිතාදිතා යං පුතොදිකං සද්ධං නාම තමෙව පිතාදිකං තං පුතොදිකං න ගවෙ; හිනනානං හිනනත්තං තෙ

සං පිතුපුත්තාදිනං සද්ධිසංඝෙන සං උපමිතා භවෙත්ථා. එතෙන විගතං භික්ඛන්තොවාති දසෙසති.

“සන්තානෙ පුමිභාවාදි සභිතො පරික්කපිතො

මහත්තකරසංඝදානාදාසාලිනිසා මතො”ති.

තසාන්තො—සත්තාගෙ පුමාදිසත්තානෙ; පුමිභාවාදිසභිතො පුමිභාවාදිනා සහ ඉතො ගතො පවතො; පරික්කපිතො පරමාන්තො සරූපවසෙන † සතොපොසකොති විශාහිසො; මහත්තකරසංඝදානාදි ලිඛන්තො නාමානාසාලිනිසා මතොති—තසා භි ඵ්ඤාමි. ගමෙ පුමිත්තභෙදාපරිපුණ්ණානුගත්තාදිමුඛාදිමහත්තං සංඝදානං පුමිත්තසාරාපනතො ලිඛං නාම, ඉත්තිභාවානුරූප භන්තාදිදහරසංඝදානං ඉත්තිසා ලක්ඛණභෙදානා ලිඛං නාමාති දඬුබලං, පුමිතො ලිඛං, පුලලිඛං, තථා ඉත්තිලිඛං, ලිඛනවෙත් සංඝදානං වුච්චති. තසංවපි නපුංසකලිඛෙහ අවුත්තෙපි නපුංසකස ලිඛං නපුංසකලිඛගති මජ්ඣිමසංඝදානං වුත්තං.

“විසද්ධිපභෙදෙන තිවිධො ගමනාදිකො

ලිඛන්තොත්තපරෙ කෙපි මජ්ඣකෙසාදයොති වා”ති.

විසද්ධිපභෙදෙන තිවිධො ගමනාදිකො ලිඛන්තො නාමාති වචනං අපරෙ බුද්ධිසාදාපරිසා වදන්ති, තසො විධා පකාරා අසං ගමනාදිකසාති තිවිධො, එත්ති භි වාදෙ විසදනගමනාදිතිරිසං පුලලිඛං අවිසදං අපාකවං ඉත්තිලිඛං උග්ගරුකිතං නපුංසක ලිඛනගති දඬුබලං, කෙපි නාසකාරකා මජ්ඣකෙසාදයො ලිඛන්තො නාමාති පවදන්ති, තත්ති භි මජ්ඣ බහුලො කෙසො අපකො එතො ව දහරො පුල්ලිඛො නාම, අමජ්ඣ කෙසවති එතවති ඉත්තිලිඛං නාම, උග්ගමුත්තකං නපුංසකගති මජ්ඣකෙස එතාදිති ලිඛං නාමාති වුත්තගති දඬුබලං.

“එසෙසෙනගති සිඛන්තො වජ්ජදිසවර්තං

කලාපාදිසාතිත්තං සදුන්තො තඤ්ඤාතිත්තො”ති.

තසාන්තො—එසොසද්දෙන සමානන්තො පුල්ලිඛො එසාඵ්ඨං සද්දෙති සමානන්තො ඉත්තිනපුංසකානොත්ති පදෙසු සිඛන්තො සකන්තාදිපචකන්තාමඤ්ඤා ලිඛන්තො නාමාති වජ්ජදිසු බ්‍යාකරණෙසු ඉත්තිගති සභිකො—එත්ති භි එසො රුකෙධා එසා මාලා ඵ්ඨං ධරණ්‍යාවං පුමාදිවාචකෙන “සඛන්තාමෙන සමානාධිකරණො රුකමාලාධරණ්‍යාපි පුමිත්තිනපුංසකජෙනතෙන ලොකෙන සමන්තාති වෙදිතබ්බා; කලාපාදිසු අතිඵ්ඨගතසං සදුස්ස අන්තො ලිඛන්තො නාමාති තඤ්ඤාතිත්තන්තො ඉත්තිතොති

† “සරූපවසෙන”ති පොත්තකෙ.

සඹකො-එක් හි “පඨමා ලිඛිතස්ථවනෙ” “ලිඛිතස්ථ පඨමා”නි සුත්තවසෙන ලිඛිතස්ථ නාම අවිහරතිකසද්දස්මත්තමෙවාති දඨබ්බං-සද්දස්මත්තතති වෙස් ලිඛිතස්මත්තං, තං හි ලිඛිතස්මත්තං ගමයතිති ලිඛිතං පුරිසගවාදී, අරියති අනපෙක්ඛිතප්පෙසෙන පකතිරූපෙන සද්දස්මත්තස්ථො, තස්ස තස්මිං වා මත්තං සාමඤ්ඤං. කමොදිනනති අස්මත්තං, මත්තසද්දස්ස සාමඤ්ඤව්වතත්තා, කඤ්ඤමත්තං වදෙති බ්‍රාහ්මණමත්තං. භොපෙතිතාදිසු පිය, ලිඛිතස්ස ගවාදිනාමස්ස අස්මත්තං. තථාති දඨබ්බං-තථා හි තා කමොදිතො අබ්‍යතිරිත්තමුපුප්පුතච්චි සමානං. සකස්දබ්බලිඛිත සංඛ්‍යාසංඛාතං සමාසාදිති කමොද්‍යස්ථො අභිතිතො අනපෙක්ඛිත විහරතිවිසෙසෙන පකතිරූපෙන විඤ්ඤායමානමවසියස්සතො; තච සාමඤ්ඤං කමොදිතං සාධාරණත්තා ලිඛිතස්මත්තතති දඨබ්බං.

වුත්තව.

“සකස්දබ්බලිඛිතච සංඛ්‍යා ව පරිමාණකං.

අස්මත්තතති නිද්දඨං මත්තං සාමඤ්ඤමුච්චතෙ”නි. කමොද්‍යො පන අස්මප්පෙසාති වුත්තා- වුත්තං හි.

“කාරකාති විසෙසාති වුත්තා කමොද්‍යො ඉති”ති.

සස්සාති අත්තනො; රූපඝොති සද්දරූපො; සුඛොති විභ තතිති අසමමිස්සා; සොති යො කොපි සද්දස්ථො; සො ලිඛිතස්ථො නාම භොගිති සඹකො, නස්සාති ලිඛිතස්ස; අභිධානමනෙති කෙවලො අභිධානෙ කථනෙ ජෙනතො-අභිපුබ්බො ධා භාසතෙති හි ධාතු.

වුත්තව.

“විපුබ්බො ධා කරොත්තස්ථො අභිපුබ්බො භු භාසතෙ

ත්තාසංපුබ්බො සථායොගං නාසාරොපනසක්ඛිපු”නි.

තස්සස්ථො-විපුබ්බො ධාධාතු කරොතිඅස්ථො වත්තති; අභිපු බ්බො ධාධාතු භාසතෙ කථනෙ වත්තති; නිආසංපුබ්බො ධාධා භු සථායොගං යොගස්සානුරූපං නාසාරොපනසක්ඛිපු වත්ත තිති; සථා-විධානං. අභිධානං නිධා ආදබ්බො සක්ඛිත්තාදි-අභිධාන මනෙති අභිධානං මත්තං අභිධානමත්තතති කමධාරයො; තාසං විහරතිතං. අනිසමපසබ්බෙහ සති චුත්තිච්ඡාවසෙන තස්ස ලිඛිතස්ස. අභිධානමනෙත කෙවලො අභිධානෙ කථනෙ ජෙන තෙ පඨමාවිහරති භොගිති අස්ථො-විහරති ජෙනිකාති හි වුච්චති.

වුත්තව.

“විජ්ජමානොපි සුකකාදි සථා දීපාදිකෙ සති

බ්‍යතතිමාසාති කමොදි අස්ථො එවං විහරතිස්සං.

ලිඛිතයේ පවතෙ සංඛ්‍යාවතුන් ව විගතරියෝ
සංඛ්‍යාකමාදිකානමපි අඛණ්‍යානං භේතිකා”ති.

තත් සථා දීපාදිකෙ පරේජාතෙ සති සුකකාදිවණේණ විජ්ජ
මානොපි බ්‍යතති. පාකවහාව. ආයාති ගවජ්ජති පාපුණ්නි එව. විග
තරියං. සති විජ්ජමානොපි කමමාදිඅඤ්ඤා බ්‍යතතිමායාති.
පවතෙ ලිඛිතයේ සති සංඛ්‍යාවතුන් ලිඛිතයේ ව සති සංඛ්‍යා
කමාදිකානමපි අඛණ්‍යානං අපාකවානං එව විගතරියෝ භේ
තිකා භතාති අඤ්ඤා--පවතො ලිඛිතයේ සථා සුප්පකන්තාදි
කො-සංඛ්‍යාවතුන් සථා මාසජතො කුමාරෙතාදිකො-සුප්ප
තෙව පමාණෙන කීතං ගණිතති සුප්පිතං-මාසො ජතො
අසායාති මාසජතො කුමාරෙ.

තෙන වුත්තං.

“සකස්ථානලිඛිතාති සංඛ්‍යාකමාදිකාරකං

ඉති සද්දස්ස විඤ්ඤාසක පවකස්ස සථාරත”නාති.

තස්සාප්පතිසමෙති තස්සාපි පඨමාවිගතරියා අතිසමෙ සතිති
අඤ්ඤා-එකවචනබහුවචනාති සමොධානෙස්සාමි-එකවචනබහු
වචනෙසු එකස්සත්ස්ස චචනං එකවචනං; බහුනමත්තං චචනං
බහුවචනං; අථ චා බහුතොපි සතතිසමුදයවසෙන ජතිවසෙන
චා විතොත සමපිණ්ණිකා එකකස්සත්ස්ස එකස්ස විය චචනං එක
වචනං; බහුතො-පෙ-එකවචනං-අබහුතොපි සති අත්තගරු
කාරාපරිවේශ්ඨමාතිකානුසංඛිතසපුච්ඡාසභාගපුප්ඵන්තසමායොගපු
ප්ඵාරමමණවසෙන එකස්සත්ස්ස බහුතං විය චචනං බහුවචනං-
එකස්සත්ස්ස තථා යෙ යෙ බහුවො තනතිවාසනපසුත්තසංඛා
තස්සාකස්ස රුජ්ජතිවසෙන බහුතං විය චචනමපි බහුවචනං-
එකස්සත්ස්ස අඤ්ඤානතොති එකාතිධානවසෙන බහුතං විය
චචනමපි බහුවචනං-එකස්සත්ස්ස නිසිතවසෙන බහුතං විය චච
නමපි බහුවචනං-එකස්සත්ස්ස ආරමමණගෙදකිච්චගෙදවසෙන
බහුතං විය චචනමපි බහුවචනං-එවමිමෙති ආකාරෙති එකමහි
වන්තභෙබ එකමහි විය වන්තභෙබ එකවචනං; බහුමහි වන්තභෙබ
බහුමහි විය වන්තභෙබ බහුවචනං. භොතිති දඬුබො-පුද්ඵවචනං
අනෙකවචනනාති ව ඉමස්සෙව නාමං.

චචනෙසු අසං අඤ්ඤා නාමාඛතවිගතරියං

වසේත අධිගන්තභෙබා සාසනස්ස ගවේසිතා.

තස්මා තදත්ථිසද්දපනත්තං ඉමෙති නාමිකප්පයොගෙති
සභවාඛතප්පයොගෙ පව්ක්ඛාම-රාජ ආගවජ්ජති, සභායො මෙ
ආගවජ්ජති, එකං විගතමිච්චමාදයො එකස්සත්ස්ස එකවචනප්ප
යොගා-රාජතො ආගවජ්ජනති, සභායා මෙ ආගවජ්ජනති, න මෙ

දෙසා උගො පුතා, වෙ, තිණි, ඉලෙවමාදයෝ බව්නන්තං
 බහුවචනපයොගා—සා සෙනා මහති ආසි, බහු ජනෝ පසනෙනා
 සි, සබ්බො තජනෝ ඔවිතායතු, ඉඤ්ඤිකාසු පවරා, බුද්ධසාහං
 වන්තසු. අද්දසිං, වසධමං. වො භික්ඛවෙ දෙසිසාමි, පෙමං. මහ
 නනං රතනතතයසස කරෙ පසාදව නරො අවසං, භික්ඛුසබ්බො,
 බලනිකායො, දෙවනිකායො, අරියගණ්ඤ ඉලෙවමාදයෝ චිකං
 නිකම්මාදයෝ ව සමුදයවසෙන බව්නන්තං එකවචනපයොගා
 —කන්ති ඊදිසෙසු ධානෙසු බහුවචනසොගා දිස්සන්ති “පුජිතා
 ඤ්ඤතිසබ්බෙති, දෙවකායා සමාගතා, සබ්බො තෙ දෙවනිකායා වෙ
 දෙවසංඝා තිණි චිකාති වතතාරි නවකාති” ඉලෙවමාදයෝ පයො
 ගා දිස්සන්ති ඉමෙ එකවචනවසෙන වතතාබ්බසං සමුදයසස සමු
 දයවසෙන බහුවචනපයොගාහි ගහෙනබ්බා. සඛනසමානා ව
 බව්නන්තං බහුවචනෙන සඛගහං ගඤ්ඤති විසුං. සෙව වා තස්මා
 බහුසමුදයාපෙක්ඛබහුවචනනි එතෙසං නාමං වෙදිතබ්බං. “පාණං
 න ගතො, සසෙසා සජ්ජප්පති” ඉලෙවමාදයෝ ජනිවසෙන බව්න
 නන්තං එකවචනපයොගා—තබ්බාවසාමඤ්ඤෙන බව්නන්තං
 එකවචනපයොගාහි ව චන්ත්තං වර්තී. “නානං රභස්ස පුජිතං, සා
 වර්ජි සඬා අගොසි පසනනා” ඉලෙවමාදයෝ නිසසවසෙන බව්න
 නන්තං නිසසවොනාරෙන චුත්තානමෙකවචනපයොගා—“නිල
 ක්කිණ්ණං, කුසලාකුසලං, විඤ්ඤාණපට්ටසා නාමරූපං, නාමරූපපට්ට
 යා සලාසතතං, ධම්මවිතයො, චිත්තසෙනො ව ගනුබෙබ්බා, ගතියා
 අසති ආගති න ගොති, ආගතිනතියා අසති චුතුපපාතො න ගොති”
 ඉලෙවමාදයෝ එකන්ත්තකමෙක බව්නන්තං එකවචනප
 යොගා. “එවං මයං ගණ්ඤාම, අමහාසං පකඨි, පද්ධන්ති ඛො
 මෙඤ්ඤ වදමානා කිනති වදෙසන්ති” ඉලෙවමාදයෝ එකස්සන්තං
 අන්තවසෙන බහුවචනපයොගා—“ගෙ මහස්සා තං භික්ඛුං භික්ඛ
 තෙන එතදවොචුං ගුරුථ ගනෙනති, අහං මහස්සෙසු මහස්ස
 භූතා අබ්බාගතානාසනකං අද්දසිං” ඉලෙවමාදයෝ එකස්ස
 න්තං ගුරුකාරවසෙන බහුවචනපයොගා. “අපාචයා ධර්මා”
 අසඬ්ඛතා ධර්මා” ඉලෙවමාදයෝ එකස්සන්තං අපරිච්ඡේද
 වසෙන බහුවචනපයොගා, අනියමිතසඬ්ඛකවසෙන බහුවච
 නපයොගා වා. කෙච්ඡි පනි දෙසනාසොතපාතවසෙන බහුවච
 නපයොගාහි වදන්ති තං න ගහෙනබ්බං, න භි තථාගතො
 සතිසම්පජ්ඣන්තරහිතො ධර්මං දෙසෙති, සුත්තිපි න දිස්සති
 මාතිකාස පුච්ඡාසං විස්සජ්ජනෙ වාහි නිසුපි ධානෙසු අපාච
 යාදිධර්මෙ දෙසෙනො සන්තා පුනප්පනං බහුවචනවසෙන
 දෙසනාසොතෙ පතින්තා ධර්මං දෙසෙති. “කතමෙ ධර්මා
 අපාචයා” තතදයො එකස්සන්තං මාතිකානුසංකිතයෙන බහු
 වචනපයොගා—“ඉමෙ ධර්මා අපාචයා” ඉලෙවමාදයෝ එකස්ස

ස්වස්ස පුළුච්ඡායුසංකීනසෙන බහුමාරමභයොගො—“කතමෙ ධම්මා
 හො පරාමාසා තෙ ධම්මෙ ධිපෙඤ්ඤා අවසෙසා කුසලාකුසලාබ්‍ය
 කතා ධම්මා” ඉච්චෙවමාදයො එකස්සන්ත්ස්ස පුළුච්ඡායුසංගෙන බහුවච
 නප්පයොගො—“අපී භික්ඛවෙ අඤ්ඤා ධම්මා ගම්භිරා දුද්දසා
 දුරතබොධා සන්තා පඤ්ඤා අනකතාවචරා නිපුණ පණ්ණිතවෙද
 නියා සෙ තථාගතො සයං අභිඤ්ඤා සවජ්ඣන්තා පවෙදෙති”ති
 අයමෙකස්සන්ත්ස්ස පුද්ධවිත්තසමායොගපුද්ධාරමභයොගෙන බහුවචන
 ප්පයොගො—“එකං සමයං භගවා සකෙකසු විහරති කපිලවත්ථසමී.
 මහාවතෙ, සන්ති පුත්තා විදෙහානං, දීඝාපු රථවිඤ්ඤානො, තෙ රථං
 කාරසිස්සන්ති මිපිලාසං පජ්ජන්ති” ඉච්චෙවමාදයො සෙ සෙ බහවො
 තනනිවාසතපපුත්තසංඛාරසෙසකන්ත්ස්ස රුද්ධිවසෙන බහුවච
 නප්පයොගො—“සාරිපුත්තමොගගලානෙ ආමනෙත්ති ගච්ඡති
 කුමෙහ සාරිපුත්තා කිට්ඨිං. ඤානො අසාරිපුත්තබ්බසුකානං භික්ඛ
 නං කිට්ඨිංසමා පබ්බාජති. කමමං කරොටි අමහාකං එතෙ සමී
 විහාරිතොති, කච්චි වො කුසලං පුත්තා, එත්ථ බ්‍යඤ්ඤා නිවර්තන
 ගො” ඉච්චෙවමාදයො එකස්සන්ත්ස්ස අඤ්ඤානන්ත්ථ එකාභිධාන
 වසෙන බහුවචනප්පයොගො—“මවා උකකුචිං කරොන්ති” ඉච්චෙව
 මාදයො එකස්සන්ත්ස්ස නිසිතවසෙන බහුවචනප්පයොගො—“වත්තා
 රො සතිංසානා”ති අයමාරමභයොගෙදෙන එකස්සන්ත්ස්ස බහුවචන
 ප්පයොගො—“වත්තාරො සමිප්පධානා”ති අයං පන කිව්ගෙදෙන
 එකස්සන්ත්ස්ස බහුවචනප්පයොගො.

තත්ථ එකස්සන්ත්ථවනං. සමුද්දයාපෙකෙකිකච්චනං. ජ්‍යෙෂ්ඨ
 කෙකිකච්චනං. තනනිස්සයාපෙකෙකිකච්චනං. එකතලකභිණ්ණ
 ච්චනනති පච්චිධිමෙකච්චනං. භවති, එත්ථ පන ජ්‍යෙෂ්ඨකෙකික
 ච්චනං. අත්තො සාමිඤ්ඤාපෙකෙකිකච්චනමෙවාති දඬුබිං—බවිහ
 ත්ථ බහුවචනං. බහුසමුද්දයාපෙකබ්බහුවචනං. අත්තබහුවචනං. ගරු
 කාරබහුවචනං. අපරිච්ඡේදබහුවචනං. මානිකානුසංකීනසබහුවචනං
 පුළුච්ඡායුසංකීනසබහුවචනං. පුළුච්ඡායුසංගබහුවචනං. පුද්ධවිත්තසමා
 යොගපුද්ධාරමභයොගබහුවචනං. තනනිවාසබහුවචනං. තප්පුත්තබහු
 වචනං. එකාභිධානබහුවචනං. තනනිස්සයාපෙකබ්බහුවචනං. ආර
 මභයොගබ්බහුවචනං. කිව්ගෙදබ්බහුවචනනති පනතරසවිධං. බහු
 වචනං. භවති.

එකමහි වත්තබෙති එකස්මි, අත්ථ විහරති යා ආවරියෙන වා
 වත්තබෙති සතිති අත්තො—වුච්චනෙති අත්තො ආවරියෙන කපියතො;
 අත්තොති අත්තෙහ සංදිනා සද්දෙන; අභිමුඛිකරණමාලපනනති
 වර්ෂද්දෙන නුච්ඡේදමානස්ස වර්ෂස්ස දඬුකඳිකස්ස දඬුස්ස අභිමුඛි
 කරණමව්‍යානං. අලපනං නාම ගොතිති අත්තො.

වුත්තව.

“සද්දෙනාභිමුඛිකාරො විච්ඡේදමානස්ස වජ්‍රෙන
 ආමන්තං. විධානබෙති නත්ථ රාජගවෙති න” නති.

විජ්ජානස්ස වජ්ජස්ස දණ්ඩගාදිකස්ස දබ්බස්ස චේතසද්දන අභි
භානං. ආමන්තනං නාම භොති, රාජ් භවෙති රාජ් භොතිති විධා
තබ්බෙ මහාජනෙන කතතබ්බෙ පුග්ගලෙ තං ආමන්තනං. තං ආල
පනං. තත්ථ න විජ්ජතිති අනේවා—ආලපිසතෙ වා ආලපනං.

වුහනව.

“භාවතොලපනං නාම වචනනති ක්‍රියාථවා

කම්මතොච්ඡාසිතබ්බොති නිකසට්ඨකායමිට්ඨන” නර්

තස්සනේවා—භාවෙන සාධනෙන වචනක්‍රියා ආලපනං. නාම;
අථවා කම්මතො කම්මෙන සා ධනෙන අච්ඡාසිතබ්බො පුග්ගලො
ආලපනං. නාමාති නිකසට්ඨකායං ඊරිතනති—ආමන්තනසමයෙ
ක්‍රියායොගාභාවතො ආලපනං. කාරකං න භවති.

වුහනව.

“කාරකතතා ක්‍රියායෙව සත්තිමුඛොන කාරකං

දබ්බවාප්පපට්ඨාරෙන තද්ධාරකභාවතො

සද්දොස්සං වදන්තොස්ස සද්දො දබ්බව ගස්සතෙ

අත්ථස්ස වාචකො සද්දොප්පත්ථාරෙන කාරකො

ක්‍රියානිමිත්තමෙකතනං ක්‍රියත්ථං කාරකනති තං

ක්‍රියානිමිත්තමතනවපි අක්‍රියත්ථමකාරකං

සාමිකලපනනිචාරණභාගාදිමකාරකං

ක්‍රියායෙව තද්ධොගාභාවතොතප්පලක්ඛයෙ

භාවලක්ඛණ්ණෙහොදික්‍රියත්ථස්ස අභාවතො

තංයොගෙ තනනිමිත්තෙනාදු කාරකනති න වුච්චතෙ” නි

තස්සනේවා—කාරකතතා ක්‍රියායෙව කතතා සත්තිමුඛොන පට්ඨා
නෙන කාරකං. නාම භොති, දබ්බවාප්පපට්ඨාරෙන තස්සා සත්තියා
ආධාරකභාවතො කාරකං. නාම භොති, සද්දො අත්ථං වදන්ති ඵත්ථ
පයොගෙ සද්දො දබ්බවයෙව ගස්සතෙ, අත්ථස්ස වාචකො සද්දොපි
අත්ථාරෙන අත්ථමුඛෙන කාරකො. නාම භොති, යං ඵකංසෙන
ක්‍රියාය පයොජනං. භොති තං කාරකනති වුච්චති, යං ක්‍රියාය කෙව
ලං නිමිත්තවපි ක්‍රියාය අපපයොජනභූතං. තං අකාරකං. නාම
භොති, තද්ධ තස්මිං කාලෙ ක්‍රියාය යොගස්ස අභාවතො සාමිකල
පනනිචාරණභාගාදිවචනං. අකාරකනති උපලක්ඛයෙ; භාවලක්ඛ
ණ්ණෙනාදු අච්චවනං. තංයොගෙ තාය ක්‍රියාය යොගෙපි තනනිමි
ත්තෙපි තස්සා ක්‍රියාය නිමිත්තමතෙතපි ක්‍රියත්ථස්ස ක්‍රියාය පයොජ
නස්ස අභාවතො කාරකනති න වුච්චතෙති.

සො, සිං, සා ම, සඛාතො ගස්සොමරුකදිති සුතෙනති නිද්දේචි
ති අද්දොදු අවණ්ණිවණ්ණවණ්ණාකාරතතා සද්දො සෙසා නාම

නොනැති, තෙහි සමඳැහි සෙසෙහි සෙසනාමකෙහි පරෙ ගසි ප්‍රපා
නො—කමමෙව්නො, කමමෙව්නො තසමි; කතනා සබ්බක්‍රියාබ්බපි
සෙසං විසෙසක්‍රියාබ්බපි.

වුත්තම.

“සබ්බභාවාචිනාභාවි කරණදිප්පුරක්කමො

යො කරොත්තාත්තකමමචං ක්‍රියං කතනා ස කාරකො

කතනා සබ්බක්‍රියාබ්බපි සෙසං කමමොදිප්පනං

විසෙසක්‍රියාබ්බපිති කාරකං දුච්ඛං මත”නති

තසංගො—සබ්බභාවාචිනාභාවි සබ්බස ක්‍රියාය අචිනාභාවනසි
ලො; කරණදිප්පුරක්කමො කරණදිප්පමකෙහි කාරකෙහි පුරක්කමො
පරිවාරිතො; යො කාරකො; අත්තකමමචං අත්තනි වා කමෙම වා
සිතං; ක්‍රියං ගමනප්පතාදිකං ක්‍රියං; කරොති අභිනිබ්බතොති; යො
කතනාති වුච්චති; සබ්බක්‍රියාබ්බපි කතනා භොති; කමොදිප්පනං
සෙසං කාරකං විසෙසක්‍රියාබ්බපි; ඉමිතා පභෙදෙන කාරකං දුච්ඛං
මතං කපිතනති—අසාරො අසස අත්තී අකාරං ලිඛනං තසමා;
කරොති තෙනාති කරණං, යං ක්‍රියාසාධනෙ අභිසංගෙන කත්තුප
කාරං තං කරණං නාම.

වුත්තම.

“යං ක්‍රියාසාධනෙ කත්තුපකාරනතිසංගෙන තං

කරණං කත්තුතඤ්ඤාසං අධිකනති මුදිරිතං

යසස සබ්බවිසෙසෙන ක්‍රියාසංසිඛිතෙතො

සමභාවිසති තං වුත්තං කරණං නාම කාරක”නති

තත්ථ ක්‍රියාසාධනෙ ක්‍රියානිප්ථාදිනෙ අභිසංගෙන විසෙසෙන යං
කත්තුපකාරං තං කරණනති උදිරිතං කපිතං; තං කත්තුතො
අඤ්ඤාසං කාරකානං අධිකනති උදිරිතං කපිතං; යසස කාරකයස
සබ්බවිසෙසෙන කත්තුතො අඤ්ඤාසං කාරකානං අභිසංගෙන
ක්‍රියාසංසිඛිතා ගෙතුභාවො ආවරිතෙන සමභාවිසති තං කරණං
නාමාති වුත්තනති අනො—සබ්බං කාරිකං; වතුත්තියා එකවචනං.
මතුනොකවචනං; අවකසනති පතිභිගනති එත්ථ කාරකෙ ක්‍රියා
සොත්ථ ඛනාසො; ක්‍රියාතිසසග්ගතාති හි කත්තුකමොති එත්ථ
තිඪනති.

තෙන වුත්තං.

“ක්‍රියාතිසසග්ගතාති කත්තුකමොති ඊඨරෙ

යනොකාසොති සොගෙව පරමපරපවාරතො

විසෙසනාමලබ්බන්තො තෙසං නොකාසතො සියා

සාමඤ්ඤාසං විසෙසොව බාධකොති හි වුච්චති”නති

තත්—සත් සසම්, කට්ඨාලාදිකේ කාරකේ ක්‍රියාතිස්සංභූතාති කතකුකමාති තිස්සේ තිස්සති සොසෙව කට්ඨාලාදිකො ජනෙන ධාරිතො වසනක්‍රියා කපෙන ධාරිතා මදනාදිපවනක්‍රියා ථාලියා ධාරිතාති පරමපරුපවාරතො මකාසො නාමාති වුනතා; විසෙසනාමලිකතා කත්තුකමාති නාමවිසෙසසු ලබ තො ගෙසං කත්තුකමානං මකාසතා න සියා න භවෙස; විසෙ සොව විසෙසවිධියෙව සාමඤ්ඤසු විධිතො බාධකොති උචතං හි සමමෙව පරිභිතෙහි වුමයි; ඥාති සුත්තං බාධෙඤා සාමාති විසෙසසුත්තෙන රාජදිකො සාධිතො විස ක්‍රියාබාරසාම ඤාඤා විනිතං මකාසසමඤ්ඤං ඥා ධාරො නමොකාසනති සුත්තං බාධෙඤා ඥා කාරොති ස කතතා, සං කාරොති හං කමෙ නති විසෙසසුත්තවසෙන විසෙසකත්තුකමනාමාති සාධිතාති අනෙං. ආ ගුසො කිරිසං ධාරෙතිති ආධාරො.

වුත්තං හි.

“මුඛපරමපරාධාරා පරො තදුපතිස්සසො
තථා තබ්බිසසාධාරො ඉත්තධාරො වතුබ්බිධො
හියෙක බග්ගමහි මහාසො ථාලියං පවතිති ව
සාසතෙ වසති රූපෙ සඤ්ඤාති පරිදිපයෙ”ති.

තත් මුඛපරමපරාසංඛාරා ආධාරා ඥාතති; පරො ආධාරො තදුපතිස්සසො නාම; තථා පරො ආධාරො තබ්බිසසො නාමාති; ඉමිනා පහෙදෙන වතුබ්බිධො වතුප්පකාරො ආධාරො පණ්ඨි තෙහි වුනෙතාති—තත් මුඛධාරො හියෙක බග්ගමහි මහා සොතකදිකො, පරමපරාධාරො ථාලියං පවතිනදිකො, තදුපතිස්සසො සාසතෙ වසතිතදිකො, තබ්බිසසාධාරො රූපෙ සඤ්ඤාතකදිකොති—එවං කාරකසාමිනො උදුගරණෙහි දසෙන්නා ඉදුති අභිවිහන්තියො එකතො සමොධානෙනො වුමො තකදිමාහ—බුබ! බුබො බුබං සරතො සුචං දදුති, සතො තතො කිං කමමං බුබෙන දුක්කරං, මහිබසොපි මුතසො බුබෙන ජ්ඣා, සුඛි බුබස්සෙව මනං දදෙ දදෙසා, බුබා අචුත්තං පදං අහං ලගෙසා, බුබස්ස ඉඛි කිං කිච්චං න කරෙ න කරෙසා, භවතෙව මෙ භතති ගාරමො බුබෙ අත්ථති සමඤ්ඤා—ඉතො පරන්ති ඉතො බුබසදුතො පරං පරසම් සද්දෙහි අනෙං—පඤ්ඤාති එතානාවපකෙඛිතානෙං— ජිනවමනානුපරොධෙනාති ජිනඋචනානුරූපෙන; වුත්තං හිතාති වුත්තඋචනං එපෙනා වජ්ජන්තා; ගව්ජනො ආදි එතෙසෙසීති තථා; අනතප්පවසො අනතා එතෙසෙසීති තථා; අමෙමා මාති එත් අව මො වාති වෙ; බිද්දා නිග්ගතිතභාවං; සන්ති ගව්ජන්ති අනෙං; සුලලිඛිතාති සුලලිඛිතාවකා සදා; කඤ්ඤා ඉති සදුරූපෙ නිථාදෙනබ්බවසෙන සිනො; වචනනොති බකකරණසුත්තතොති අනෙං; වචනං හි සුත්තන්ති වුමයි.

වුහනව.

“ආරමො වවනං වුහනි ලකුණං යොගමෙව ව
වාකාසුතතසතතාදි සුතතානමනිධානක”නති. / 10

පව්වසනනායානි පව්වසනනායා සද්දරුපයා; කඤ්ඤා ඉති සද්ද
රුපෙ නාමමිව කතෙති සමුදායා; බාසදෙසොති සකභාවා
අපෙඨා අඤ්ඤාභාවෙන පසන්නනි අපදෙසො, නාමනො විග
තයා විරුඩයා වා නාමයා අපදෙසො බාසදෙසො, නතුයා
ඉව බාසදෙසො කරණං නතුබාසදෙසො; මහපපධානො
ගණේ මනෝගණෝ; මජ්ඣිමනිකායායො-වෙ පද වරණ ඵලෙ
සනති විපදා; වහාරො පද වරණ ඵලෙසනති වතුපදා, විපදා ව
වතුපදා වෙති† විවතුපදා, තෙසං ජාති විවතුපදාජාති-
සුබ්බවාරණන්තං පදලොපො-විවතුපදාජාති. වවනති වදනති සිලෙ
නාති විවතුපදාජාතිවාසිනෝ; නගරමච්ඡිප්පමුඛාති නගර
අවාදයොති අනෝ; අච්චිති අග්නිජලා; නාමිකතා සදා; ඵකසදො
සංඛායො ඵකො වෙගාදිකො; අතුලායො ඵකොමගි සමමාසමු
ඛොතාදිකො; අඤ්ඤායො ඵකො සමණ්ට්ඨාභාවණතාදිකො; අස
භායො ඵකං අරඤ්ඤා විහරන්තනතාදිකො-අනුප්පාදනා
මණ්ණා සදං-තෙන වුහනං සද්දානිතිසං-

“උපසගගා නිපාතා ව යවඤ්ඤා අත්ථෙතකං

ඵකකිරමගි විඤ්ඤාති තං පදනති සමිට්ඨත”නති.

ආ නවුතිසාති සාව නවුතිසා; දිනසමිකාති දිවසනාසියො.

ඵසා ඵසො ඵනන්තාදි ගාථා-නත්ථ ඵසා ඉත්ථි ඵසො පුරිසො
ඵතං නපුංසකනති ඵවං. ඵසා ඵසො ඵතනති සත්ථ අත්ථෙසු සෙසු අති
ධෙය්‍යෙසු සමානාධිකරණවසෙන ලොකස්ස වුඛරතස්ස පසිඞ්
භොති වොභාරෙසු පාකවා භොති තෙසු අත්ථෙසු සමානාධිකරණ
වසෙන පවත්නාති භාති නාමාති ඉත්ථිපුමනපුංසකාති ඉති ලො
කෙන වුඛරතෙන වුච්චතො කපිසනෙන අත්ථා අත්ථො වොභාර
ත්ථවසෙනාති-තෙ නාදසො පව්වසා අනතා ඵලෙසං සද්දන
මත්ථිති තදනතා, විගතති අනතා ඵලෙසමත්ථිති විගතතානතා;
තෙසං භාවො විගතතානතනතං; භස්මා.

සමුච්චසමාභාරානිවසෙතරිතරපදපුරණවධාරණේසු ව ස
දො වහනති; ච ඉති පදපුරණත්ථෙ; වාති විකප්පනත්ථෙ; නාමානො
අ අලං ඉති පතිසෙධනත්ථෙ; අ න ඉති පදපුරණත්ථෙ වා; ගි කාර
ණවිසෙසාවධාරණපදපුරණත්ථෙසු; බි නිඤ්ඤාත්ථෙ; වි අප්පත්ථෙ; කු
ඤ්ඤාත්ථෙ ව අප්පත්ථෙ ව; හු පන විසෙසත්ථෙ; නු අප්පත්ථෙ අප්ප
වනාමාති සංසයත්ථෙ; වෙ හවෙ නරගි වරගි සුදං ඛො අස්ස
සන්තෙ හා පදපුරණත්ථෙ; සන්තෙ වොදනත්ථෙ වා; රෙ හෙ අරෙ
අවිභානෙ; සෙසෙ සුචෙති අනාගතෙ දිනෙ; වො ඛො නො පදපුර

† “විපදා ව තෙ වතුපදා වෙති” පොත්ථකෙ ලිපිබකමො.

ණ්ණේ; හො යං නං කාරණේ; කිං නිත්ත කාරණපුත්තේ; හඤ්ඤාංචොදනේ; හඤ්ඤාං පදපුරුණේ වා; කිරාති අනුසා වනේ; එව අවධාරණේ; කිං සාව නාව සාවනා නාවනා එනනා වනා කිනනාවනා සාවදෙ නාවදෙ පරිචේදනේ; වග වච පද පුරුණේ; අචං අපචං අනනනාරාමනපඤ්ඤපදපුරුණේ; නන්ඤ අඛා කාමං සසන්තං අඤ්ඤාදිත්ත ඉවෙවගෙ එකංසේ; ආම ආමනනා ලුහු ඉවෙවගෙ සමාවිච්ඡිතේ; නාම ඉති පසංසාග රහසඤ්ඤාදි; නිත්ත නු පුත්තේ; සුත පච්ඡා අපච්ඡා; සහ සම්මං එකනො සමානත්තා; මුසා මිච්ඡා අසමම; සකකා සමත්තේ; ලබ්භා ලාභනේ; හෙඤා අධො සමානත්තා; ආරා දුරා ආරකා දුරනේ; නාමා කව්භා; විනා නානා වරුත්තේ; මුඛා නිසා යොජනනේ; සමමුඛා ආමි සකකි සවජ්ජි පච්ඡකේ; බ්බි බ්බිතා බ්බිතා සමානත්තා; සදි මෙ සමෙ ආසවනනේ; කිත්ති කාරණපුත්තේ; අත්ති සත්තායං; ඤාති ඤාති ආසිංසනේ; කිත්ත අනො විකප්පනනේ; නිත්තා පරිභාගනේ; හිසො අතිතදිවසෙ; හිසො හිසො සොමනනාස අතිරෙකනේ; අනො අබ්බතතරෙ; ධුමං නිවමං සමානත්තා; සසං සාමං එකත්තා; සාසං දිශාවිච්ඡෙ; පාරං; පරතිරං; ඔරං ඔරිමතිරං හුරං අපරිභාගනේ; අනං දිවසනේ නිවං අපනේ; උමං මහනේ; සකිං එකවාරනේ; අනාතරා වෙමජ්ඣෙ; සාවනනා සමිපෙ; පරමමුඛා රහො එකත්තා; සමාවිච්ඡිතා; කිසිං විත්තා රහො; සන්තිකං අසිංසනේ.

සද්ධිසානකදි ගාථා — තස්සන්තො—ඉත්තිලිඛිතපුල්ලිඛිතනපුංසක ලිඛිතවසෙන නිලිඛිතසු සබ්බාසු විභතතිස්සු ව එකවචනවග්ගවචන විසෙන සබ්බෙසු වචනෙසු ව යෙ සද්දං සද්දං ගොන්ති ගො නිපා තාති ආචරිතෙන කිත්තිතා කපිතා පකාසිතාති.

උභයෙසුතකදි ගාථා—තස්සන්තො—උභයෙසු උපසග්ගතිපානෙසු විභතතිඅනන්තියාදෙසසමධදියාගුණන්තෙති සබ්බාපි විභතතියො සථායොගං යොගස්සානුරූපං ගොන්ති; අඤ්ඤාදි තු අඤ්ඤාදි පනනේති පඨමා විභතති සියාති.

එකෙකලිඛිතං නාමං ගොති විලිඛිතං වාපි නිලිඛිතං වාපි අලිඛිතං වාපි නාමං ගොති වග්ගා වග්ගායාමෙති නාමං ගොතිති සමිති කො—නාමං නමතාත්තන්ති කිත්තිතන්ති යං නාමිකං අත්තං නමති නසො තං නාමනති කිත්ති තං කපිතං පකාසිතන්ති—නප් එකෙකං ලිඛිතං අස්සාති එකෙකලිඛිතං නාම; වෙ ලිඛිතාති අස්සාති විලිඛිතං; නිත්ති ලිඛිතාති අස්සාති නිලිඛිතං; නත්ති ලිඛිතං අස්සාති අලිඛිතං, අලිඛිතමෙව අලිඛිතං; තත්ති එකෙක ලිඛිතං බුද්ධොත්තදි—විලිඛිතං භවොත්තදි—නිලිඛිතං තවොත්තදි—අලිඛිතං උපසග්ගතිපානාති.

පරමවිසුඛසමාධිවිජිවිජිපටිමණ්ඩලෙන න බුද්ධභාසොති ගරුති ගතිතනාමධෙයොන වෙසකකරණෙන නවපුරුසාමිමහාරාජස්සා වර්ධෙන පරිභෙගසිනා ඵෙරෙන කතා අයං බාලාවධාරතාමසස භාරත්තසමිතනා නාම විකා සමනතා.

නාමානං ගිනනන්ධානං යො සුත්තඉන්ධා අඤ්ඤාමඤ්ඤාසමඤ්ඤා
න්ධා සො සමාසසඤ්ඤා භොතිත්තාන්ධො—විනනං තිණ්ණං. චා
පදනං සං සහ එකතො අසනං ගමනමෙකපදනනාදි භාවෙණාති
සමාසො.

තථාචාහු.

“එකපදනාසංයුත්තං එකොච්චාරණ්ණසුත්තං

එකවිගතතිත්තාසුත්තං සමාසෙ ලක්ඛණ්ණතං”ති.

සො පන දුච්චො ලුත්තාලුත්තගෙදෙන, තත්ථ ලුත්තො පසිඬො.
අලුත්තො පන උරසිලොමො දෙවදත්තොති—ඡබ්බිධො ව භොති
කමමධාරය දිගු තප්පුරිය බහුබිබිති වජ්ඣාසිභාවගෙදෙන—තත්ථ
නවධා කමමධාරයො විසෙසනදුබ්බත්තරුහසුපමානුත්තරසමාච
නාවධාරණ්ණකුසාදිපුබ්බවසෙන; යථා මහාපුරියො, සාරිපුත්ත
පේරො, සිතුණ්ණමුදකං, නරසිංහො, ධම්මබුද්ධි, සඛාධනං, අබ්බාසමණො,
කාලවණං, පවිරොති—දිගු විධා සමාසාරාසමාසාරවසෙන, තිලො
කං වතුද්දාති—තප්පුරියො ඡබ්බිධො දුතිංසාදිවසෙන. ගාමගතො
ඤ්ඤාසමයසුත්තං, ආගන්තුකගතං, මෙට්ඨිකාපෙතො රජපුරියො
සංසාරගගනාති — බහුබිබිති නවධා තුලකතුලාන්තනිසාතපුබ්බ
පදසභොපමාපුබ්බකවාත්ථසංඛෙකගග්ගදිසත්ථානිසාරගෙදෙන.
යථා, ලභිකණ්ණො, පුරියො, ඡත්තසාණ් පුරියො, අධිකො
දෙවදත්තො, සරප්පා* පරිසා, සුචණ්ණවණ්ණො, විගනිණි කාලං,
සත්තභිමාසා, දකිණිපුබ්බාසා ගමනතරලං, දණ්ඩති දණ්ඩති
ඉති සුඛං පවත්තතිති දණ්ඩාදණ්ඩිති-වජ්ඣ දුච්චො ඉතරෙතරයො
ගසමාසාරගෙදෙන. යථා. සාරිපුත්තමොග්ගලානා, මුඛනාසි
කනති-අබ්බාසමාවො පන දුච්චො උපසග්ගනිසාතපුබ්බකගෙදෙන,
යථා-උපනගරං, යථාබුද්ධිනති.

තථාචාහු.

“දුච්චො අබ්බාසමාවො නවධා කමමධාරයො

විගු විධා තප්පුරියො ඡබ්බිධො නවධා භවෙ

බහුබිබිති විධා වජ්ඣ සමාසො තිංසධා භවෙ”ති.

ගිනනන්ධානං නාමානං සුත්තො අඤ්ඤාමඤ්ඤා සමඤ්ඤා
අන්ධො යස්ස සමාසස්සාති විගගතො—එතෙන ව එකාදසාසුත්ත
න්ධා නිවාරිත්තා—නං යථා—නිවාරණ්ණපුරණ්ණසුතින්ධාසංගහන්ධා
බාග්ගන්ධාසමානාසිකරණ්ණසංගහන්ධා කමමති කත්තරි
චෙති—නිවාරණ්ණ යථා, ගුණණං කණ්ණා සමපනනබිරහමා; පුරණ්ණ
අනෙතවාසිකානං පචමො ආවරියො; ගුණ බකස්ස සෙතාති.

පත්තානි; සුභිතයෝ දහරා එලානං සුභිනා; සචගගයෝ බ්‍රාහ්මණිකං සකකාරො; අබ්‍යසයෝ බ්‍රාහ්මණස්ස කථා; තබ්බො බ්‍රාහ්මණස්ස කතතබ්බං කම්මිං; සමානාධිකරණේ සාරිපුත්තස්ස මහනෙතා යසො; කකපථවයනෙත රඤ්ඤො පභිනො; කම්මනි අච්ඡරියො අගොපාලකෙන ගාථිතං දෙවො; කතතරි සථා බ්‍රාහ්මණස්ස .කතොති—අධිකරියනි තත්තත්ත සම්මුතියනිකාරො; සම්මුතියො හි අධිකාරසඤ්ඤා අනෙකත්තො ධාතුනං; එකත්තානි හිතනත්තානං. සාධාරණත්තාවසෙන ජිවත්තිවිසෙසො එකත්තා වො; වාකො හි සාධාරණත්තා නත්ති හිතනත්තො, අගොයෙ වෙත්ත හෙදනිබ්බන්තා ඡජී උපජයනෙ, රඤ්ඤො පුරියො රාජ . පුරියොති, චුත්තියන්තුගසපදබ්‍යවච්ඡිනත්තාහිධානතො සාධාරණත්තා හවිති—ඉදං චුත්තං හොති සමායෙ විසෙසනමුද්‍රපවි සති එතිහවති විසෙසෙත්ත, වාකොතු විසෙසනං විසෙසෙත්තො විසුංයෙව හිථිනෙ—වතුසමායස්ස තු පධානං විසෙසනවිසෙසො හාවා සකලපදත්තධානතොති—රඤ්ඤො නො ව අසෙසා ව පුරියො වාති වාකොතො රඤ්ඤො ගවස්සපුරියාති සමායස්ස විසෙසො එකත්තාවලකමණේ හවිතොව. තථා හි තත්ත වාකො හිතනත්තවිච්ඡිනත්තසමුච්චයපවිජාදනාය වසඤ්ඤා පසුරුතො සමායෙ තු නපසුරුතොති—අඤ්ඤාඤ්ඤාස්ස සම්මුතියො අත්තො යස්සාති විග්ගහො — අඤ්ඤාමඤ්ඤාසෙසනිලකමණේ සම්මුතියොකත්තාව මාග. සෙසමුපරියොවිගවිසානි—සබ්බසුත්තානං ඤාපකත්තො වාසඤ්ඤො අත්තොති විභාසෙත්තං.

තථා වාසු.

“වච්ඡිතවිභාසා ව සබ්බසොගෙසු ගව්ඡති

තථා වාකොමපෙකඛාය සමායොඤ්ඤා ගව්ඡති”ති.

සත්තවිගතතිකකමෙන පඨමං කමමධාරයසමායං දිපෙතුමාග මහනෙතාවමාදි—මහනෙතා මහිතො වා සිලාදිගුණේ එතස්සාති මහනෙතා; විගතො අසමා රුරො කමපනං. විතතුත්තාසවසෙනාති විරො; බුඩ්ධො, විසෙසනොගසපදසමායො—තුලං. සමානං. එක මධිකරණමණො යෙසනොතිති අධිකරණසඤ්ඤා අත්තො අභිධෙයෙක චුච්චති අධිකරියනි නිපුරුතො අභිධානාය සඤ්ඤා අත්තො අත්තති කථා—කමමමිව වසං අත්තවසං ධාරෙතිති කමමධාරයො කමමධාරයසමායො—එත්ත ව උපමානොපමෙයනං. හිතනත්තො තුලකධිකරණො නත්ති වෙ, සමානගුණොති අත්ති, තරපිතො සිග්ග චුතිති ආදියු විය.

චුත්තං හි පකිණ්ණකායං.

“උපමෙයො ධිතො ධමෙමා සුතොඤ්ඤාත්තමියතො

සුතොපි වොපමානමො උපමෙයොත්තමියතො”

උපමානොපමේයන්තං සධම්මන්තං සියා යතො
තදභිධානසද්දෙහි සමාසො භොතායං තතො

බන්ධනසද්දෙහි සද්ද භොරා පුරිසන්ධිතිථිතො
තද්ධිකරණභෙද්ද සමාසස්සත්ථි සමහවො”ති

බන්ධනො ඉව බන්ධනො, පුරිසො ච සො බන්ධනො චෙති පුරිස
බන්ධනො.

“පුරිසද්දස්සයොගො භූ බන්ධනසද්දෙහි මිතො ධිතො
භිතනාධිකරණේ සන්නො තත්ථ භවොත්ථි සමහවො”ති

පුරිසොයං බන්ධනො ඉව පුරො, එවමඤ්ඤාචිති තෙසානති-අභි
නාසාවතතිතිමිතනං. තානාවත්ථිතානං අතුලාධිකරණතො
ආහ ගිහනවොදි-භිතනාති ජාතිගුණක්‍රියාදබ්බතාමසංඛාතාති
අත්තතො පවතතිසා නිමිතනාති සෙසනති විගතො; සද්දෙහි නිල
සද්දෙහි උපල සද්දෙහි වාති ඉමෙ වෙ; චිත්තෙහිති ගුණවති දබ්බො;
සමහනාති සාමඤ්ඤාන පවතනමානා-තුලාධිකරණතං. නාම
භිතනානං සමික්ඛිතං භවති සමික්ඛිතො ච සමික්ඛිතතරෙත න
භොනතිති විසෙසනවිසෙසස්සාපි තං නාතිවතනනතිතං විසෙස
නවොදි-තත්ථ විසෙසස්සයෙහි විසෙසස්සා; රතනාදිගුණෙහි අවච්ඡි
ජ්ජතො අතොනාති විසෙසස්සා; සං සාමඤ්ඤාකාරෙත පවතනමාන
මිතෙකස්සාකාරවතන. වත්ථං පකාරනතරෙහි අවච්ඡිජ්ජ එකස්මිං
පකාරෙ අවත්ථාපස්සති තං චුට්ඨති, තෙත විසෙසස්සා. විසෙසස්සා;
සද්දතෙකස්සාකාරවතන. වත්ථං. පකාරනතරෙහි අවච්ඡිජ්ජ එකස්මිං
පකාරෙ අවත්ථාපිසං තමිජ්ජිසං. නිලසලම්මානං හි නිල
නො රතනාදිති අවච්ඡිජ්ජ උපලස්සං නිල අවත්ථාපෙති උපල
නොපි නිලස්සං. ගුණාදිති අවච්ඡිජ්ජ උපලස්සං අවත්ථාපෙති තො
චොතසෙසං. විසෙසනවිසෙසස්සාචොතො සමාසො භොතීති-විසෙස
සමික්ඛිතස්සානති විසෙසනවිසෙසස්සාචොතො ගුණා; සමාසො
එතො අධිකරණමත්ථො සෙසං තෙති; එවංගුණා වෙ පද්ධති සො
ජ්ජ-නත්ථ චෙදං කමිධාරස්සාඤ්ඤාපිධාසකං න භූ සමික්ඛිතතෙහි
සමික්ඛිතවිධිවිධාසකනති තං භූතො ලබ්භතිවිධාන ඉමෙවොදි--ඉමා
ති ඉමස්මිං පකරණේ; සඤ්ඤාමාරෙණාති කමිධාරයොති විසෙස
සඤ්ඤාමුමෙත; සමාසවිධාසකානති සාමඤ්ඤාගුණසමික්ඛිතස්සා
නි; විසෙසසඤ්ඤානං සාමඤ්ඤාසඤ්ඤාසන්නාගධතනාතාධිප්ප,
සො-නත්ථ ච නිලසලම්මානං උපලසද්දෙහි ජාතිවිචිත භූ දබ්බ
වාති ජාතිවිධිවිධාසකවතනා සද්දි දබ්බවාති චුට්ඨතො-තද්ධි නිල
සද්දෙහි ගුණවිධිවිධාසකවතනා දබ්බවාති සියාති, ඉමෙසං මිතන
මපි විසෙසනවිසෙසස්සාචොතො ඉදං විසෙසනං විසෙසස්සාමිදොති කථං.
විසෙසස්සාචොතො අභිගිහනවොදි-තත්ථ අගතිතමඤ්ඤානං. විසෙස
නං සාසාති විගතො; මුඛිති ආරමමඤ්ඤානං පඤ්ඤා සස්සා න

උපපජ්ජති; ඉති තස්මාති යොජ්ජං. තනු ව වාකො දිඨ්ථි ව සො
 ඉට්ඨතාති පදාති සමාසෙ කස්මා න විජ්ජනවිවාහ සමාසෙන
 ඔව්වාදි — සමාසෙකෙව්වාති සමාසපදෙතෙව්; තුලාධිකරණ
 නාං තාම විසෙසනවිසෙසානං සබ්බකා චුච්චති; තස්ස පනාස
 භාසං ජෙතනාසං; වුත්තනනා භාසසුජ්ජනෙති සබ්බකා; අති
 ජිනනාති අතිරෙකා අධිකාතාසො; වුත්තනත්ථානමයසොගොති
 සොගාති 'වුත්තනත්ථානමයසොගො'ති මහාධිකරණසුතොනා; භාස
 සුජ්ජනෙති උපානෙන; නති වාකො දිඨ්ථිපදාති සමාසෙ විජ්ජනති.

සථා ව දුක්ඛං.

“බාලෙ නිසසාසුපායොසං විචින්නො පටිපත්තිසා

ගෙගෙදා වාකාසමාසානඤ්ඤානං සඤ්ඤානරත්තො”ති.

තස්සත්ථො—බාලෙ අවුට්ඨෙ නිසසාස විචින්නො සමාසවිධාන
 ලොපාදිනා තෙකප්පකාරො පටිපත්තිසා සාධුපද්ධපරිජනනාමු
 පායොසං සමාප්තීති පරිත්ථොතො තු සඤ්ඤානරත්තා අඤ්ඤානං
 වාකාසමාසානං සමොදායොගොති.

කුට්ඨි භාති මනසිකාරො උරසිලොමො ගව්ච්චති චාදිසු; නනො
 උත්තකාරණ; රූපපසංසෙධනති විතනමපි මහනාචරසද්දානං
 මහනත් ඉති විජ් ඉති ව බාජනනවසෙන ඩිනෙ; පකාති හොති
 නිමිතා සබ්බකා; සතීති සෙසො—පකාති ව—වග්ගණං උත්තා
 සුපි විභතීසු ඉදං ගව්ච්. අසු සත්ථා ඉට්ඨාදිසු පකාතිභාවිතිවග්ග
 නාසං—සරනාසෙසාති වචනං. උරසො පඩකපමිතාහු නිමිතන
 සස ඤාපවසෙස උත්තසසාපි නෙමිතනකානං උත්තානං බාජන
 මකාරාදිනං පකාති න හොතිති දඬබං—සුබ්බසුභාසාති ඉදං
 සෙගුණෙන වුත්තං. නදිජලං. වකුට්ඨසොතමිතාහු සුබ්බසරාතමඋ
 තනනනා—පකාතාත්ථාන උත්තනවචාදි. නනොති පකාතිතනා;
 ඩිනෙති සරනනවසෙන ඩිනෙ; විසෙසවිධිභාවතො ලිඛිතභාවා
 වා නාමබාසපදසාතිදෙසමාහ නාමිතොචාදිනා—වසඤ්ඤාන ඉඨි
 පව්චයනාපි — නවාදසො පනාදෙසනරාභාවෙන බසා
 භාවා සබ්බතාමනනා ව වජ්ජනා — නාමකරණව සති වාදෙසනන
 රෙ හොති භාසාදිනාහු නාමෙතාදි—නනොති නාමතො;
 වනතුතො ඉච්ඡා චිත්තිච්ඡා.

කමමධාරයො සමාසො වසො නප්පරියො ව සමාසොති ඉමෙ
 තයො සමාසා පරපදෙ විජ්ජමානං ලිඛිතං ලාභිනො ගතිතා හව
 නති; ක්‍රියාතිසම්භාවෙන පඩානනනා; පඩානාපඩානානං පඩා
 නෙ එව කාරිසප්පසිච්චිති ඤායා, බහුච්චිති පන පදනනරෙ; ලඛි
 කණ්ණානාහු ගුණගුණපදවසතො අඤ්ඤාසම්. පඩානගුණෙ පදෙ
 ඩිතං ලිඛිතං ගතිතාති අඤ්ඤාපදත්තං පඩානගුණාත්ථො.

රහෙතා ගුණේ එහිසාහි රහතා; මහනෙතා ගුණේ එහිසාහි මහනහි; එසාහි පසොගෙ—ගුණසද්දනව නිසතපුල්ලිමනතතා මහනතසද්දෙපි පුලලිවෙයාව, පටිඤ්චිසෙසනහාවෙන පනතභිතප්පලයාහිනිතතතා ඉත්තිලිවෙයා ජාතො; තෙනාහ සුමෙවෙති; ඉදං චුතතං. හෙති ඉත්තිචාවකතො පුබ්බො පුමචාවකසද්දසායං රූපං තං හොනිති. ගඛනානදී තණ්හානදී නන්දපොක්කරණි නන්දෙවි පඨවිධාතුතඤ්චනනතු නිසතිත්තිලිමනතතා අගුණචාවකතො ව න හොති. නිචුතහිති නිවතතතං. හොති; නිලො ගුණේ එතසා අත්ති නිලං; නිලව පමුප්පලචාති නිලප්පලං; නිලවෙත්තා පට්ඨානං නදත්තසා ගුණසා විසෙසනහාවෙනාපට්ඨානතතා, උප්පලසද්දෙ භූ පට්ඨානං නදත්තසා දබ්බහාවෙන පට්ඨානතතා—තථා හි සෙතජාගො මාලබ්බතෙති වොදනායං. සෙතඤ්ඤානවෙ අඤ්ඤාච ඡොණාපි ඡාගො ආලබ්බතෙ, න භූ සෙතගුණසුතොති අඤ්ඤා, න හි ඡාගාහාවෙන අපරූපං පිඨපිණ්ඩමාලබ්බ කතකිච්චො හොනිති නදපට්ඨානං.—සදිතු ගුණේ පට්ඨානං සියා යථා ඡාගාහාවෙ පිඨපිණ්ඩං නාලබ්බතෙ තථා සෙතගුණහාවෙ අඤ්ඤාගුණේ නාලබ්බසා න ව නාලබ්බතෙ.

චුතතම සද්දත්තෙදවිනනායං.

“විසෙසනං ජනං සත්ථං විසෙසනෙත්තෙ පච්චතතෙන

තදපට්ඨානමිතරං පට්ඨානං සත්ථචුතතිතො

අත්තොසෙව කුසායොනං හෙදුමෙව පච්චතතෙන

පාධඤ්ඤාන යථා නිලං සරොජමුපවීසත” නති

ඡාගොතසජෙ චුචතෙන; ආලබ්බතෙති හඤ්ඤාතෙන; ආපුබ්බසාලගධාතුසා මාරණේ චතතතො—නතු ව උප්පලසද්දෙපි නෙව දබ්බසද්දෙ ජාතිනිත්තතතා කථමසා පට්ඨානතං අථ ජාතිමතත දබ්බසාහිධානා දබ්බසද්දෙන නිලසද්දෙනපි පසඛො සොපි හි ගුණසුතොති සමානො නිලගුණසුතසා දබ්බසාහිධානා දබ්බසද්දෙව සියාති. තං න, ජාති හි දබ්බප්පත්තිසා පගති යාව විනාසං න ජාතාති තදවිනාහාවෙනො, තනනිමිතො සද්දෙ එත්ත දබ්බසද්දෙ, වච්ඡාපිසතෙ; ගුණ පන අපාසිනො වානපාසිනො ව සතිපි දබ්බො නිවතතතති තනනිමිතො සද්දෙ දබ්බසද්දෙති න විචාරිතො — ඡබ්බිධගුලකධිකරණනිසායං. ගුලකධිකරණලක්ඛණම කාරකබාලාවතාරවිසායං විත්ථාරිතමෙව; හිනනාධිකරණතං උපමානොපමෙසනං කථං සමාසොති ආහ සත්ථිවෙයාදි—සද්ද සත්ථිසද්දෙ භාධමමියා සත්ථිධමමවති දෙවදත්තත්තෙ චත්තතෙ සත්ථිව සත්ථි තද්ද සමාසො, සද්දි සත්ථියං බහවො ගුණ සත්ථි නවෙහ කොචි ගුණෙනිසිසතෙ, තථාපි සාමගුණවත්තතායෙව දෙවදත්තො

උපමිසති, පසිඬවසෙන කණගුණවන්නාය ඒ අද්විතීයමානසාපි ගුණසා ලොකෙ පතීති හොති,† නං යථා උඤ්චුඛි දෙවදත්තාති.

බහමෝ වජ්ඤ ගුණ සහති පරිමණු ලතාදයෝ

සාවච සා පිඤ්ඤානතා සා එව උතිසෙනෙ

තථෙහාපි සමාසොති—අවධාරණපුබ්බපදසාපි විසෙසන විසෙ සසභාවසභාවා තුලාසිකරණනා ව ඉමිතාව සමාසොති දසෙස නොනා ආග මුඛමෙමෙඤ්චාදි—වජ්ඤ විස වජ්ඤති උඤ්චුඛිසනාපුප වාරෙන සඤ්ඤා වොහරීතීති ලොකසාපිච්චෙ තංසදිසෙ උච්චත මාතො ලොකසාපිච්චිවඤ්ච වන්තා තංසදිසෙ ව මුඛෙ වචන්තාපදාතිති මුඛසඤ්ඤා විසෙසනං තමෙව ව චඤ්ඤාන චුන්නනා තුලාසිකර ණතතාවාති සමාසො—විසෙසනසෙසවාසධානතාය පුබ්බකතතා බතතිසභාතොච්චාදිනං කථනාති ආග විසෙසනිච්චාදි — විසෙස නාමිසෙසානානාති නිබාරණෙ ඡීචී; විසෙසනානුරිමිතා සමුච්චා— ඉච්ඡමනාතිකකම තසා වාහුරුපං පච්චතාති යථෙච්චා, කෙ තෙ විසෙසනවිසෙසා; යථෙච්චානං භාවො යථෙච්චානං; තසා— බතතියො ව සො භුතො වාති බතතිසභාතො; බතතිසභාවෙත ඡාතොතාසො; තථා ඡාරිපුතොතාසො යථෙච්චා වාති සාරිපුතතසො රො; මහොසධපණ්ඩිතො සුචපණ්ඩිතොති—යථෙච්චං උපාලනිලං සප්පකණ්ණොති සිසාති ආග ඉමෙච්චාදි—තනාති. පාළිමනතිකකම තසා වාහුරුපං පච්චතා සථානාති; සිතුණගුලුදසමිතානු සිතො ගුණෙ එතසමි. එතස වාති සිතං, උදකං. උච්චා ගුණෙ යස සසමි. වා උදකෙ අත්තී උණං; සිතව තමුණගාති සිතුණං.— සංඛපණ්ඩරං ඡතතනානානු පණ්ඩරො සෙතො ගුණෙ යසසත්තී පණ්ඩරං ඡතනං; සංඛමිව පණ්ඩරගුණසුතතනාති විගහො—තපු බ්බපදකමධාරසමාසං දසෙසති නසඤ්ඤාතිආදිනා—සිති චචනං; නසාති සිච්චනසා; අඤ්ඤා සුරොති වා නසුරොති සුරභාවො පටිසිඬො, නසුරගුණසුතනං බතතිසපුරිසාදිදබ්බං, යථා අමුභමණෙ ති—නසඤ්ඤා වෙත්ති පුට්ඨො පරිසුද්ධපසර්පතිසෙධවසෙන, තත් පරිගුලිතමුග්ගසා නිසෙධතිසස වහුසා අසනං ඛෙපො චර්පනං පරිසුද්ධසො; පටිසෙධතිසමෙව පසර්ප නා තංසදිසමත පෙකකිස පටිසෙධො පසර්පටිසෙධො; පුබ්බපකෙ බ්බාගමණ අඤ්ඤා බ්බාගමණතාපකාසිතො බතතිසාදි බ්බාගමණසදිසොසෙව බ්බාගමණොති වුතොනා පතියතෙ. ඉතරපකෙබ්බා කෙතවි නම් තෙහන බතතිසාදිමහි බ්බාගමණොති ගතිතපනසා මිච්චාසුණති වුතති කට්ඨසෙ බ්බාගමණොති න හොතීති. බ්බාගමණතාපකාසිතො න හොතීතාසො—තත් සදිසතං විනාපි මිච්චාසුණසමා වා අමු භමණමානසාති පයොගසාමත්තිය ව සදිසපටිපත්ති තගහනා ව

† “පකති හොතීති” පොත්කෙ.

ලියාසඳිවනසො හවනි—තථා හි අත්සමාවටයො ලොකෙ දියා
 ති අමුහමණමානසාති තංසදිසබ්බතියාදිමානිසතිති. අසමනෙත්ත
 සාරණො—අමුහමණොතානු තසදෙදු පටිසෙධකත්‍රියං නිමිත්තං.
 බ්‍රාහ්මණසදෙදු ව තං ගුණං නිමිත්තං කඤ්ඤා තංසදිසබ්බතියාදිවදු
 මහි වතනනුති, තස්මා කෙනෙව නිමිත්තොත බ්බතියාදිමහි බ්‍රාහ්මණො
 ති මිවජ්ඣාදුණවතා ජනෙන ගතිතො නිමිත්තගුණො බ්‍රාහ්මණගුණො
 පටිසම්බො—න තංසදිසබ්බතියාදිදබ්බං- තථාපි බ්‍රාහ්මණපටිසෙධො
 ථානුපචාරවසෙන චුතොතා යථා මමා කොසනති* පුරිසොයං
 බ්‍රාහ්මණභාවො න භොතිතාණො ගතෙතබ්බො—“අසමණො
 භොති අසකාපුත්තියො” “අනුපපනනා ධම්මා” ති ආදියු විය. චුතතං
 හි සුත්තනනවිකායං “බ්‍රහ්මං චුච්චති වෙදෙ තං අණති ජාතාතිති
 බ්‍රාහ්මණො, ජාතනව පොරොණොති විහිතතියාමෙන අනුථානං,
 තං පන යථාචුතං ආජිවසිලාවාරවිජ්ජෙන නස්සිති බ්‍රාහ්මණධම්මි
 කෙති ලොකිසපඤ්ඤෙති ව සමුප්පිනමෙව, ආජිවසිලාවාර
 විපනනස්ස අමුහමණභාවෙ සති න ජාතියා බ්‍රාහ්මණො භොති—
 ගුණොති පන ආජිවසිලාවාරසමුප්පතියංබාහෙති බ්‍රාහ්මණො භොති,
 කස්මා, ගුණනංසෙව බ්‍රාහ්මණකරණභාවතො” ති—නනු ව නස්සි
 බ්‍රාහ්මණො තංසභාවො එතස්සාති අමුහමණො, තස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස
 තෙන වා සදියො අමුහමණොති† අඤ්ඤාදසමාසො කාතබ්බො
 අධිතො පුරිසො උපනගරකති ආදියු වියාති. තං න, උත්තරපදත්ත
 පපධානතෙන න “උභෙ නපුටියා” “අනනනනස්ස නපුටියො” ති
 සුත්තචුතියමුද්දහවතො—එත්ථාති පස්සායො යථා කමමං කිරියං.
 පසොජනව ධාරයති එවමයං සමාසොපි කමමිව නාමවයං ධාරය
 තිති කමමධාරයො; තස්මි. සමාසෙ කතොතාණො—උභෙති දිගුසමා
 සො කමමධාරයසමාසො වාති වෙ ඉමෙ සමාසා පච්චෙකං තපු
 රිසසඤ්ඤා භොතති—අමුහමණොති නාමවයං, ලහති—අපවපුලිති
 නාමග්ගයා—අගෙනුකා ධම්මා, අවකමුකොගං, අධිතො පුරිසො,
 අසාරො සිඛලිව්වාදියු පන අනනනනස්සාති යොගවිභාගා තස්ස
 අසාරො භොති, නනු ව සද්දානුකමවසෙන නාමානං සුත්තතො
 සමාසොති වතනබ්බං නාඤ්ඤාථානාග නාමානම්ව්වාදි—මධාක
 තෙති නිමිත්තසත්තමි; සබ්බෙ මග්ගා විචජ්ජති ගවජ්ජෙන
 ලොකනායකෙ ඉව්වාදියු විය; වක්ඛති හි සොගවිභාගබ්ලාති.
 අසුත්තත්ථානනති අත්තො අඤ්ඤාමඤ්ඤාසම්බන්ධානං; සුත්තසදි
 සමුද්දහරණපුටිකරණමාග න පුභෙව්වාදි—න පුත ගිජ්ජිතාපුත
 ගෙසකති විග්ගොගා—උද්ගරණස්සාසුත්තත්ථාසාපි සමාසකරණං
 විභාවෙති එත්ථව්වාදිනා—ගෙසොන අත්තො සම්බන්ධො තසදෙදු
 කමගුණො අසුත්තතොතාපි පුතෙන සහ සමසාකෙති යොජනා-

* ‘කොසනති’ පොත්කෙ පාඨො.

† ‘අමුහමණනති’ පොත්කෙ.

සුත්තමසුත්තමොද්දගරණ. යොජයති අභිලක්ඛයනානෙනාති යොගො—“යොගො ලක්ඛණමාරම්භො”ති හි නිකායො—යොගසස සුත්තංස විභාගො විධාකරණ. ඥානමිභාගො; විජ්ජෙය්‍ය විසදුසා යො විධා ජිද්දකං විවජ්ජකනනාදිසු පිත, තෙනාහ සුනෙහ විධාක නොති—යොගවිභාගසා බලා සාමන්තියතො; ඉදමෙව කාරණං. ඉදං වුත්තං හොති, යථා සුතෙන සමාසසද්දෙනානාරිතානමපි නාම සුත්තාන්තසද්දනමන්තො සමඤ්ඤා හොති එවමිධාපි සුත්තසද්දෙනා නාරිතානං. නසද්දගෙයසසද්දනමන්තො සමඤ්ඤා සමා සොති—බ්‍යවහිතෙනාපි හි අන්තො සමඤ්ඤා පදෙසු සමාසො දියසති, යථා “නවජිපන භික්ඛුනා විවරලාගෙනා”ති, නවිවරලා ගෙනාතසො; නිගහිතාගමං කථා නවනති වුත්තං.

තථාචාත්‍ය.

“යෙන සසස හි සමඤ්ඤා දුරභිමපි ව තසස තං.

අන්තො භාසමානානමාසනනතතමකාරණ”ති.

අයමිසසො—යෙන ගෙයසද්දෙන සහ සසස නසද්දෙනාන්තො සමඤ්ඤා හොති තං. ගෙයපදං පුත්තසද්දෙනානාරිතනනා දු රභිමපි සමානං අන්තො තස්ස නසද්දෙන සමඤ්ඤා කාරණං. සමාසගෙනා ගවති; කස්මා සසො අන්තො අසමානානං හිනනන්තා නං නාමසමාසසද්දනං. අසනනතතං අසනනතාමතතං අකාරණං සමාසගෙනාපි න හොති තස්මාති යොජෙතබ්බො.

අථ දිගුසමාසො වුට්ඨතො — සත්තසංඛාරමකාසවසෙන නසො; සමානමාති සමානිතා විතොන එකතො ගහිතාතා ධිපපායො — සමානමාති ව එතෙත් සමාහාරෙන අයං සමා සොති දසෙය්‍යති — තෙනෙවස්ස කතෙකතනස්ස නිලොකනති නපුංසකතිද්දෙසො තිවට්ටං. චතුසුගං පච්චනනනති අදිසු විස—නහ ව නිලොකිති ඉත්තිලිඛෙයහ ගවිතබ්බතති — තං න, තාදිසසුද්දගරණස්ස පාලිසමිදිභිතො — සකකතගයො පන තිලොකි තිබලිති ඉත්තිලිඛං. අත්තියෙව—සංඛ්‍යාපුබ්බොති වෙ ගාමො දිගුති සංඛ්‍යාපුබ්බමතතායෙව වුත්තං න පධාන තොන උපනගරනති අදිසු විස—සො ව දුට්ඨො සමාහාරාසමාහාර වසෙන; තත් සමාහරණං බුඞ්ඩා බහුනනමෙකිකරණ. සමාහාරොති භාවසාධනොයං සමාහාරසද්දෙ තසස වෙකතො, යථා පමගවනති.

අථ තපපුරිසසමාසො වුට්ඨතො — අමාදසොති අවසවෙන සමුදයො බ්‍යපදියසතෙ යථා සමුදෙය්‍ය මයා දිභොති, තෙනාහ දුතිසනනාදිසොති—තසස පුරිසො තපපුරිසොති තසද්දෙන විසෙස නං පරාමසති පුරිසසද්දෙන පන විසෙසො, තෙන උත්තරපදත්

පාඩානොසං සමාසොති දසෙසති—ගාමං ගතොත්තාත්තමසම
ඤ්ඤමඤ්ඤපෙක්ඛිලක්ඛණේ සමයොතොසකස්සිභාවො, තතො
සෙවෙත්ථාහු.

“නිසතං සාධතං සාමො ක්‍රියා නිසතසාධනා
සනනිධානෙන චෙතෙසං නිසමොසං පකාසති”
සතො ච ගාමිථිචෙවතං සාධනං සාමාසතිරිසං.
තත්තපදෙසර්තතයොග්‍යමපෙක්ඛිතෙ තතො”

තස්සපො—සාධනං කාරකං සාමො ක්‍රියාසං නිසතං හොති
සතො ච ක්‍රියා සං සාධනමිපෙක්ඛිතෙ තතො ක්‍රියාපි නිසතං සාධ
තමෙතිස්සාති නිසතසාධනා හොති—අසං සථාපුත්තො නිසමො
අඤ්ඤමඤ්ඤපෙක්ඛාපිසෙත චතතමානො එතෙසං සාධාසාධනා
තං සනනිධානමතෙනත අඤ්ඤමඤ්ඤතො පකාසතිති.

පසෙසව්‍යාදිසු ගාමනි කාරකං පසෙසති ක්‍රියමිපෙක්ඛිතෙ,
ගතොති ගමනක්‍රියා තු සාවිත්තිමපෙක්ඛිතෙ, තතො ච ගාමිගතා
තං වාක්‍යනතරාවසථානං නෙත්ථාපෙක්ඛාති නාගවති සමාසො—
සමයො හි අඤ්ඤමඤ්ඤපෙක්ඛිලක්ඛණේ සමයොනතරතො
අනවස්ථතතං නිවතොනො විසෙසෙ නිවෙසෙති.

තථා ච පුත්තං.

“තස්සනිසංඛතො හෙදෙ සං පරිජලවමානතා

විසෙසෙ නං නිවෙසනො සමයො වාචජිඤ්ඤති”

හෙදෙ විසෙසෙ ගාමනෙත තං සාමඤ්ඤං විසෙසාපෙක්ඛිං
ගාමිමාසිංසති ජහාති ඉතො ච තථා ගතො ගාමා වනං සුලං
ඉලෙවමාකංඛතො අභිලසතො තස්ස තු පධානපදස්ස උපසර්ත
පදස්ස ච සං පරිජලවමානතා අනවස්ථතතා තං විසෙසෙ විසිඬේ
සමයො නිවෙසෙනො පතිඨපෙනො සමයො වා තෙකප
කාරො කපි සාධාසාධනභාවලක්ඛණේ කපි පකාසකාරකාවසභා
වො කපි සංසාමිසමයරූපො අවචජිඤ්ඤති සමයොනතරතො
නිවතොනිත්තපො.

සතොසමිපෙක්ඛා වාක්‍යකාලෙසෙව නිරුපතෙ තතො සත්‍යා
ස්ථ පදනමිපෙක්ඛා තත් සමාසොපගමො සත්‍ය තු නස්ථි තත්‍ය න
ගවතිති—අසුනනත්තාසාති අඤ්ඤමඤ්ඤසමයොනාවතො ත
සමාසො හොති—තනිසාසමාසං දසෙසතුමාග රඤ්ඤ ඉව්‍යාදිං—
කුලා අනො සෙසං තෙ කිව්වනා, තෙත් නාමෙති; ගිසො
සෙගුසොත; අධිකත්ථවතෙ සති තෙති කිව්වතෙතිසෙව උතතර
පදෙති නාමෙත් සග පුබ්බපදානං නාමානං සමාසො හොතිත්තපො;
අධිකො පරිපුණ්ණො අපො අධිකපො, තස්ස වචනං තථා—
කිව්වතෙති සරූපතො දසෙසති නබ්බාව්‍යාදිතා—කිලා නාම
තොනතිති සෙසො—පුඤ්ඤාදිතා අධිකත්තමාග—අධි අරොපි

කණ්ණින; සඹකාභාවානි බ්‍රාහ්මණසඤ්ඤා අඤ්ඤාමඤ්ඤාපෙක්ඛිතාසාභාවා; සමාසො හොතොති කණ්ණිනසද්දනමෙකපදත් තුපගමනනො; මාගධසද්දනානි තුලකධිකරණභාවතො; මාගධසද්දන; ඉතීති තසමා; හෙදභාවානි තුලකධිකරණභාවතො; සඹකාභාවොති විසෙසභූතරාජසඤ්ඤා පුබ්බතො විසෙසනභූතමාගධසඤ්ඤා ව පරභූතතො අඤ්ඤා සඤ්ඤාපෙක්ඛිතාසාභාවො; යද්දා මාගධානං රාජ මාගධරාජත් ජඪිසමාසො තද්ද මාගධරඤ්ඤාධනං. මාගධරාජධනානි සමාසො හොතොති අසඹකාකාරණ මාග ඕඝොවාදිනා—යමා සඹකො නාම විචො විසෙසනවිසෙසභූතෙසු චිප්ප අපේප්ප ඩිනො හොති තසමා අසඹකො හොතිති අපේප්ප — පුත්තත්ථසඤ්ඤාමත්ථයතො සමාසානාවං දසෙසාද්ධාන රඤ්ඤොවාදිං—සාපෙක්ඛිනානි රඤ්ඤානි ජඪියා අසාදිනං පච්චෙකමපෙක්ඛිතතා—මඤ්ඤති වද්දසමාසෙ කතො සති; අඤ්ඤානිපෙක්ඛිතතානි අසාදිනමෙකපදභාවෙන පච්චෙකමපෙක්ඛිතාසාභාවතො—සාපෙක්ඛිතොපි යෙසමෙව සාමත්ථියං ගමකතනාත්ථිතෙසමෙව නිවං. සාපෙක්ඛානං සමාසො හොතිති ආහ රඤ්ඤාද්ගරුපුත්තොති — රාජාපෙක්ඛිනොපිති රාජසද්දන ගරුතො අපෙක්ඛිතොපිතාපේ; චුත්තං හි සාරත්ථිලාසිති. “දෙවදත්තසාති ජඪියා ගරුමහි සාපෙක්ඛිතොපි ගරුසඤ්ඤා සඹකිසඤ්ඤානා සකඤ්ඤා විස සමාසෙපාපෙක්ඛිතාසාභාවිනො”ති.

තථා වාසු.

‘සඹකිසද්දෙ සාපෙක්ඛො නිවං. සබ්බො පච්චත්තතො සාපේව සාධාපෙක්ඛියං චුත්තිසමපි න හිසති. සමුදයෙන සඹකො යෙසං ගරුකුලාදිනා සංසඨාවයවා තෙපි යුජ්ජනෙන තංවතා සභා”ති.

අයමෙසාපේ—යො කොපි සබ්බො සඹකිසද්දෙ නිවං. සාපෙක්ඛො පච්චත්තතො අසා සඹකිසඤ්ඤා, සාපේවාති සකඤ්ඤා විස වා කො විසාති චුත්තං. හොති, සාධාපෙක්ඛාති සාපෙක්ඛිතා, චුත්තිසමපිති සමාසෙපි න හිසති න විනාසාති—යෙසං දෙවදත්තාදිපදත්තානං ගරුකුලාදිනා සමුදයෙන පදත්තෙව සඹකො හොති. තෙපි දෙවදත්තාදයො, සංසඨා අවයවා යෙති තෙ සංසඨාවයවා හුනි, තංවතා සභාති සමුදයෙන සහ යුජ්ජනෙනති දඪිබ්බො—යජෙජවං රාජගරුපුත්තො දෙවදත්තගරුකුලනති ඤං න හොතිති චෙ, සඹකිසගරුසඤ්ඤා පුත්තකුලාදිනමපෙක්ඛාය බලවතරත්තා; යථා හි දුසියා පුත්තො මාකුතිවෙ විජ්ජමානෙපි සාමිනො බලවතරත්තා තසෙව කීලං. කරොති න මාකුසා, තථෙහාපිති දඪිබ්බං—ගමකනාති විගහගවාකාත්ථසා, සමාසෙ පතියමානත්තා; කීලං. ගමකත්තං නාමාති ආහ සමාසෙසෙවොදිං—නිබන්ධනනති කාරණං, සමා

සතිථිත්තියා නිමිත්තනති අපේඛා; විවිධො අපේඛා ගයනති සද්ධති අනෙතාති විගහතො, අථවා විජාරෙතො ගයනති සද්ධති අපේඛා අනෙතාති විගහතො, රූපෙ පච්චතො සඤ්ඤාති රූපසඤ්ඤා; සමාස පදෙතෙව පච්චතනත්‍රියාස කථනා, යද්‍ය කූපෙ නිසිනෙනා මණ්ඩු කො කූපමණ්ඩුකොති වුතෙන මණ්ඩුකසෙව ගගණ. නතිඤ්ඤාස කද්‍ය භිද්‍ය න ගමසතෙ, කූපමණ්ඩුකොස. පුරිසොති වුතෙන පන නිද්‍ය ගමසතෙ, තථා නගරකාකොසං භික්ඛුති—නග්‍ර කිං භිද්‍යත්ථ වාචකා සද්ද්‍ය න දිස්සනතිති ආග අනුචාරදි—උපගනත්වා මානෙ තබ්බාති උපමා, උපමානොපමෙසනං සාධාරණධමෙමා වුතො—වුතං හි “උපමානොපමෙසනං සධම්මතං සියොපමා”ති අනෙතාති සමිපෙ.

විසෙසනතො අඤ්ඤා පදමඤ්ඤාපදො, තස්සපේඛා අඤ්ඤා සද්දපේඛා; බහුවො විගයො යස්ස සොති අඤ්ඤාපදත්ථාධාන මතතතාස වුතං නතිඤ්ඤාථා—ඵත්ථ හි තග්ගුණතග්ගුණසං විඤ්ඤාණවසෙන දුට්ඨො, තථා භූලාභිභවාධිකරණවසෙන—තත්ථ තස්ස ගුණ තග්ගුණ, තස්සෙවවනෙතොඤ්ඤාපදපේඛා තිද්දසිතෙ, තස්සඤ්ඤාපදත්ථස්ස යෙ ගුණ යාති ව විසෙසනාති තෙසං සංවිඤ්ඤාණං ගගණ. තග්ගුණසංවිඤ්ඤාණං, අථවා තෙ ගුණ යස්ස සො තග්ගුණෙ, තග්ගුණපුත්තස්සඤ්ඤාපදත්ථස්ස සංවිඤ්ඤාණං න ගුණවිරතියාසාති තග්ගුණසංවිඤ්ඤාණං; තතො අඤ්ඤා අතග්ගුණසංවිඤ්ඤාණං; යත්ථ බහුබ්බිතිසමාසෙ අඤ්ඤාපදපේඛා විසෙසන පේඛා සග ගයනතෙ සො තග්ගුණසංවිඤ්ඤාණෙ, යථා ලමකණ්ණානිතයෙති; යත්ථ සො අපේඛා විසෙසනපේඛා විරතීතො ගයනති සො අතග්ගුණසංවිඤ්ඤාණෙ, යථා බහුධනමානයෙති; ඵත්ථ ව බහුධනසද්ද්‍ය පුරිසස්ස උපලක්ඛණ්භාවෙන ගතිතා, නග්‍ර ව වාකොසු යතසද්දෙතෙව පධානගුතානං විහාරාද්දත්තං වුතන තතා සමාසෙ පුන විහාරගගවාදිගගණං න කතතබ්බතති, තං න, වාක්‍ය සමාසානං සද්දනතරතතා.

තථා වාගු.

“සද්දනතරතතා වාකොසු විසෙසො යදි විස්සතො

සමාසොයමපි අඤ්ඤාච සාමඤ්ඤායාහිධායකො”ති.

ආභිනොති පුජිතො වඩ්ඪිතො සන්දිපිතොතාපේඛා වා; ඉච්ඡමන තික්කමම තස්සා වා අනුරූපතති සමෙච්ඡං; පනුතාසද්දෙ මහනත පරිසායො සොපි ගුණසද්දෙයෙව අඤ්ඤාපදත්ථපුලලිඛෙන ත සො ගතතා පුලලිඛෙනා, ජතො. ඉත්ථස්ස භාසිතපුමිත්ථ පුමාව මෙති ඉත්ථස්ස වතනමානෙ භූලාභිකරණෙ පදෙ යදි යා ඉත්ථ පුබ්බිභාසිත පුමා සා පුමාව දඪ්ඨිබ්බාති පුමසද්දෙ විස දඪ්ඨිබ්බා; පුමවාචකස්ස සද්දස්ස යං රූපං තං භොතිති වුතං භොති; භාසිතො පුමා යාය සාති විගහතො; පුමවාචකා සද්ද ඉත්ථවාචකෙති, යොගතතා ඉත්ථිලිඛිතා ගවනති තෙසෙව පුන පුමාවකෙති යොගතතා පුලලිඛිතා ජානාති

වරපැයෙකු, තිත්තිපැයෙකු මාණවෙති හොඳි, පුංචාවකානමෙව
පුංචාවෙ හොඳි න ව නිසතිත්තිවතානං, නමො කරුණබසුලො
පැයෙකු නරකො සමාධුතො සමාධනං සැයෙකු තිත්ති සමාධුති
විනමං දුතං පැයෙකු පැයෙකු හොඳි—යපෙවං බුහුණකසැයෙකු
බුහුණදුරිකාවාදිසු බුහුණදුරිකාවාදිසු බුහුණදුරිකාවාදිසු
සියාති—වුට්තෙ—බුහුණදුරිකාවාදිසු බුහුණදුරිකාවාදිසු
නම්සිරිසාදිගුණිකං නිමිතං කතා රාජදබ්බි බුහුණදුරිකාවාදිසු
පි ආජිවසිලාවාදිසු බුහුණදුරිකාවාදිසු නිමිතං කතා බුහුණදුරිකාවාදිසු
පවත්තතා තංගුණිකාවාදිසු නෙසං බුහුණදුරිකාවාදිසු ව
ගුණවාවකොසෙව හොඳිති—වුහුණදුරිකාවාදිසු හෙතං “බෙත්තානදිසිපතිති
බො වාසෙසා බුහුණදුරිකාවාදිසු බුහුණදුරිකාවාදිසු තතිසං අකුරං උපතිති
තතති”—පුමො පුමාති පාඨො ඵ්ඨ දෙවරාජෙ දෙවරාජ ඉති සියාති
ආත කිට්ඨි සමාසනෙතවාදිං—පාලියමන දිසෙති දෙවරාජති, රාජස
බසදු අකාරනතාපි සිසො න දිසෙති—පවත්තා බමො සස
සො පවත්තබමො, ගම්මානා බුහුණදුරිකාවාදිසු සො ගම්මානාති, රාජදි
පාඨො සියාකාරො සැයෙකු සැයෙකු, සුගතිපුගතිසුගතිසුගතිසු
සසකතානුසාරෙන උදුහුටා, පාලියමන “පුමං පාඨො කොකනදං
සුගති, පුගතිසු අසුචි කාසො”ති උදුහුටං—බුහුණදුරිකාවාදිසු
සසොති විගහතො, බුහුණදුරිකාවාදිසු සසොති විගහතො, බුහුණදුරිකාවාදිසු
කතතාරො සසො සො බුහුණදුරිකාවාදිසු පාසාදු; සදුසිකා අත්තා
කො හොඳිතිකත අත්තාසුති—වාසදුසසොති වාසදුසසොති සසො
තතතා වුහුණදුරිකාවාදිසු.

වසෙ — සමුච්චයසදුසසො හාවසාධනතං ආත පිණ්ඩිකර
ණනති; බුහුණදුරිකාවාදිසු බුහුණදුරිකාවාදිසු වුහුණදුරිකාවාදිසු හොඳි—සමුච්ච
යො අත්තාවසො ඉතරිතරයොහො සමාහාරො ව වසදුසසොති—
තත් සමුච්චයාවසෙසු නෙකත්තාවසො සමුච්චති, සාධන
මෙකං කිරිසං වා පටිච්ච කිරිසාසාධනතං අතරුපහෙදෙන
විසදුසසොතිතො—තත් දෙවදනො පටිච්ච ගුප්ති තිඬිති සසති
වාති සාධනං පටිච්ච කිරිසාසං අසදුසසොතිතරපෙකතං අතර
රුපහෙදෙන විසදුසසොතිතා බවෙ බද්දෙ පලාසෙ ව ජියුති කිරි
සං පටිච්ච අතරුපහෙදෙන අසදුසසොතිතරපෙකතං සාධන
තං විසදුසසොතිතා ව වෙදිනබ්බි—තත්තො පටිච්චයාවසෙ
විසිසතෙ අපරො ව ගුණිහාවෙන අනු පටිච්ච පටිච්චයාවසෙ
ආවසනති කතා, පාඨො සිකාවර හාවො වාසෙති, සිකාවර
නමෙති පටිච්චයාවසෙති තත්තො නෙතරං බහිරිසතතා, සදි
හාවො පසසි තදු නාපසසෙති එත්තු හාවසානසං සිකාව
රනමපෙකතෙ නෙතරං තංවිනාපි තදුනුඬානතො—සො හි සදි
හාවො පසසි නාපසසෙති නො වෙ සිකාවෙ වරතිති—ඉතර
වසෙ තු සමුච්චති—නෙසු අසදුසසොතිතරපෙකතාවසෙවසෙදුහු

තො ඉන්ද්‍රිතරයොහො ඉතර ත ඉතරෙන යොගොති කතො,
 යථා සාරිපුත්තමොග්ගල නි. 3, අස්ස පනාචංචපපධානතො ඛු
 වචනමෙව—එත් ව සාගවරංචසෙන සාරිපුත්තසඥො මොග්ග
 ලොනසො හොති මොග්ගලොනසඥො සාරිපුත්තසොපිති අඤ්ඤ
 මඤ්ඤාඤොපාදනතො සුගපදාසිකරණවචනෙ සතිවඤ්ඤාසොති—
 සොසමධිකරණසමුදයො උභයපදානුගතඋභයත්වසෙන වතුබ්බි
 ඛොපි සුගපදානුබ්බිසා පරිපිණ්ඩිතමානො වාසොති—අඤ්ඤමඤ්ඤ
 සාපෙක්ඛානමෙව තිරොහිතාවසවභෙදො සමුදයපපධානො සමා
 හාරො, සමාහරණං බුඞ්ණා ඛුත්තනමෙකිකරණනි කතො—යථා
 ඡතනුපාහනගති—අස්ස ප න සමුදයපපධානතො එකවචනමෙව—
 වෙව වෙව වඤ්ඤාති අන්තගතොයං වඤ්ඤදෙස උභයත්වපපධාන
 තො—වසඥො වෙත් ලුත්තනිඤ්ඤො—අභිකථාවරියා හි සමාහාර
 වඤ්ඤ පුල්ලිඛිතමිඡන්ති, යථා “යච ධම්මවිනයො තිඪති”ති,
 “යතකං කාලං ධම්මො ව විනයො ව ලජ්ජගලෙසු තිඪති”ති
 විනයවිකායං වුත්තං—ඛුත්තවචනවිසයනති හෙතා නපුංසකෙකතත
 සා විධානතො වුත්තං; නථාසඥෙන නපුංසකෙකතතං ආකඛිති-
 වසඥෙන කිවි නපුංසකතතං නිවතති යති යථා ධම්මවිනයො
 ඡන්දාරිපුඤ්ඤා ආධිපත්තිපරිචාරො පටිසංකිපවතති යනති—අභිගයඥො
 සමුදයවචනො; චිත්තොති අඤ්ඤමඤ්ඤපඤ්ඤාතිකතො, ආරො ව
 සත් ව ආරසන්ඨි, එකතො අඤ්ඤායනමෙතෙසු බ්‍රාහ්මණෙසුති
 එකඤ්ඤාසනා, කථෙත වුත්තං විදනති අධිකනති වා අසමිනති
 කථො; කලාපෙන වුත්තං විදනති අධිකනති වා අසමිනති කලා
 පො, නථො ව කලාපො ව කථකලාපං; ඛුත්තවිභවනති ආදිසු
 විස—ගන්තිරුක්ඛාගං වසෙන වඤ්ඤාති විජාරිතො නෂ්ටවසෙන
 පන සද්දා සකතො—විභාසා රුක්ඛනිණ්ණසුඛධම්මඤ්ඤාජනපදාදි
 නම—පුබ්බසුත්තස්ස නිවිත්තො විභාසාති විභාසාසඤ්ඤා පාත්තො
 වුත්තං පා හොතිති; අද්දබ්බානනති සභාවධම්මානං,

අබ්‍යසිභාවසමාසං දසෙසති අබ්‍යසමාදිනා, අසකපදවිග්ග
 හෙනසොව වුත්තො—අධිසඤ්ඤා පන පරතොවභිත්තො
 ධාරෙ චත්තමානස්ස තංසමානාධිකරණෙන සත්තමානෙන
 නිත්තිසඥෙන සමාසොති දසෙසනුමාග අධිසඤ්ඤානෙවිදිං—
 නිවසමාසානමඤ්ඤපදෙන විග්ගහො අසකපදවිග්ගහො පා
 සුත්තො අඤ්ඤාථා අනිවිදනාපතතිත්තං නිවසමාසනනාති—
 අධිසඤ්ඤවචනියස්සාධාරණස්ස සත්තමියා වුත්තතො ආග ආධාරණ
 නාසනති—පදනතරෙන අසකපදෙන අනත්තනිසපදෙන විග්ග
 හො පදගතරවිග්ගහො—යථා නගරස්ස සමිපනති අඤ්ඤපදවාසො
 සමිපසඥොග්‍රපසඤ්ඤවචනියස්ස වුත්තතො උපසඤ්ඤ නපසුරු
 නො, නථා ඉත්තිසු කථා පවත්තො අධිත්තිති එත්තාධිසඤ්ඤවචනියස්සා
 ධාරණියස්ස සත්තමියා වුත්තතො අධිසඤ්ඤ නපසුරුරුනෙ—සමා
 සපදෙන පවත්තනක්‍රියාස වුත්තතො සා නපසුරුරුනෙ, අබ්‍යසුත්ති
 සනති වාසාමාග — උපසග්ගනිථානසුබ්බසො අබ්‍යසිභාවො—
 උපසග්ගනිපාතො පුබ්බා පධානා නදන්තස්ස පධානතො යස්සාති
 විග්ගහො.

වුහනව:

“උපෙව නාමාඛතානං අභං සජනති පාදසො
 සමා නෙ උපසග්ගාති වුහනා තඤ්ඤාති විඤ්ඤාති
 පදදෙ ව පදනෙත ව පදමජේකා කචි යනො
 නිපනනති තසමා වුහනා නිපනනාතිධි වාදසො”ති

උපසග්ගනිපාතපුබ්බකානමෙව සද්දනං නිව්වසමාසො හොති
 තාඤ්ඤාසනති අධිපාසො — නපුංසකලිඛෙතාව දඨබොති
 සෙසො, සමුත්තප්පධානතතා අධිත්තිසද්දසාපි ආත සද්දිනාති,
 අධිසද්දසානෙකත්තතා ආත ඉධාධිසද්දෙවොදිං, කිනති ආතභුජි
 සනති—සමිපං නාගරසාති අසකපදවිග්ගහො නිව්වසමාසතතා,
 පච්ඡත්තමාත අනුපුකෙබා ථෙරානිනති — සථාසද්දසානෙකත්ත
 තතා ආත අනනිකාමෙමති—නගු වාගු නිව්වසමාසතතා අසක
 පදවිග්ගහෙන හවිතබ්බන්තකහ විවිජාසනති—සාවසද්දත්තමාත
 අවධාරණෙති—අවධාරණං නාමෙතතකතාපරිච්ඡදො, අවධි
 අභො ආකාරො, අවධි ව මරියාදහිවිධිහෙදනො දුට්ඨො, තත්
 මරියාදු කිරියං බහි කතො පවත්තනති තං දසොතුං ආ සබ්බතො
 වොදිමාත—ආසද්දත්තමාත මහිසාදසනති, මරියාදසද්දෙ පරිච්ඡ
 නතොති ආත ච්ඡත්තමානෙවොදිං—සබ්බතං විනාති තදත්තමෙව
 පාකටං කරොති; අහිවිධි පන කිරියං බ්‍රහ්මපෙචා පවත්තනති තං
 දසොතුං ආ ජලගෙනවොදිමාත—අහිවිධිසද්දො බ්‍රහ්මපනතොති
 ආත ග්‍රහ්මානෙවොදිං—තදත්තං විවරති ජලගෙනනා සහෙති—
 සබ්බසුත්තානං ඤාපකතතා වාචොපි සුඤ්ඤාති ආත ආසද්දසො
 ගෙවොදිං.

පාදිපුබ්බපදකමධාරයං දසොතුං උත්තමොති වුහනං;
 පසද්දො පධානත්තවාවකොති ආත උත්තමොති, පධානො පචරො
 වා විරො පචරො, උත්තරපදත්තප්පධානතතා කමධාරයො එව
 හොතිති යොජනං—අධිමාසාති ආදිසු අධිසද්දො විස අහිසද්දො
 සහ සාධනෙන වුත්තියාදිකිරියං වදනති විසිකො බමෙමාති වුහනං.

ඤාපුබ්බපදකමධාරයං දසොති ඤාපුබ්බතනති—මධුරසිතිබගුණහාව
 තො ඤාපුබ්බතං; අධිකත්තමාත බහුච්චතෙනනාති, සිලාදිගුණහාවතො
 ඤාපුබ්බතො පුර්වසොති වුහනං; සුරාතං නාවතියං සාතං දෙවතං නිඛ
 වෙරිහාවෙන පටිපක්ඛතතා පුබ්බදෙවො අසුරාති වුච්චනති—පුබ්බ
 පදත්තප්පධානො අබ්‍රාහ්මණවසමාසො පරපදත්තප්පධානො කමධා
 රයසමාසො උග්ගපදත්තප්පධානො වසො අඤ්ඤාපදත්තප්පධානො
 බහුබ්බිති සමාසො ව ඤාපුබ්බතනතො

ඉති පරමවිපුබ්බසාධුච්චිවිජිපට්ටිමණිනෙන උත්තමමධගලොති
 ගරුහි කතදගරනාමාහිධෙයොන මහාවෙසකකරණෙන
 සපරපුබ්බිතෙසිතා ත්විට්ටකමහාවෙරෙන කතා
 සමාසමාලාචනාරජකා සමතතා.

න බි න ව න් න නා.

එවං ඡබ්බිධං සමාසං දසෙසනා ඉද්දනී පටිපනනකානං නිසබ්බ
නං හිනං අනෙකත්ථනාං නානාපච්ඡෙදිප්පකිණිණි. තඛිතං
දසෙසනො වා ඡුප්පෙවෙති ආදිමාග—තත්ථ තඛිතනති පට්ඨයා
යනනනනා සද්දන්ධගමස්ස තෙසං අපච්ඡාදිනං හිනො අනුකු
ලොති තඛිතො, ඡුද්දිප්පව්වයො; ගොහනාදිති ගව්වබ්බනනා
තෙසං ගොහනාදිනං සද්දගණනා හිතොති වා තඛිතො; අන්ධාපි
ගමාය පටිපනනානං තදන්ධසාධකනනා වා තෙසං සවනාසීද්ධනනා
නං සිසානං හිතොති තඛිතො; පච්ඡායනනසාධකනනා වා තෙසං
වුඤ්ඤාදිනිප්පාදකානං ඡනනං කාරකානං හිතොති තඛිතො; තස්මා
නිව්ධිප්පිගතො පරං සුඤ්ඤා සහිතො උපකාරොති වා තඛිතො—
සො පනෙස නිව්ධො සාමඤ්ඤායාසගාව්වසෙන, තත්ථ හි පනන
රස විධො තඛිතො, ගොහන තරගඤ්ඤා රාගාදි ජනකදි සමුත්ථාන
උපමා නිසිඤ්ඤා බහුල සෙඨ පකතී පුරණ විභාග තදස්සත්ථි සංඛක
නං වසෙනාති—තත්ථ නිව්ධො ගොහනතඛිතො උක්කඨමජ්ඣමහි
නවසෙන—තනුකකථො යථා, වාසිථො ගොහමොතොවමාදි—
මජ්ඣිමො යථා, වාසුදෙවො විජේජාගොවමාදි—හිනො යථා,
භාරවාජොගොවමාදි—තස්මිං හි අපච්ඡෙදෙ සමතිනිව්ඨා ඡුද්දසො
වාදස්ස පච්ඡයා.

“වාසිථො ගොහමො වෙව කච්චානො අග්ගිවෙස්සනො
මොග්ගලානො ව නාදි ව උක්කථො ගොහනතඛිතො,
වාසුදෙවො ව විජේජා ව සකථො නාරදෙපි ව
ගොහෙනසො මජ්ඣිමො නාම හිනො කණ්ණාදිගොහන
කො”ති.

තරනාදිමහි එකො ව, රාගාදිතඛිතෙපොකො, ජනකදිතඛිතෙ
වහ්නාරො, සමුත්ථතඛිතෙ වහ්නාරො, ථානතඛිතෙ එකොව ඊයස්ස
ව්වයො, උපමාතඛිතෙ එකො, නිසිඤ්ඤාතඛිතෙ එකො, බහුලතඛි
තෙ එකො, සෙඨතඛිතෙ පච, පකතීතඛිතෙ එකො, පුරණතඛිතෙ
පච, විභාගතඛිතෙ වෙ, තදස්සත්ථතඛිතෙ නව, සංඛකතඛිතෙ
එකො, අබ්බයතඛිතෙ එකුන්ධිංස—සෙසාපිදං, ථානනාදසො—
භාවතඛිතෙ එකාදස්ස යථා, ඡුක නන තා නනන ත්ථ නි ඡුක ඡුක
ඡුල ඡුක ඡු ඉති—ප්ථප්පච්ඡයො යථා, පොථුර්ථනත්තනකදි—
ඡුලප්පව්වයො යථා, පොථුර්ථනිලනනකදි.

වුත්තං හි.

“සාමඤ්ඤායාසගාව්වයං නිව්ධං තඛිතං මතං
සභිබ්බො පුත්ත විජාරා අජ්ඣකපිට්ඨරිත”නාති.

මා ණපවෙව් — අපවවමිවෙව්හසමි. අතේ ඡඬානනා සද්දු
ණේ හොති වා විකපෙපනාති සමකො—තත් ඡඬානනාති ඡඬි
අනනා එතසසාති ඡඬානනා සද්දු තසා; සද්දුති සද්දුතො
ලිඛගතොති අතො; ණේ අසස අසති ණේ, පවයො; සො ඡඬා
නනා පටමතො ලිඛගතො. ඡතො උභයත්ථං ගණනාති දුතියතො
තොහස්ත්ථං.

තෙන වුතනං.

“වසිඬසස අපවනනි ඡඬානනා ණදසොහස්ත්ථං

ඡතා පටමතොපවතෙකං ගණනාති තොහස්ත්ථං”නි.

තත් වසිඬසස අපවනනි ඡඬානනා ලිඛගතා ඡතා ණදසො
උභයත්ථං ගණනාති උතනං කරොනාති මජ්ඣෙ උපනනා ණද
සො විනනං වාචකාතාසො, දුතියතො අපවතො ඡතා ණදසො
එකං අපවත්මෙව ගණනාති තොහස්ත්ථං, පවත්මතො උපනනා
එකමෙව වාචකාතාසො—සප්පවසපදං තඤ්ඤං නාම හොති.

වුතනං හි.

“සමාසො පදසංඛෙපො සප්පවසපදං පන

තඤ්ඤනාති ව නානාත්මභිනත්මපලකකියෙ”නි.

තසසො—විභතතාදිලොපං කත්වා නානාපදනං සමසනං
සංඛිපනං එකපදත්තපගමනං සමාසො නාම හොති, සප්පවස
පදං පන පදප්පවසසංඛිපනං තඤ්ඤං නාමාති ව උභිනනං සමාස
තඤ්ඤානං නානත්තං විසෙසමිතනං උපලකකියෙ උපලකකියකි-
තඤ්ඤවසෙත හිතෙන සතිපි භිනනොථො එව.

වුතනව සද්දුත්ථෙදවිනනාහං.

“හෙදිතො තඤ්ඤාඛාතකිතකාදිකපවසෙ

සමාසෙ සසාදිකෙ ධාතුලිඛෙත වතො පභිජ්ජතො

විකො තිකො වතුකෙකා ව පවකො වාපි විඤ්ඤානා

අතො සද්දසස විඤ්ඤාසෙක සද්දුගෙදත්ථසිනා

වාචකතනිත්තිලිඛගසසිකාරාදිනං පතියතෙ

සද්දුමතෙනන සද්දුතො විකො පටිච්චි ආදිසු

ඡේතකතනිත්තිලිඛගසසිකාරාදිනං පතියතෙ

සද්දු තෙනන සද්දුතො තිකො පටිච්චි ආදිසු

සකත්ථෙනෙන ගනනබ්බං දබ්බං තනනිසිතමපි ව

ලිඛගමෙසො තිකො හෙදො නිවං සද්දු පතිඬිතො

වතුකෙකා දුට්ඨො මාසජ්ජතොව්වාදො පතියතෙ

සංඛිපවතුත්තො සොව මාසිකොති ව කෙනවි

සලලවිඬොතිආදිසු ණෙයෙක කමමාදිකාරක-

වතුතො සලලසද්දු සාපෙකකිතො සොහතොපි වා

ලිඛගත්ථිවරෙ සුප්පකම්මවාදිසු පවකො”නි.

තත්ව තනිතාවතනිතකාදිකපවටයෙ ව සමාසෙ ව සාදිකෙ
 ව ධාතුලිඛිත ව ගෙදිතෙ හිනෙන සහි අපේ, පභිජ්ජනෙ,
 තත්ව ව වාසිභාදිමගි වසිභසසාපවටනගි පදප්පවටයවසා ගවජ්ජිතක
 දිමගි ගමුතිවසා කාරකවාදිමගි කරණවුටසා සඤ්ඤාදිමගි සඤ්ඤා
 සද්දාප්පවටයවසා රාජපුරිසොතාදිමගි රඤ්ඤා පුට්ඨොති
 විපදවසා පුරිසාදිමගි පුරිසසද්දාසකදිවිහතනිවසා ගවජ්ජිතකදිමගි
 ධාතුවසා පුරිසොවාදිමගි පුරිසලිඛිතවසා ව හිනනං කන්ධා අත්ථ
 ගෙදස්ස දස්සගෙන රුපභිං කරොත්තා කම්මාසාදස්සො අවරි
 යා ලිඛිතධාතුති පකතීහි වදනති—සද්දස්ස විකො තිකො චතු
 කොසා පවතො වාපි අපේ, සද්දගෙදජ්ජදස්සිතා විඤ්ඤාගා වි
 ඤ්ඤාදස්ස-පට්ඨි ඉති ආදිසු පයොගෙසු ඉත්තිලිඛිතස්ස ජ්ඣාරාදිතං
 වාචකතා සද්දමතෙනන ජ්ජපවටයෙ අසමපතෙන සති පටුසද්ද
 මතෙනන පටුගුණඉත්තිදබ්බසමිගුතො විකො සද්දපේ, විඤ්ඤාගා
 පතීයතෙ ඤ්ඤතෙ පටුසද්දෙව පටුගුණිත්තිදබ්බතං විතතං
 වාචකො නද්දිතො වා ජ්ජි සුතෙන අනුචරතමානස්ස ඉත්තිසද්ද
 සාධාරගුතතා ජ්ජපවටයො ඉත්තිලිඛිතස්ස වාචකොති දභ්බං,
 සිවිහතති ගු ඵ්ඨතතසංඛතවාපිකාති, ආදිසද්දෙව වෙත්ති හිකුති
 කඤ්ඤාදයො සංතඤ්ඤාති-පට්ඨිති ආදිසු ඉත්තිලිඛිතස්ස ජ්ඣාරාදිතං
 පවටයනං භේතකතා පටුසද්දමතෙනන ගුණගුතසකත්ඉත්ති
 දබ්බඉත්තිලිඛිතවසා තිකො සද්දපේ, පතීයතෙ, පටුසද්දෙපි ව
 චුතතනිකවටකො තද්දිසුතෙන අනුචරතමානො ඉත්තිසද්දෙ
 නද්දිතො වා අනද්දිතො වාති සද්දමතෙනසෙව ආධාරභාවෙනා
 නුචරතගෙන න පවටයොති සද්දෙති වතතබ්බතා ජ්ජපවටයොපටුමගි
 සනතමෙව ලිඛිතං සිවිහතති ගු සංඛං භේතතනිති, පට්ඨි ගවජ්ජිතක
 ගුගවජ්ජිති කිරියාස කතගුතාවෙපි පට්ඨිසද්දමෙව සමාස නිකොති
 වුත්තං—විකත්වාදිතවාචරියානමපිත්තිපවටයො වාචකො තිකත්ථා
 දිවාදිතගුත භේතකොති තෙසං විසෙසො, ඉත්තිප්පවටයො භේතෙ
 තිතෙනෙන ව පටුසද්දෙ තිකත්ථසෙසසතං විස පුරිසො රුකො
 තකදෙපි තිකසෙව ඤ්ඤතතා තිකත්ථාදෙතෙව ඛපනං මිකත්ථ
 වාදෙනාධිප්පායොති දභ්බං—සකත්ථතති ගුණජ්ජනකදිවෙසසත
 ගුතං සකත්ථව තෙන සකත්ථත ගතතබ්බං ඤ්ඤතබ්බං ජ්ජතදිත
 මාධාරදබ්බව තනතිසිග්ගමපි ඵ්ඨමිද්දෙබ්බ නිසිග්ගං ලිඛිතව අපි
 වසද්දෙ වුත්තතතාසමෙව සමුලෙති, ඵ්ඨො වුත්තනිකො අගෙදෙ
 සද්දෙ හිට්ඨං පතිඤ්ඤා—චතුකොසා සංඛපවතුත්තිකමාදිවතුත්ති
 වසෙන දුට්ඨො ගොති මාසජ්ජතා ඉත්තිදෙ සංඛපවතුත්තිකො
 ඵ්ඨමාසප්පමාණෙන කුමාරෙත මාසසම්බ්බසකත්ථකුමාරදබ්බවිස
 ද්දකාරගුතපුලලිඛිතමාණසංඛතං වසෙන, සංඛපවතුත්තිකොති
 ලබනාමො ලිඛිතපේ, විඤ්ඤාගා පතීයතෙ කෙනපි සමාසාහි
 හිතපේ, අපාකවො තනිතපවටයාහිහිතපේ, ගු පාකවොති වද

නොතොටරියෙන සොව සංඛ්‍යාවතුන්කො එව මාසිකොති පයො
 හෙත පතිසතෙ — සලලවිඩොති ආදිය පයොගෙසු කමමාදි
 කාරකො වතුන්තො විජ්ඣායෙනෙති විඩොති විජ්ඣානකිරියා
 භූතසංකප්පොතං කිරියාසනතිස්සිතමිති දබ්බං නනතිස්සිතං විසදු
 කාරපුල්ලිබ්බං තප්පවයසසාත්භූතං කමමාදිකාරකං වතුන්
 මෙනස්ස වතුකකසාති කමමාදිකාරක වතුන්තො තෙයෙක
 —කෙන විඩො සලලෙන විඩොතාපෙකෙකිත සහ පවත්ත
 නතො වා සලලෙන විඩොති පාළිමහි යොගතොපි වා සො සලල
 සද්දො චූරතො, ලිඛන්තිවරෙ ගන්තෙ සුප්පෙන කීතං භණ්ඩං
 සුප්පිකං ඉතාදියු කසනකිරියාභූතසකප්පො කීතබ්බවත්තුදබ්බං
 තනතිස්සිතගුහරකිතනපුංසකලිඛිතං සුප්පපරිමාණභූතා සංඛ්‍යා
 ඉකප්පවට්ඨන්තභූතකමමාදිකාරකො වාති පවත්තං පුරණෙ පව
 කොති පවකො ලිඛගන්තො උදුගවොති.

ණෙනො—පෙ—සද්දසංකොගොති ණෙනෙව පවට්ඨසෙන
 අපවට්ඨස්ස චූරතාතො කපිතතො අපවට්ඨසද්දප්පයොගො අපව
 සද්දලොපො භොතිති අන්තො; තන්ත ණෙනොවති කන්තෙ
 තතිසා; අපවට්ඨස්සාති කමමන්තෙ ඡඪී; වට්ඨනං චූරතාති විග්ග
 භො, චූරතස්ස භාවො චූරතතතං තස්මා; අපවට්ඨිති සද්දො අපව
 සද්දො, අපවට්ඨසද්දස්ස අප්පයොගො ලොපො අපවට්ඨසද්දප්පයො
 ගො; අපවට්ඨසද්දස්සාති කමමන්තෙ ඡඪී; ඡවුන්තාදියො වාචකා, තස්මා
 කමමන්තෙ ඡඪී.

චූරතං හි.

“ඡවුන්තාස්ස තු කමමන්තෙ ඡඪී හවති එකදු

කීතෙ භාවස්ස කමමන්තෙ කන්තෙ ව යථාරහන්ති”

තස්සාපතිසමෙති තස්සාපි චුඬිසියා අතිසමෙ සෙනිති සබ්බෙකා;
 වාසිභාදියුතිවං. චුඬිසී, ඔඵඵපිකාදියු අතිවං. නිලපිතාදිමහි
 න චුඬිසී.

චූරතං හි.

“වාසිභාදියු නිවායං අතිවොඵඵපිකාදියු

න චුඬි නිලපිතාදෙ වචන්තිවිභාසතො”

තස්සන්තො—වාසිභාදියු පයොගෙසු අයං චුඬි නිවා භොති
 වචන්ති විභාසතො වචන්තිවිභාසතො වාසද්දස්ස, ඔඵඵපිකාදියු
 වචන්තිවිභාසතො අයං අතිවා භොති, නිලපිතාදෙ වචන්තිවිභා
 සතො අයං. න භොතිති—නඬිනනනනනා නාමමිම කතෙති වාසි
 භාති සද්දස්ස තඬිනනනනනා වාසිභාති සද්ද තාමිම කතෙති සබ්බ
 භෙකා; තන්ත තඬිතො අතොතො අස්සාති තඬිනනනනා වාසිභසද්දො,
 තස්ස භාවො තඬිනනනනනං, නස්මා—සාමිඤ්ඤාඛායොවට්ඨසෙන
 තිවිධං. තඬිතං දසෙස්සාං නඬිනනනනනාදිමාස—තන්ත අතිබෙසන්ති
 විග්ගතිවට්ඨනා නඬිනා සාමිඤ්ඤානඬිනා සියුං; සමුහභාවන්ත තඬිනා

හිසෙහි අනෙකා සිටු; සකසෙව් විසිනො ඡෙහි පවසො හිසෙහි
 සෙගුසෙහි නිසුංසකෙ නිසුංසකලිබෙහි සිය; නා හු න:පව
 යො පන සකසෙව් වා අඤ්ඤාසෙව් වා විසිනො පියං ඉත්තිලිබෙහි
 සිය; ධාදිථංපච්චසන්නකා ධාදිථංපච්චසන්නා යෙ නඤ්ඤා හෙ
 නිසානා සිසුනති සභායො—නන් අභිධෙයාලිබෙහිවිහනතිවචනාති
 අභිධෙයායොව දබ්බසොව ලිබෙහිවිහනතිවචනං එතෙසනති අති
 ධෙයාලිබෙහිවිහනතිවචනා නිසා; තෙ හි වාචලිබ්බා.

වුත්තං හි.

“නිලාදිගුණනාමච බහුබිබිති ව නතිනං

සාමඤ්ඤාචුත්තනිවාදි කිත්තනං වාචලිබ්බිකා”නති.

තසාසො—වාචලිබ්බිකං නිලාදිගුණනාමං භොති; නා
 බහුබිබිතිසමාසො නා සාමඤ්ඤාචුත්තනිත්තං නා අනිත්තාදිපදං
 නා කිත්තනනාමං භොතිති—නන් වාචලිබ්බිකනති වාචසොව
 අභිධෙයායොව දබ්බසොව ලිබෙහිවිහනති වාචලිබ්බං පදෙව
 වාචලිබ්බං; නිලාදිගුණනාමං වාචලිබ්බං, නිලො පුරිසො නිලා
 ඉත්ති නිලං නිසුංසකනනාදි—බහුබිබිතිසමාසො වාචලිබ්බා දස
 බලො සන්තානාදි—සාමඤ්ඤාචුත්තනිත්තං වාචලිබ්බං වාසිභො පුරි
 සො වාසිභො ඉත්ති වාසිභො නිසුංසකමිත්තාදි—අනිත්තාදි වාචලිබ්බං අනිත්තා
 රත්තනාදි—කිත්තනං වාචලිබ්බං පුඤ්ඤකාරො පුරිසො, පුඤ්ඤ
 කාරි ඉත්ති, පුඤ්ඤකාරං කුලමිත්තාදි—නන් තතිතාහිධෙයාලිබෙහි
 විහනතිවචනාතිමිත්තා සාමඤ්ඤාචුත්තනං දසෙසති, සමුග්ගාච්ඡති
 එන් භාච්ඡතිමිත්තා භාච්ඡතිත්තං, ධාදිථංපච්චසන්නකාතිමිත්තා අබ්බස
 නතිත්තං, වාසිභොනාදිපසොගෙ ඤ්ඤිඋත්තො විසෙසොව භොති.

වුත්තං හි.

“තඤ්ඤානපසොගෙහිධම්මිකො හික්ඛු පචමො

අක්ඛරො ඝාතිකොභාරො දක්ඛිණේ සෙක ව බ්බාහිමේ

ගොත්තජාති නා රුක්ඛවා දෙසො භෙදිකො නරො

ඉව්වාදිකෙ විසෙසො ව චුත්තො වා ඤ්ඤිකොගතො”නති.

තසාසො—තඤ්ඤානපසොගෙ තඤ්ඤෙන ඤ්ඤිකා උත්ත
 පසොගෙ අභිධම්මිකොති ආභිධම්මිකො හික්ඛු කත්තරි, පුරති
 එතෙක තකාරාදිනාති පුරණෙ පචනනං පුරණෙ පචමො අක්ඛ
 රො කරණේ, සංසස්සාති සංසභො අනනාදිකො සකෙත සං
 සභො ඝාතිකො කමෙම, දක්ඛිණ අරභති සසො බ්බාහිමිසසාති
 දක්ඛිණේසෙක බ්බාහිමේ සමපදන, හවනති බ්බිසද්ද එතාස
 ජාතිසාති භාවො ගුහනං භාවො භොත්තං ජාති අපාදනො,
 රුක්ඛො සසමි අත්ති රුක්ඛවා දෙසො අබ්බසරණේ, විණ්වාද
 නං සසො සිප්පනති වෙණිකො නරො සාමිමිහි ඉව්වාදිකෙ අති
 පුරණදිකො විසෙසො ව වා ඤ්ඤිකොගතො වා ඤ්ඤිකොගතො
 බ්බුත්තසස වුත්තනො ඤ්ඤිපසොගෙහිධම්මිකොති—නතිසාදිච්ඡි
 තනාත්තභුත්තකත්තාදිවිසෙසනං දිපෙත්තො දුසිකනනාදිමාහ.

“දුස්සකං හත්තමං නාවිකො පොසොහිධමච්ඡිකො
 හික්ඛු සොවග්ගිකං කමමං පබ්බතෙයක ව භුතනදි...
 කාසිකා වෙදනා වාසිභොගාදිසු විසෙසනං
 දෙන වාතඤ්ඤාගස්ස වුත්තතො උත්තමුච්ඡතෙ” කියා

තසසන්තො—දුසෙන සතං දුස්සකං හත්තමං කතාරි, යො
 නාවාය තරති නාවිකො පොසො කරණේ, ආහිධමච්ඡිකො හික්ඛු
 කමමෙ, සුච්ඡි අග්ගං උත්තමං සුවග්ගං. දෙවතවනනායකෝ සුව
 ග්ගාය නිබ්බතනාරභං කමමං සොවග්ගිකං සම්පදානෙ, පබ්බත
 තො පතිතා පබ්බතෙයක දුග්ගායනදී අසාදානෙ, කායෙ නිසුත්තා
 කාසිකා වෙදනා ඔසාසෙ, වසිභිකාපචං වාසිභො පුත්තො සාමී
 මහි, ඉඛාදිසු සත්තසු පයොගෙසු තනියාදිවිගතාන්තරා. කතනාදි
 විසෙසනං සෙනාදිසුත්තසු කරණද්වවනමපෙකතිචා වුත්ත
 තො තද්ධිතංවිසෙසන වුත්තනති.

විකප්පවිධානනා—පෙ—වසිභාසවවනතිපි හොතිති විකප්ප
 විධානතො තද්ධිතෙන සමාසස්ස අවමංග. බාධාය භිසෙධන්තං
 අභාවා අභාවතො වසිභාසවවනතිපි උද්ගරණං හොතිති අන්තො;
 තත්ත තද්ධිතෙනාති ඡභිකේ තනිතා, තද්ධිතස්සාති අන්තො; සමා
 සස්සාති කමමෙන් ඡභි; වසිභිකා අපචං වසිභාසවවනති ඡභිතප්පරිස
 සමාසො, අපචසද්දස්ස සාමඤ්ඤාචාසකතො අපචසද්දෙ තිවිධ
 ලිඛිතා භිද්ධිසතිති දසෙකතුමාහ සාමඤ්ඤානාදිං—සාමඤ්ඤා
 අතිවතෙ අධිප්පෙන සති සද්දෙ ආවර්සෙන භිද්ධිසතෙ පකාසි
 සතෙ පුමින වා නපුංසකෙන වා, අපි සද්දෙන ඉන්ද්‍රියා වාතාන්තො
 සද්දසන්තදි ආවරිතා පිටං ඡතිංසුති අන්තො—අකාරගතතොති අකා
 රො අන්තො අස්සාති අකාරනතං ලිඛිතං තත්තො; තත්තාතිවිසි
 භිකේති තස්ස අස්සස්ස ඡති තත්තාති, තාය විසිභො තත්තාතිවිසි
 භො, සොසෙවන්තො තත්තාතිවිසිභිකේති තත්තො; අහිධමමච්ඡිතෙති
 වාතො අහිතිකරිතායධානතො අබ්බස්ස භිකාදිකො තද්ධිතො
 වාචකො නාම.

වුත්තං හි.

“තද්ධිතො සතතිමං දබ්බං සද්දසතතිසභාවතො
 ක්‍රියාමුඛෙපි ආබ්බතෙ හිසෙකං වුච්ඡිති වුච්ඡතො” කියා

තසසන්තො — අධිතෙති ආබ්බතෙ ක්‍රියාමුඛෙ ක්‍රියාපට්ඨානෙපි
 සති සද්දසතතිසභාවතො භිකාදිසද්දස්ස සතතිසභාවතො සතති
 මං දබ්බං කතනුසතතිමතං හික්ඛුදබ්බං තද්ධිතො භිකාදිතද්ධි
 තො හිසෙකං වුච්ඡතො වුච්ඡිති අපවාචානාන්තො—වාරෙ භිසුත්තො
 දෙවාරිකො, එත්ත මාසුන්තමාහමො. භිකෙති වකාරතො පුබ්බ
 ඔකාරානමො.

තෙන වුතනං.

“යානෙති වචනා වෙස සුනමාදෙසභුතතො

සවෙති පුබ්බෙව එ ම වුබ්බෙයො හොගති ආගමා”ති.

භසසන්තො—එත් සුතො යානෙ ඉති වචනා ව සුතං. ඉතා ඉ කාරානං ආදෙසභුතතො ආදෙසභුතෙති සවෙති සකාරවසාරෙති පුබ්බෙ එව ආදිමති එව එම වුබ්බෙයො ආගමා එම වුබ්බෙයො ආගමා හොගතිති.

ඉද්දති ණ්ණාදිපථවසෙන වුතනං. පවතතිතිමිතනං දසෙසාගුමාහ හොගතිවමාදි.—තත් අස්මා සද්දපථවතතිතිමිතනතො වැද්දිද්දා ව වැද්දිද්දාණති ව හොගති හවතති සමා නස්මා හාදො නාම; සො හාවො සද්දවුතති යා නිමිතනාහුතං. සද්දපථවතතිතිමිතනාහුතං නාම ව ජති ව දබ්බ ව ක්‍රියා ව ගුණෙ ව හවතිතාන්තො—එත් ව වැද්දිවමාදිකො සද්දො නාම. පවතතිතිමිතනං කතො දබ්බසස වාචකතො සද්දපථවතතිතිමිතනං නාම—මනුසොවාදිකො ජති. පවතතිතිමිතනං කතො දබ්බසස වාචකතො සද්දපථවතතිතිමිතනං නාම—දුෂ්ඨිතාදිකො දබ්බං පවතතිතිමිතනං කතො දබ්බසස වාචකතො සද්දපථවතතිතිමිතනං නාම—පාචකොතාදිකො කිරිසං පවතතිතිමිතනං කතො දබ්බසස වාචකතො සද්දපථවතතිතිමිතනං නාම—නිලනතාදිකො ගුණං පවතතිතිමිතනං කතො දබ්බසස වාචකතො සද්දපථවතතිතිමිතනං නාම—සමයො සමකිදබ්බෙන සද්දසුතිජතියා සද්දිසභාවුපමා* සද්දිසදබ්බෙන ගයනති.

වුතනං හි.

“සමකිදනා හි සමකිදො තස්සිතතො සරූපකං.

ජාතක සද්දසස ජාතිතො සාදිසං. සද්දසෙන වා”ති.

තත් හි තදමිතො සමං තස්සිතතො තස්මිං සමබ්බිදබ්බෙ සනතිසසිතතො සමබ්බිදබ්බෙන සමබ්බිදො ගයනතෙ සද්දස දබ්බෙ ගතිතසද්දසස සුතිජතිතො ජාතො ජාතියා සරූපකං සුති ගයනතෙ නාන්තො—සද්දපථවතතිබ්‍රහ්මපතතිවසෙන සද්ද වාචකා නාම.

වුතනං හි.

“විගහභාවිගහන්තො සෙ නිමිතනානාහු ණ්ණාදයො

තනො භාවත්වාපිභතා තථා සාධුසකත්තෙ”ති.

තත් ගව්ජනීති හොවාදිවිගහන්තොහුබ්‍රහ්මපතතිතිමිතනන්තො සෙ සද්ද ව අවිගහභතසද්දපථවතතිතිමිතනන්තො සෙ සද්ද ව බ්‍රහ්මපතතිතිමිතනසද්දපථවතතිතිමිතනාති ආහු වුමනති තනො තෙති සද්දවසෙති ණ්ණාදයො තබ්බපථවසා භාවත්තස වාචිතො හොගති සාධුසකත්තෙ සාධුසෙ ව සද්දසුතිවිසෙසනන්තො ව තථා ණ්ණාදයො හොගතිතාන්තො—නිමිතනසාරූපානුගතනති නිමි

* “සද්දිසභාවුපමා” ඉති පොත්තෙක.

නතස්සරුපං ආරම්භවසෙන අනුගමනීති නිමිගතස්සරුපානුගතං; සුභාගතීම්භා භූලාභිකරණං.

වුතතං හි.

“සඤ්චුතනිතිමිතතානු ගතංඤ්ච බුඬි චිත්තතෙන

සඤ්චුතනිතිමිතතන නථා සඤ්ඤ පච්චාතතෙන” යි.

නඤ්ච චඤ්ඤාචාදිසඤ්ඤා චුතනිඤ්ඤා නාමාදියො අනුගතා ආරම්භවසෙන පචිත්තා බුඬි සඤ්ඤා අඤ්ච චඤ්ඤාදිඅඤ්ච චිත්තතෙන නථා චඤ්ඤාචාදිසඤ්ඤා චඤ්ඤාචාදිසඤ්චුතනිඤ්ඤාභූතජාතිකා නථා චඤ්ඤාදිදබ්බි චිත්තතෙනාඤ්ච.

අභූතතබ්බාවං දසෙසනෙනා අච්ඡාචනොත්තාදිමාහ—නඤ්ච අච්ඡාචනො පචාදිනො චඤ්ඤා අඤ්ඤාඤ්ච අච්ඡාචනා භූතස්ස නිබ්බතස්ස යා අච්ඡා පච්චා භොති නායාච්ඡාචනා භවනං අඤ්ඤාඤ්ච අච්ඡාචනා කරණභූතාය නාය භූතාය අච්ඡාචනා භවනං නිබ්බතනි භොති අභූතතබ්බාවං පඤ්ඤා විදුං ජාතනනිති අඤ්ඤා—නඤ්ච අභූතතබ්බාවනි අභූතාය නාය භූතාය භාවො අභූතතබ්බාවො, භං.

ඉති පරමවිසුඛසංඛාතවිවිච්චිතපනිමණිතෙන වෙසකකරණෙන බුඬිකොසොති ගරුභි ගතිනනාමධර්මෙන නවපුරසාම්මිභා රාජස්සාවරියෙන පරිනිවේදිනා ථෙරෙත කතා අයං බාලාවතාරනභිතස්ස සාරත්ථසංගහා නාම මිකා සමනතා,

ආර්ථික චරිතය.

එවං නිවිධං තඤ්ඤාං දසෙසා ඉදං හිතානන්තරං තෙසා
ලිකමනාදිකං ගම්මානකිරියාභිධායකං ආර්ථිකයං දසෙසනො
පම-පාලනාදිමානං. තත් ආර්ථිකයන්ති කිරියං ආර්ථිකයන්ති ආර්ථි
කං, කිරියාලක්ෂණං—කිරියාලක්ෂණයන්ති කිරියාය ලක්ෂණයන්ති
කිරියාලක්ෂණං; ගම්මාන පඨනි ගම්මාන වර්ග විහරනිතාදිකාය
කිරියාය සදායති බොධියන්ති අනෙකා; ගම්මානකිරියාපදං දිසා
හි ඉදමානකයන්ති සදායන්ති වුතං. ගොති-කිරියා ලක්ෂණයෙන
සාති වා කිරියාලක්ෂණං, යථා නාමිකානං සමාභිධානමුපලක්ෂ
ණං. එවං ආර්ථිකයාසාපදාලක්ෂණං කිරියාභිධානන්ති අනෙකා.

තෙත වුතං.

“ආර්ථිකයන්ති ආර්ථිකයං තං ක්‍රියාලක්ෂණං මතං.
තිකාලිකං තිපුරිසං අතිලිඛනං තිකාරකං...
ලක්ෂණයන්ති ක්‍රියාලක්ෂණං ක්‍රියාසහසරං ලක්ෂණං
ක්‍රියාලක්ෂණයා තෙත දඬුවමා තසා විඤ්ඤානා...
ගම්මානකිරියං දිසා ඉදමානකයං පදං
විඤ්ඤායන්ති නාමසං විකාය විඤ්ඤානා මතං...
කිං කරොසිති පුඬුසං පවාමිව්වාදිනා අයං
පතිවාපාය දුතෙත ක්‍රියාවාපකතා මතං...
නාමිකානං යථා සමාභිධානමුපලක්ෂණං
ක්‍රියාභිධානමානකපදසෙසවම් ලක්ෂණං” යනි.

තත් ආර්ථිකයන්ති ආර්ථිකයන්ති යං ගම්මානපවනාදිකං ක්‍රියං.
ආර්ථිකයන්ති ආර්ථිකයන්ති පකාසෙති යථා ඉති තසා තං පදං විඤ්ඤානා
ආර්ථිකයන්ති වුතන්ති; තං ක්‍රියාලක්ෂණං මතන්ති තං ආර්ථිකයං ක්‍රියා
ලක්ෂණයන්ති විඤ්ඤානා මතං කපිතං පකාසිතං; තිකාලිකං තිපුරි
සං අතිලිඛනං තිකාරකයන්ති තත් තිකාලිකයන්ති අතිතානාගත
පච්චස්සන්තවසෙත කාලතායවනං, තිපුරිසයන්ති පඨමමස්සි
මුතාමපුරිසවසෙත පුරිසතායවනං; අතිලිඛනයන්ති තිලිඛනෙද
රතිතං; තිකාරකයන්ති කානුකූලමහාවචසෙත සාධනතායවනං.
ගොති—ලක්ෂණයන්ති ක්‍රියාසෙතන්ති එතං ක්‍රියාය ගම්මානපවනාදිකාය
කිරියාය ලක්ෂණයන්ති සදායති බොධියන්ති; ක්‍රියාසෙතසාලක්ෂණ
යන්ති ක්‍රියා ගම්මානපවනාදිකා ක්‍රියා එතසා ආර්ථිකයාය ලක්ෂණං.
සඤ්ඤාණං ගම්මාන; යථා කිරියාලක්ෂණයා තෙතාති තසා තසා
ක්‍රියාලක්ෂණයා කිරියාලක්ෂණයා විඤ්ඤානා ආර්ථිකයා විඤ්ඤා

තා පවිතෙන දඬබො පසිගබො—ගව්‍යන්තාදිකං දිසො ඉදමා
 බ්‍යාතිකං පදනති ගව්‍යන්ති ආදිකං පදං දිසො පසිච්ඡා ඉදං පකර
 ණං ආබ්‍යාතනති විඤ්ඤායතිති වචනං න්‍යාසස්ස ටිකාය විඤ්ඤා
 නා ආබ්‍යාතඤ්ඤානා පණ්ණිනෙන මහං කපිතං—කිං කරොසිති
 පුඨස්ස හො පුරිස කිං කමමි. කරොසිති පඤ්ඤං ජනෙන පුඨස්ස
 පුච්ඡන්තස්ස පච්ඡිත්වාදිනා පඨිවාචාය පච්ඡිත්වාදිකාය පඨිවාචාය
 දුතෙන අයං ආබ්‍යාතස්ස ක්‍රියාවාචකතා මනා කපිතා—නාමික
 නං යථා සන්ධානිධානං නාමිකානං පුරිසාදිපදනං යථා සන්ධානිධා
 නං යථා දබ්බානිධානං උපලක්ඛණං හොති ඵලවපි ක්‍රියානිධානං
 ආබ්‍යාතපදස්ස ලක්ඛණං හොතිති අනෙං—කතතබ්බා සිරියා සා
 ඵකවිධා.

තෙන වුත්තං.

“ක්‍රියා ඵකවිධා වුත්තා යා සා කතතබ්බාවතො”ති.

තත්ථ යා කිරියා වුත්තා සා කතතබ්බාවතො ඵකවිධා හෙ
 තිති අනෙං—කිරියා දුට්ඨා කතතුකමමසමවෙනහෙදෙන.

තෙන වුත්තං.

“කතතුකමමසමවෙනහෙදෙන දුට්ඨා මනා”ති.

තත්ථ කත්තුකමමසමවෙනහෙදෙන කිරියා දුට්ඨා විජ්‍යාකාරා මනා
 කපිතානං—තත්ථ කත්තුකමා භාවො ගමනාදි; කමමකො
 භාවො පච්ඡාදි, ක්‍රියාවාවතො සද්ද ක්‍රියාධාතු නාම.

වුත්තං හි.

“යෙ ක්‍රියාවාවතො සද්ද ක්‍රියාධාතුති දිපිතා
 ගවනති දුට්ඨා ධාතු සකමමාකමකත්තො
 කමමාපෙක්ඛං ක්‍රියං ධාතු වදනෙන තෙ සකමමකා
 ඔදනං පච්ඡි ධම්මං භාසනිවාදයො යථා
 කමමානපෙක්ඛං කිරියං වදනෙන තෙ අකමමකා
 නිසිදි තිඨතිවාදිපයොගා විඤ්ඤානා මනා
 විකරණ්‍යහෙදෙන ධාතවො සත්තධා සිද්ධං
 විකරොතති විසෙසත්තං යනති ඵනෙති ධාතවො
 භුවාදි ව රුධාදි ව දිවාදිඤ්ඤාදයො ගණ
 කියාදි ව තතාදි ව වුරාදි වානි සත්තධා”ති.

පම පානෙති පම ඉත්තං. ධාතු පානෙ පච්ඡෙන වත්තතිති.
 අනෙං—පම ඉති සිනෙති පම ඉති ධාතුමති පකතිවසෙන සිනෙතා
 නෙං—භුවාදයොති ඵත්ථ භු ආදයොති ඡෙදෙ වකාරාගමො, භු ආදි
 යෙසනෙත භුවාදයො, අථවා භු වා පකාරා යෙසනෙත භුවාදයො.

තෙන වුත්තං.

“භුවාදිසු වකාරොයං ඤෙයො ආගමසක්ඛිඡෙ
 භුවාපකාරා වා ධාතු සකමමාකමකත්තො”ති.

තත්ථ භූවාදිසු පදෙසු අගං වකාමො ආගමසකිපො ඤෙයෙක,
 අථවා භූවාපකාරා ධාතු දුච්ඛා ඤෙයක, සකමමාකමමකත්තො
 සකමමාකමමකත්වසෙනාත්තො—තත්ථ භූසත්තං වා ගතිනකි
 නෙසුති ධාතු, තත්ථ ධාතුති කෙනභේන ධාතු සකත්ථපි ධාරෙතිති
 ධාතු, අත්ථානිසයඤාගතො පරත්ථපි ධාරෙතිති ධාතු, විසතියා
 උපසග්ගෙසු යෙන කෙන පි උපසග්ගෙන අත්ථවිසෙසකාරකෙන
 පටිබ්බා අත්ථවිසෙසපටි ධාරෙතිති ධාතු, අගං ඉමිස්සා අත්ථො අග
 මිතො පටිබ්බො පරොති ආදිනා නෙකප්පකාරෙන පණ්ණිනෙන
 ධාරීයති ඵසාතිපි ධාතු—විදගනති විදුතා ඵතාය සද්දනිප්පතං අග
 ලොභාදිමයං ලොභාදිධාතුති විසාතිපි ධාතු, ධාතුසද්දො විලිඛෙතා.
 තෙන වුත්තං.

“ධාතුසද්දො ජනමනෙ ඉත්තිලිඛගතනෙන මනො

සත්ථ පුලලිඛගතාවසම්. කථවායනමනෙ විසු”ති—

තත්ථ ජනමනෙ ජනවචනෙ පිටකතතයෙ ධාතුසද්දො ඉත්ති
 ලිඛගතනෙන ඉත්තිලිඛගතාවෙ මනො කපිතො, සත්ථ සද්දසත්ථෙ
 ඛණ්ඩකරණසත්ථෙ පුලලිඛගතාවසම්. මනො, කථවායනමනෙ කථවා
 යනපකරණෙ ඉත්තිලිඛගතපුල්ලිඛගතවසෙන විසු ලිඛෙගසු මනො
 කපිතොත්තො යථා ධාතුසා ධාතුස්සාති—අනෙකප්පවචසප්ප
 සඛෙගති අනෙකප්පවයානං පසඛෙගා සමත්ති අනෙකප්ප
 වයසප්පසඛෙගා, තස්මිං—ධාතුලිඛෙගති පරාප්පවචසාති සුත්තෙන
 ධාතුමා අනෙකප්පවයසප්පසඛෙග සති වත්ථවජානොවත්තමානා.
 —පෙ—ඵමෙගති සුත්තෙන තාදිඛං පදානං වත්තමානාසඤ්ඤා
 තාත්ථො.

ඉද්දති කාලගෙදං දසෙසනො ආග කාලොතාදිං—තත්ථ
 අතීතවත්තමානඅනාගතක්‍රියලක්ඛණේ කාලො ගවති ආරාධා
 නිඪිතෙ ක්‍රියෙ සාධයිතං ආරාධෙ අතීඪිතෙ ක්‍රියෙ කාලො පච්චුප්ප
 නෙතාති මනො කපිතො; ක්‍රියාසන්නානවිචේජදෙ කිරියාපබ්බකි
 ඡේදගෙ කාලො අතීතොති ගමනෙ ඤායතො; ක්‍රියාය භූ කිරි
 යාය පන අනාරමෙග අනුස්සාමග කාලො අනාගතොති පතීයතෙ
 ඤායතොත්තො—තත්ථ කරණං කාමො කිරියා, රකාරස්ස ලකා
 රො, අතීතව වත්තමානව අනාගතව අතීතවත්තමානානාගතං,
 අතීතවත්තමානානාගතව තං ක්‍රියවාති අතීතවත්තමානානාගත
 ක්‍රියං, අතීතවත්තමානානාගතක්‍රියං ලක්ඛණං අස්ස කාලස්සාති
 අතීතවත්තමානානාගතක්‍රියලක්ඛණේ — තත්ථ පච්චුප්පනතභාවං
 අතික්කමිඨා ඉතො ගතොති අතීතො; අතිපුබ්බා ඉ ගතිමතිති
 හි ධාතු—න ආගතොති අනාගතො, න තාව සමපතො ආගතං
 උපපජ්ජනං භෞතිති අත්ථො—පටිච්ච උප්පතො පච්චුප්පනො,
 තං තං කාරණං. පටිච්ච වත්තමානභාවෙ ධිතොති අත්ථො—ක්‍රියං,
 දසෙසනො ආග අද්දබ්බභූතාගතාදිං—තත්ථ අද්දබ්බභූතං දබ්බ

ලක්කිණිවිරහිතභූතං කතනාදිකාරකභාමසාධිකං කතනාදිකාරක
සමුහනිථාදනිකං කතනුකමිචං කාතාරි ව කමෙම ව සිතං
පදං. ක්‍රියමිති තඤ්ඤි ක්‍රියාවිදු අවරියා ඉච්ඡනිති අරො—
නාසාපනිසමෙති තසාපි චතතමානාච්ඡතනියා අභියමෙ සනිති
සමුඛො—නාසාපනිසමෙති තසාපි පරස් පදස් අභියමෙ
සනිති සමුඛො—නි අනති ඉති පඨමො පුච්ඡොති ති ඉති
අනති ඉති වානි වෙ පදනි පඨමපුරිසො නාම හොතිති අරො—
ඉදුති විකරණපථවෙසභාතං දසොනො ආහ පුබ්බාපරාතදිං—
ඵඤ්ඤාපරහාගභාතා භිනනා ධාතුචිත්තහිංසො නිසාස යෙ
පථවසා භොගානි තෙ විකරණ නාම සිදුනති සමුඛො—තඤ්ඤා
පුබ්බො ව අපරො ව පුබ්බාපරා, පුබ්බාපරා ව තෙ භාගා වෙති
පුබ්බාපරහාතා, පුබ්බාපරහාගෙසු තිඨනතිති පුබ්බාපරහාගභාතා;
ධාතවො ව චිත්තහිංසො ව ධාතුචිත්තහිංසො—ඉදුති භාවලක්කිණිං
දසොනො ආහ ඉධාතාදිං—තඤ්ඤා කාරකකම්මෙසා කාරකෙති
අම්මෙසා සමුඛොමත්තභූතො; සුඛො කෙවලො ධාතුවෙසා ඉධ
සුතො භාවො යාම හොතිති අරො—නාසොකතනා ඵකවචන
මෙව්නි තස්ස භාවස්ස ඵකතනා ඵකවචනමෙව හොති; භාවානි
තච ඵකවචනං.

තෙන වුත්තං.

“ධාතුවො කාරකකම්මෙසා සුඛො භාවොති මඤ්ඤාතෙ
සො ක්‍රියා සා ව සාමඤ්ඤං තසොකතනං පතිගතො
තඤ්ඤාවචනනාම පඨමස්සාථ වා බහු
චචනං කතනුභෙදදූපෙකකිතෙ භවතොකදු”ති.

තඤ්ඤා කාරකකම්මෙසා කාරකෙති අම්මෙසා සමුඛොමත්තභූතො
සුඛො කෙවලො ධාතුවො භාවොති මඤ්ඤාතෙ සද්ධතො; සො
භාවො ක්‍රියා නාම; සා ච ක්‍රියා සාමඤ්ඤං ජාති; තස්ස සාමඤ්ඤස්ස
ඵකතනං ඵකතනසභාවො සංඛ්‍යා 6; තදු තස්මිං කිට්ඨාපෙකකිත
සාලො; පඨමස්ස පුරිසස්ස තෙති ඵකවචනනාම පතිගතො, අථවා
කත්තුභෙදදිඅපෙකකිතෙ සති අතො ඉති පඨමපුරිසෙ බහුවච
නං ඵකදු භවති, යථා සබ්බි සමිභූතො භවතොති ආසංගතො
තාදි, තෙන භූතො තෙන හවිසතොති කරණවචනෙනෙව යො
ජෙතබ්බං, ජනමතෙ පන සො භූතොති අදිනා පච්චිකතවචනෙ
තෙව—සමුඛොවෙපසාකරණෙ හි ධම්මපාලාවර්ධෙන නිද්දෙස
පාලිසමාන ධම්මසෙනාපනිනා ධජගහසුත්තෙන භගවතා ව
භාවපදං පච්චිකතවචනාපෙකකිතසෙනුවමාරිතං.

“සමිභූතො සමුඛොවෙපෙ පච්චිකතවචනෙන වෙ

භූතො ඉති සද්දස්ස සමුඛො භාවදීපතො.

නිද්දෙසපාලිසං රූපං ඒවාති විභවියාතො

ඉති දස්සතො වාපි පච්චිකතවචනෙදි.

තථා ධර්මශාස්ත්‍රානන්තො මුනීනාහව්වහාදිනෙ
සො පභිසිසසති ඉති පාමුදස්සනනොපි වං

පාරමිතානුගාවෙන මහෙසිනං චිවො තතො
සිඛිතිප්පාදනමෙව සක්කතාදිච්චො වී

පච්චත්තවචනෙනෙව පුරිසත්තයසොපනං
ඵකං චවනකචාපි බහුං චවනකමපිච

කාතබ්බිච්ඡි නො බද්ධාති පරස්සපදම.දිනො

තස්මා රූපං විහවිසැති රූපාති විහවිසැනති නිං විහවිසැසි
දාමෙහවිහවිසැප් අතං විහවිසැතම මයං විහවිසැතම රූපං විහවිසැ
නෙ රූපාති විහවිසැනෙන ඉවෙච්චමාදි ජිනච්චනානුරූපතො
සොපේතබ්බිං—ඉද්දති සාධනං දස්සෙතො ආහ අබ්බානාසාච්චිසා
තාදිං—තත් සාධනතයෙ සබ්බි අබ්බානාසාච්චිසා හවෙද්දං
කතො ව කමම හාවො වාති තිණ් සාධනාති ඉධ ඉමස්මිං ආඛ
තප්පකරණෙ වුච්චෙර වුච්චනාති කපිසනති—සකමෙකමනා ධාතු
මනා පවති පච්චතෙතාදිසු නෙ අබ්බානාසාච්චිසා හොති, නෙ
හාවෙ නව හොති කමරජ්ඣමනා අකමා ධාතුනො හවති
අය්‍යතෙතාදිසු කතාතුහාවෙසු හොති; නෙ අපරෙ කමති න
සොතිති සමස්සා—කමස්ස අච්චජ්ඣිසා සති සකමකා
ධාතු න විරුද්ධාති හාවෙපිති පිසද්දො හාවෙපි කාතරිපි සකම
කා ධාතු න විරුද්ධාති; තං යථා උද්ගරණං යථා කතමං, හෙ
නෙ කත්තුකුතෙන දෙවදතෙන පච්චතෙති උද්ගරණං හවති—
සතමපි සංවිජ්ජමාමපි වත්තුනො ආචරිස්ස ඉච්ඡා න හවෙ;
කාපි කත්තිපි පයොගෙ අසනමපි සා වත්තිච්ඡා හවෙ; තං යථා,
අනුදරා කඤ්ඤා ඉති සමුද්දො කුණ්ඩිකො කමණ්ඩු ඉති ව පයො
හවයං හවති; තත් තත් උදරං යස්සාති අනුදරා කඤ්ඤාති එත්ති
පතිසෙධවාචකස්ස නකාරස්ස අප්පථො වුතො—උපසග්ගවසා
උපසග්ගවසෙන කොපි ධාතු අනමොපි කමරජ්ඣනොපි සකමම
කො හවති; කත්තුචාපිති කත්තුචාචකෙ යස්මිං ධාතුහි ලොකෙන
කමම හවෙස්සනෙ සො ධාතු සකමකොති ආචරිසෙන ඤෙයො
ඤ්ඤාතබ්බා, තබ්බිරුමො තතො සකමධාතුනො විරුද්ධො ධාතු
අකමකොති ඤෙයොසානාපො.

තිස්සොගනනාදිතථා—තත්ති තිස්සොගං නිසුජ්ඣං ආණ්ඩනං
ආණ්ඩනමිති ජස්සා ජාතොය; ඉච්චිතං ඉච්චිතස්ස අත්ථස්ස
පත්තං පණ්ඩානං ආසිඬිච්ඡි ජස්සා, අනුත්තකාලො සම්පෙ
වුතො කාලො ඉධ ඉමස්මිං සුතො අනුත්තකාලොති ඉච්චිතො
පසංසිතො පකාසිතො; අථවා අනුත්තකාලො පච්චුප්පතනාදිතෙද
තො අවුතො අනුතො කාලො ඉධ ඉමස්මිං සුතො අනුත්ත

කාලොති ගඟෙතබ්බා, උලාරිතබ්බා කථෙතබ්බානාමො—
තත් අනුත්තකාලොති අනු සමීපෙ උතොතා අනුතොතා—අනු
තොතා ව සො කාලො වාති අනුත්තකාලො; පඤ්චානනාලොති
අතො—අථවා න උතොතා, අනුතොතා, අනුතොතා ව සො කාලො
වාති අනුත්තකාලො.

සං කිච්ඡාදියාථා— නසුතො. යං කිච් කමමං කත්තුං ඉච්ඡි,
නතං යං පුගගලං අකොඤ්ඤ පුගගලො අනුමඤ්ඤති අනුජානාති සා
අනුමතීති විඤ්ඤානා මනා කපිනා; කතතබ්බාතිච්ඡයො කතතබ්බා
සු කමමසු අර්ච්ඡයො අසනනිථානං පටිකපෙපාති මනො කපි
තොති.

පච්ඡිමොත්තාදියාථා. — නසුතො — අතිතරතතියා, පච්ඡිමො.
පච්ඡිමකො යාමො සිග්ගා වෙය්‍යාකරණදස්සනං වෙය්‍යාකරණදස්ස
නානො, කාලො අර්ථනුකො ඉති අර්ථනුකො නාම සිග්ගා; වා අථවා,
අමුසා පච්ඡිමයාමසා අඛං සිග්ගා වෙය්‍යාකරණදස්සනනො, කාලො,
අර්ථනුකො ඉති අර්ථනුකො, නාම සිග්ගාති.

විරුඛඤ්ඤානාදියාථා — නසුතො. විරුඛසනනිධානා.
වා විරුඛකාලසනනිධානා වා, ගෙතුචෙකලලතොපි වා පච්චයාපටි
පුණ්ණිකාවතො, වා සං ක්‍රියායාගවතං, හොති නා ක්‍රියාතිපනනමිති
ඉච්ඡනං පසංසිතං පකාසිතනති.

උපමිසෙන නෙතෙතප්පමානනති ඵත්ථ උපමිසති පටිච්ඡිජ්ජි
යති අත්තතරමතෙන පදෙන යසමා ඉති තසමා ඉදං උපමානනති
වුච්චති අතො—ඉද්දති ආරාහතං නිගමෙතොතො සන්නාදිමාග—
තත්තිකාලිකං තිපුරිසං තිකාරකං අතිලිඛතං චිච්චනං ක්‍රියාවාපි,
හොති තං පදං ආඛ්‍යානනති තිරුතත්තාවර්තෙති වුච්චති කපිස.
තිති අතො.

ඉති පරමවිප්‍රබසබාබුඛිවිරියපතිමභිෂතන බුබ්භොසොති,

ගරුති ගතිනනාමබෙය්‍යෙන වෙය්‍යකරණෙන

පුරතිතෙසිනා නවපුරසාමිමහාරාජසාචරියෙන.

ථෙරෙන කතා අයං බාලවතාරාව්‍යානසු.

සාරත්ථසංගතා නාම විකා

ස ම හතා.

කිහිනවණිණි.

—++—

එවමාබ්‍යතං සංඛෙපෙන දසෙසනිං ඉද්දති ආබ්‍යතාබ්‍යතරං කිතං දසෙසෙනා ණාදසො හෙකාලිකාතාදිමාහ — තත්ථ කිතනති කිරියාලක්ඛණං කරොතිති කිතො, ණදිප්පව්වයො— භාවකමමකත්තුසංඛාතං තිවිධං කාරකං කරොතිති වා කිතො— තං තං රූපනිප්පතති. කරොතිති වා කිතො—පටිපනනකාතං වා භිතං කරොතිති කිතො—සිසානං කංඛං විතරතිති වා කිතො— ණදිප්පව්වයො.

තෙන චුත්තං.

“කිරිනිති කිතො සිසානං කංඛං විකම්පතාපනො—

නිත්‍යභෝජ්‍යායවුත්තනිතා කිතකොති පවුලති”ති.

තත්ථ කිරිනිති කිතකො යො ණදිප්පව්වයො සිසානං කංඛං විමුතිං කිරති විකම්පති අපතෙති නාසෙති යසො ඉති නයො සො ණදිප්පව්වයො කිතො නාමාති එවමභෝ—පවයං හි දිසා සාධ තෙ නිරාසඛිතතා පව්වයො කිතො නාමාති චුත්තං, කිරි විකම්ප තෙති හි ධාතු—ස්තතිව්වයා කිතකො දුට්ඨො තස්මිමභෝපාද චුත්තනිතා යෙග්ගසාවුත්තනා කිතකොති පවුලති—කිතකෙ පව්ව යො දුට්ඨො කිව්වකිතභෙදෙන.

චුත්තං හි.

“පව්වයො කිතකෙ කිව්වකිතභෙදෙන දුඛිධො

පව තබ්බාදසො කිව්වා කිතාඤ්ඤ ණදිප්පව්වයා”ති.

තත්ථ කිතෙ ණදිප්පව්වයො කිව්වකිතභෙදෙන දුඛිධො හො ති; තබ්බාදසො තබ්බ අනිස ණා තයා රිව්වදිප්පව්වයා කිව්වා නාම; අඤ්ඤ ණදිප්පව්වයා කිතා නාමාති අභෝ—ඉදං වචනං කල්‍යාණවචනං සමාය චුත්තනිති දඬබ්බං—අථ ච පව්වයො තිවිධො කිව්ව, කිත, කිව්වකිත, වසෙන.

චුත්තං හි.

“පව්වයො තිවිධො කිව්ව කිත කිව්වකිතබ්බසා

භාවකමෙසු කත්තියෙ නිසු වාතාපරෙ විදු”ති.

තත්ථ පව්වයො භාවකමෙසු විසු වා කත්තියෙ වා භාවකමෙ කත්තුසු වා කිව්ව කිත කිව්වකිත වසෙන තිවිධො හොති ඉති වච නං අපරෙ ආචරියා වදන්ති—එත්ථ හි භාවකමෙසු කිව්වා, කත්ත රියෙව කිතා, නිසු චුත්තවසමෙව හොතිති දඬබ්බං—යෙ භාවකිව්ව නතා සද්දා තෙ නපුංසකා යෙ කමකිව්වයා තෙ තිලිඛා.

චුත්තං හි.

“කිව්වා ධාතුහි කමෙහි භාවෙයෙව නපුංසකෙ

තදන්තා පායගො කමෙ සුකමොති තිලිඛිතා”ති.

තත් කිව්වා අකමැති බාහුනි භාවයෙව් හොනනි; තදන්තා
තෙ කිව්වා අනතා යෙසං සද්දතං තථා; තෙ සද්ද තපුසකෙ පාය
තො යෙගුයෙයනි හොනනි අප්පතො පුල්ලිබෙහපි ඉත්තිලිබෙහපි;
යෙ සකම්මකබාහුනි කම්මරුපෙ භවන්ති තදන්තා නිලිනිකා
හොනනි ඉංසො—කිතො සන්තරි, කිව්වකිතා කම්මභාවාදිකෙ
සිසුං.

වුත්තං හි.

“කිතා කන්තරි විඤ්ඤායං ඉදිමෙවොපලක්ඛණං

තෙන කිව්වකිතා කම්මභාවාදිකෙ සිසු”නති.

තත් කිතා කන්තරි කන්තරි කිතිති වචනතො විඤ්ඤායං,
භාවකමෙමසු තබ්බානිසා, කන්තරි කිතිතිදමෙව සුත්තං උපලක්ඛ
ණං හොති—උපලක්ඛණං නාම අඤ්ඤායං නාමං ගමනාති, යොන
විභාගො උපලක්ඛණං නාමාති කෙපි වදන්ති, තෙසමධිප්පායො
තබ්බානිසාති යොගවිභාගෙන කන්තරි කරණදිමති ව කිතිති
යොනවිභාගෙන භු භාවකරණදිසුපි හොනති, තෙන උපලක්ඛ
ණෙන කාරණෙන කිව්වකිතා කම්මභාවාදිකෙ ව සිසුන්තා
යො—ඤාදසො තෙකාලිකාති සුත්තෙන ලක්ඛිතා පච්චයා තෙකා
ලිකා අලක්ඛිතා කාලමුත්තෙකවිතිකාලිකාති.

වුත්තං හි.

“තඤ්ඤායං සන්තෙත යෙ ඤාදිලක්ඛිතා තෙ තිකාලිකා

වුත්තා අලක්ඛිතා කාලමුත්තෙකවිතිකාලිකා”ති.

තත් ඤාදසො තෙකාලිකාති සුත්තස්ස වණ්ණනාහුතෙ
තඤ්ඤායං ඤාදසො තෙකාලිකාති සන්තෙත සුත්තෙන ඤාදසො
සුප්පච්චයන්තා පඨමකමෙ වුත්තා යෙ පච්චයා ලක්ඛිතා විඤ්ඤාති
තෙ පච්චයා තිකාලෙ නිසුත්තා තෙකාලිකාති වුත්තා සන්තෙත අල
ක්ඛිතා දුතියකමාදිසු වුත්තා පච්චයා කාලමුත්තෙකවිතිකාලිකා
තිබ්බාතපඤ්ඤාතනිහුතෙ තිකාලතො මුච්චතො කාලමුත්තෙ ව
ඵකකාලමහි ව මිකාලමහි ව තිකාලමහි ව නිසුත්තා වුත්තාති
අයො.

ඤාදිදුතියසු අහනප්පච්චයාති ණෙ ආදි යෙසන්තෙ ඤාදසො—
ඤාදසො ව දුතියසු ව තථා, ඤාදිදුතියසු අනතා යෙසං තෙ තථා,
ඤාදිදුතියසු අනතා ඵව පච්චයා තථා; සමානානි පාලියාහුරුපං—
ඉද්දති කිත්තකාතං අඤ්ඤාපච්චයානිච ලිඛනායමනං දසෙය්නො
ආත කිත්තකාතං—තත් අතිධෙය්සලිඛනා දබ්බලිඛනා කිත්තකා
සිසුං; ඉසුචණ්ණා ඉවණ්ණුචණ්ණනාබාහුතො වරාදිජෙ වරාදි
බාහුතො සම්මතො අප්පච්චයො දුතියො ව ණෙ පච්චයො ඉප්පච්ච
යො වාඤ්ඤමෙ තයො පච්චයා පුමෙ පුල්ලිබෙහ සිසුං—සු වාකන්ත
රි භාවකං අකන්තරි කම්මභාවාදිකෙ පවත්තො සුප්පච්චයො භාව

සමී. පවත්නා කිව්වා ව භාවයී. පවතේනා නො වාහි ඉමෙ තයො
නපුංසකෙ සිපුං; තවාදිකඛත්තුමනා පන පවයා නිපාතනාම
කා අලිඛිතා ව අවිභතතයො ව සිසුතතානො—අභිධෙයාලිඛිත
කිතකා පුඤ්ඤකාරො පුමාභ්වාදයො—ඉවඡානාදිනො අපචයෙ
විතයොතාදි—වරාදිනො අපචයෙ සංවරොතාදි—ඡාමගී
දුතියෙ කාරොතාදි—ඉපචයෙ මුනිතාදි—පුමගී නන්දනමිතාදි—
කිවෙසු භවිතබ්බතතාදි—තපචයෙ අතීතමිතාදි.

ඉදුති විජ්ජමානමෙව ධාතූන්. පකාසකෙ උපසග්ගෙ දසෙක
නොනා ආභ සන්තනතාදිං—සන්තමෙව හී විජ්ජමානමෙව නිලාදි
විඡානං දීපාදයො පරේතානා විස සන්තමෙව විජ්ජමානමෙව
ධාතූන්. පකාසකා උපසග්ගාති සඞ්ඝො—වරසරාති වරො ව
සරො වාහි ධාතවො; සන සමහතතීමගී; රණ සුඛො; ජසාදයො
ධාතවො වරාදයො ධාතවො සිපුං—අභිනිධමමා අනුඛක්ඛා නාම
භොතතී; ඤායා සුතතීතො—බාලපසබ්බොධං බාලාච්චුර්ඤාන
න්; ඉතිපුමනපුංසකවසෙත තිවිධං ලිඛාං සෙභ්බසාදිතයා
බහුලපාවතතීයා විඤ්ඤානා වුත්තං කපිතං පකාසිතං; තත්ථ සබ්බ
ත්ථ ලිඛෙහසු විසෙසො නානත්තං විඤ්ඤාති සභිතෙති පාලියො
පාලියානුසාරෙන ඤෙයොතොනො.

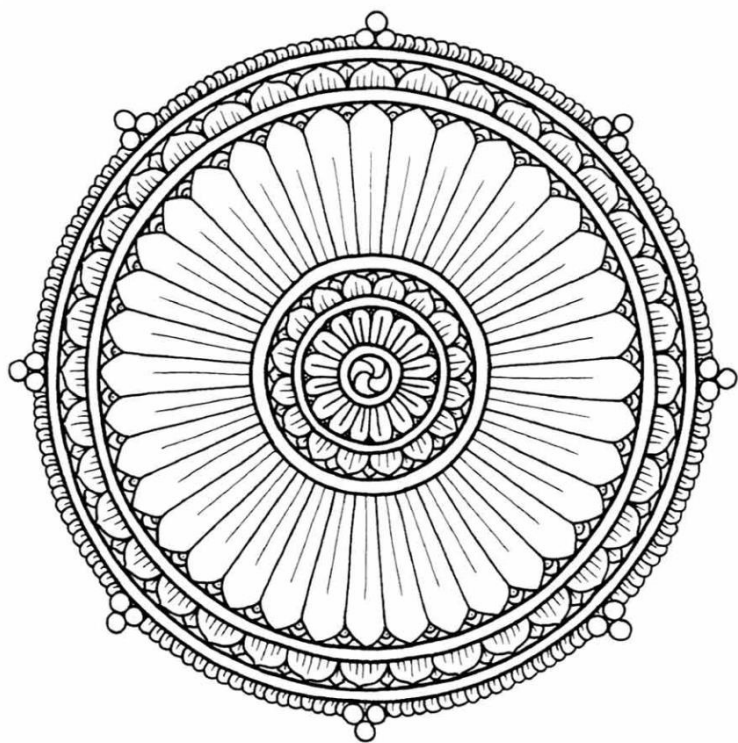
ඉති පරමවිසුඛසඬාබුඞ්චිරිපපවිමචිතෙන වෙසකරණෙන
බුඬ්භොසොති ගරුති ගතිතනාමබෙසොති නවපුර
සාමිමකාරාජසාචරිතෙන පරතිතෙසිනා ථෙරෙන
කතා අයං බාලාවතාරකිතකසස ඥාරත්ථසඬගතා
නාම ටිකා සමත්තා.

ප්‍රති පනත.

පිටුව.	පනතිසං.	අසුම්.	ප්‍රති
1	12	කාතලිබා	කාතලිබා
"	13	පරිවේදනාය.	පරිවේදනාය
"	15	බාරණදිකකම	බාරණදිකම
1	24	තුට්ඨපත්	තුට්ඨපත්

සාහි වසූන්හි උපලබ්‍ධනාහි පමාදානාහි තාහි ඔසානකලා
පිටසුම්පතෙතෙව නුසෙසසං දසසසිසාම.

සබ්බ ආනං ධම්ම ආනං ජිනාති

නිබ්බාන පච්චයෝ භෝතු